

DEN NORSKE REDNINGSTJENESTEN

NIVÅ 1

UTKAST FOR REVISJON

HÅNDBOK FOR REDNINGSTJENESTEN

SYSTEMBESKRIVELSE, PRINSIPPER OG VERDIER

*"Et moderne samfunn vil ikke kunne fungere uten en effektiv redningstjeneste,
det viktigste grunnlag for vår redningstjeneste er at den forvalter noe av det mest sentrale i vår
kultur;
respekten for menneskelivet og solidariteten oss imellom når noen trenger hjelp"*

Forord fra? (Direktør HRS bestemmer hvor forordet kommer fra, Arbeidsgruppen håper det vil inneholde noe om våre verdier som ikke eksplisitt er omtalt i boken)

Mandat og sammensetning av arbeidsgruppen

(Dette kapitlet skrives til slutt og beskriver hvordan revisjonsarbeidet arbeidet er gjennomført)

1.1	Om håndbok for den norske redningstjenesten.....	9
1.2	Forankring.....	9
1.3	Revisjon.....	9
2	Sikkerhet og risikohåndtering.....	10
2.1	Ansvar for sikkerheten.....	10
2.2	Hvilken risiko aksepteres i redningstjenesten.....	10
2.3	Interne krav til HMS hos den enkelte aktør i redningstjenesten.....	11
2.4	Opprettholde risikovurdering under hele innsatsen.....	11
3	Redningstjenesten.....	11
3.1	Definisjon av redningstjeneste.....	11
3.2	Nærmere om begrepet redningstjeneste.....	11
3.3	Om den offentlig organiserte redningstjenesten.....	12
3.4	Redningsberedskap, en kritisk samfunnsfunksjon.....	12
3.5	Beredskapsnivåer i redningstjenesten.....	13
3.6	Prinsipper.....	15
3.7	Geografisk ansvarsområde for den norske redningstjenesten.....	16
3.8	Jan Mayen.....	17
3.9	Internasjonale forpliktelser for sjø- og luftredningstjenesten.....	17
3.10	Norges traktatforpliktelser på redningstjenesteområdet.....	18
3.11	Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR).....	18
4	Redningstjenestens organisasjonsplan og generelle rammeverk.....	19
4.1	Organisasjonsplan for redningstjenesten.....	19
4.2	Sentral krisehåndtering.....	20
4.3	Planhierarki i redningstjenesten.....	20
4.4	Planverket i redningstjenesten.....	21
4.5	Samordnet planverk.....	22
4.6	Vedlikehold av planverk.....	22
4.7	Planprosessen.....	23
4.8	Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten.....	23
5	Funksjonen den norske redningstjeneste: Ansvar og ledelse.....	23
5.1	Hovedredningssentralen – HRS.....	23
5.2	Hovedredningssentralenes redningsledelse.....	24
5.3	De lokale redningssentralene – LRS.....	24
5.4	De lokale redningssentralenes redningsledelse.....	25
5.5	Politimesterens stab.....	25
5.6	Politidistriktets operasjonssentral.....	26

5.7	Særskilt om den lokale redningscentralen på Svalbard	26
5.8	Representantenes rolle i redningsledelsen.....	27
5.9	Ansvar og koordinering offshore	27
5.10	Statsforvalteren og kommunal kriseledelses rolle.....	28
5.11	Kommunens rolle når redningstjenesten avsluttes.....	29
5.12	Rednings- og beredskapsråd	30
6	Redningshendelser.....	30
6.1	Landhendelser.....	30
6.2	Sjøhendelser	31
6.3	Lufthendelser	32
6.4	Overskridende hendelser.....	32
7	Redningstjenestens ressurser og kapasiteter	37
7.1	Politiet.....	37
7.2	Helsetjenesten	40
7.3	Brann- og redningsvesen	44
7.4	Redningshelikoptertjenesten.....	48
7.5	Sivilforsvaret	50
7.6	Forsvaret	51
7.7	Frivillige rednings- og beredskapsressurser.....	53
7.8	Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF).....	53
7.9	NLF Flytjenesten.....	54
7.10	Norske Redningshunder (NRH)	55
7.11	Røde Kors Hjelpekorps (RKH).....	56
7.12	Norsk Folkehjelp Sanitet (NFS).....	58
7.13	Speidernes beredskapsgrupper (SBG)	60
7.14	Norsk Grotteforbund/Norsk Grotteredningstjeneste (NGRT)	61
7.15	Norsk Radio Relæ Liga (NRRL).....	62
7.16	Norske Alpine Redningsgrupper	64
7.17	Redningsselskapet (RS)	65
7.18	Industrivernet	66
8	Krisehåndtering og ledelse ved en redningsaksjon	67
8.1	Strategisk nivå	68
8.2	Operasjonelt nivå	68
8.3	Taktisk nivå.....	68
8.4	Nivåer i det <i>nasjonale</i> beredskapsapparatet	69
8.5	Felles situasjonsforståelse	69

8.6	Situasjonsrapportering under redningshendelser	70
8.7	Prioritet for livreddende innsats første 45 minutter av en hendelse	70
8.8	Nødvarsel	70
8.9	Kommunikasjon	71
9	Beskrivelse av redningsaksjoner	75
9.1	Hastegrad på redningsaksjoner	75
9.2	Kategori på redningsaksjoner	76
9.3	Stadiene i en redningsaksjon	78
10	Mottak av nødmelding og mobilisering av redningsressurser.....	80
10.1	Mottakere av nødmeldinger	80
10.2	Politiets nødnummer (112).....	80
10.3	Medisinsk nødmeldetjeneste (113 og 116 117)	80
10.4	Nødmeldesentral brann (110-sentral)	80
10.5	Telenor Kystradio	81
10.6	Lufttrafikkjenesten	81
10.7	Hovedredningssentralen.....	81
10.8	Prinsipper for varsling ved redningsaksjoner.....	81
10.9	Ulike typer varsling av redningsressurser	82
11	Organisering av innsatsområdet.....	82
11.1	Avgrensning	83
11.2	Overordnet mål med innsatsen	83
11.3	Stedlig ledelse	83
11.4	Innsatsledere fra helse, brann og Sivilforsvaret	85
11.5	Fagledere.....	86
11.6	Delledere	86
11.7	Merking av ledere	87
11.8	Organisering av innsatsområde	87
11.9	Innsatslederens kommandoplass.....	88
11.10	Masseskadetriage	90
11.11	Soneinndeling i et innsatsområde (tre-sonesystemet).....	91
11.12	Sektorisering av innsatsområde.....	91
11.13	Nasjonal veileder for katastrofehendelser	92
12	Evaluerings og erfaringslære	92
12.1	Rapportering fra hendelser.....	92
12.2	SAR-rapport.....	93
12.3	Erfaringslære etter hendelser og øvelser	93

12.4	Utvikling gjennom øvelser og samtrening.....	93
12.5	LRS øvingsutvalg.....	94
12.6	Risiko og sårbarhetsanalyser	94
12.7	Internasjonale erfaringer	95
12.8	Arenaer for erfaringslæring og utvikling.....	96
12.9	Tilsyn	96
13	Samband i redningstjenesten	97
13.1	Nødnett.....	97
13.2	Maritim radio	98
13.3	Flyradio.....	99
13.4	Alternativ kommunikasjon.....	99
14	Digitalt samvirke	101
14.1	Politiets registrering av impliserte ved alvorlige hendelser eller katastrofer.....	103
14.2	Felles system for aksjonsstøtte.....	104
14.3	Posisjonsformater	104
15	Fagord og begreper i redningstjenesten.....	104
15.1	Liste over forkortelser.....	105
15.2	Liste over termer i redningstjenesten.....	108
16	Vedlegg	113

1 Innledende del

1.1 Om håndbok for den norske redningstjenesten

Håndboken gir en overordnet beskrivelse av roller, ansvar og oppgaver i redningstjenesten.

Håndboken beskriver og redegjør for de sentrale verdiene og prinsippene som den norske redningstjenesten er tuftet på. Dokumentet er på strategisk nivå. Med *strategisk* menes her at dokumentet gir en overordnet beskrivelse av den norske redningstjenesten. Strategisk kan her med andre ord forstås som «systembeskrivende».

Målgruppen for håndboken er alle som har en rolle i redningstjenesten. Det er spesielt viktig at personell med ansvar for kurs, øvelser, analysearbeid og planlegging kjenner denne håndboken godt. Utover det gir håndboken en nødvendig innføring for alle som ønsker å forstå den norske redningstjenesten.

1.2 Forankring

Håndboken ble utarbeidet i en første utgave på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet i 2018. Det ble da bestemt at håndboken skulle revideres etter noe tid. Revisjonsarbeidet har foregått i en arbeidsgruppe ledet av Hovedredningsentralen (HRS). Arbeidsgruppen har bestått av representanter for noen av de mest sentrale samvirkepartnerne i redningstjenesten. I arbeidet har Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR) vært referansegruppe og høringsinstans. Håndboken er sendt ut til medlemmene i Nasjonalt Redningsfaglig Råd underveis i prosessen, med oppfordring om bred involvering av egen etat/organisasjon.

HRS har fått i oppdrag å utgi den reviderte håndboken og forvalte nettressursene knyttet til publikasjonen.

Håndboken bygger på gjeldende [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020) med tilhørende instruksjoner og mandater. I tillegg bygger håndboken på det som er anerkjent som beste kunnskap fra de ulike fagfeltene som er sentrale i redningstjenesten.

1.3 Revisjon

Håndboken revideres etter en vurdering foretatt av NRR og HRS i fellesskap.

2 Sikkerhet og risikohåndtering

I et redningsoppdrag vil det kunne oppstå situasjoner som innebærer økt risiko for sikkerheten til innsatspersonell. Kravet til rask respons er alene en faktor som kan føre til økt risiko. I tillegg kommer faktorer ved miljøet man skal operere i, og forhold hos de som skal reddes. I langvarige aksjoner er subjektive forhold hos aktørene knyttet til utholdenhet og egnethet av stor betydning. I dette kapitlet beskrives overordnede prinsipper for sikkerhet og risikohåndtering i redningstjenesten. Hver enkelt etat og organisasjon har egne systemer for analyse, trening, seleksjon av mannskaper, utstyr og rutiner der risikohåndtering og sikkerhet er sentralt. Normalt vil prioritet i et redningsoppdrag tilsi at man 1) sørger for nødvendig egensikkerhet for innsatsmannskaper, 2) raskt ivaretar sikkerhet til andre uskadde i området og gjør det som er mulig for at ikke andre skal komme i fare, og for å begrense omfanget på hendelsen, og 3) gjør tiltak som sikrer pasient fra ytterlige skade/forverring så raskt som mulig.

Alle nasjonale [veiledere på nivå 2 og 3](#) (HRS, 2024) for redningstjenesten inneholder egne kapitler om sikkerhet og risikohåndtering knyttet til det fagområdet veilederen dekker.

2.1 Ansvar for sikkerheten

Alle ressurser som bidrar i en søk- og redningsaksjon, har et ansvar for å ivareta sikkerheten under en aksjon, og sikkerhetstiltak forutsettes innlemmet i utdanning, utrustning og planverk.

2.2 Hvilken risiko aksepteres i redningstjenesten

Det forventes at alle som bidrar inn i den norske redningstjenesten, både på individuelt plan og som en ressurs i en etat/organisasjon, har et avklart forhold til hvilken risiko som aksepteres. Et viktig prinsipp i den norske redningstjenesten er at man ikke skal gjøre innsats med for stor fare for eget liv eller alvorlig skade. I det ligger det at man på et faglig grunnlag vurderer risikomomenter og tilpasser innsatsen innenfor akseptabel risiko.

Ofte kan det være vanskelig å identifisere alle risikomomenter i en aksjon, og med økende usikkerhet er det akseptabelt å bruke mer tid på å tilføre redningsaksjonen erfarne ledere og å sette ned tempoet i selve gjennomføringen. Eksempler på dette kan være å vurdere værforhold før man benytter helikopter, eller å vurdere den mentale tilstanden til en som er savnet, før man iverksetter innsats med frivillige mannskaper alene i terrenget.

2.3 Interne krav til HMS hos den enkelte aktør i redningstjenesten

Redningstjenesten i Norge har ikke egne forskrifter/håndbøker som regulerer HMS, men aktørene som bidrar i redningstjenesten vil i sitt virke gjennom egen fagetat eller annen organisering være underlagt eget HMS-regime gjennom arbeidsmiljøloven, HMS-forskrifter eller annet internt regelverk hos den enkelte samvirkeaktør.

Innsatsleder politi skal utøve koordinerende ledelse i innsatsområdet, herunder ha oversikt over den totale innsatsen, og legge til rette for at alle samvirkepartnerne får gode arbeidsforhold, et godt samarbeid og størst mulig grad av felles situasjonsforståelse ([HRS, 2018](#)).

2.4 Opprettholde risikovurdering under hele innsatsen

For å sikre at man opprettholder bevissthet om forhøyet risiko gjennom hele redningsoperasjonen, skal sikkerhet/risiko være en del av den første meldingen til innsatspersonellet, det skal tas med i orientering til mannskaper og ledere når disse ankommer stedet, og det skal være fast punkt i statusmøter i regi av innsatsleder fra politiet gjennom hele oppdraget.

3 Redningstjenesten

3.1 Definisjon av redningstjeneste

I [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020) er begrepet redningstjeneste definert som:

"Offentlig organisert øyeblikkelig innsats fra flere samvirkepartnere for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilt opprettede organer eller ved særlige tiltak. Redningstjenesten utøves som et samarbeid mellom offentlige virksomheter, frivillige organisasjoner og private virksomheter og personer, under ledelse og koordinering av en Hovedredningssentral, samt underordnede lokale redningssentraler".

3.2 Nærmere om begrepet redningstjeneste

I definisjonen av redningstjeneste i [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020) settes det som et vilkår at hendelsen skal være av en karakter som krever innsats fra samvirkepartnerne utover det som håndteres av «særskilt opprettede organer» eller «med særskilte tiltak», og at den skal være ledet og koordinert av HRS eller lokale redningssentraler (LRS).

«Særskilt opprettede organer» er typisk nødetatene (brann, helse og politi). «Særlige tiltak» viser til lovpålagt beredskapsansvar, eksempelvis industrivern, offshoreindustrien og flyplassers brann og redningstjeneste. [Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet](#) (DSA) er et eksempel på et særskilt opprettet organ som blant annet leder den nasjonale atomberedskapen.

Uønskede hendelser/ulykker håndteres i det daglige av ulike offentlige etater og private aktører. Eksempler på dette kan være en trafikkulykke eller husbrann som håndteres av nødetatene alene, eller en personskaide på en offshoreinstallasjon som må evakueres til land ved hjelp av operatørselskapets egne beredskapsressurser.

Ved redningshendelser hvor nødetatene (særskilt opprettede organer) eller operatørselskap offshore (særskilte tiltak) ikke har tilstrekkelige eller nødvendige ressurser, iverksettes den offentlig organiserte redningstjenesten i regi av HRS eller underordnede LRS.

Samvirkepartnere defineres i [organisasjonsplanen](#) som offentlige organer, frivillige organisasjoner og private virksomheter og personer som kan bidra med kompetanse, personell, materiell og/eller infrastruktur under redningsaksjoner. Redningshåndboka legger til grunn samme definisjon.

3.3 Om den offentlig organiserte redningstjenesten

Redningstjeneste, også kalt søk og redning, innebærer søk etter og bistand til folk som er i nød eller overhengende fare. Den norske redningstjenesten utøves i et samvirke mellom ulike samvirkepartnere som besitter egnede ressurser. Norge har en integrert redningstjeneste som omfatter redningsaksjoner knyttet til land, luft og sjø. Redningstjenesten ivaretar sitt samfunnsansvar i fredstid, under kriser, konflikter og krig.

3.4 Redningsberedskap, en kritisk samfunnsfunksjon

[Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap](#) (DSB) ble i 2016 gitt i oppdrag av Justis- og beredskapsdepartementet å utlede hvilke funksjoner som er kritiske for samfunnssikkerheten og beskrive hvilke funksjonsevner det må planlegges for å opprettholde uansett hva som måtte inntreffe. Hensikten er å legge til rette for et mer målrettet og fokusert samfunnsikkerhetsarbeid, jf. [Samfunnets kritiske funksjoner](#) (DSB, 2016). Departementene har utarbeidet en liste som skal bidra til å tydeliggjøre hvilke virksomheter og personellgrupper som er sentrale for å opprettholde driften av kritiske samfunnsfunksjoner, jf. [Liste over virksomheter med kritisk samfunnsfunksjon og nøkkelpersonell](#) (regjeringen.no, 2022). Redningstjenesten er definert som en samfunnskritisk funksjon, den igjen er delt i flere. HRS skal opprettholde en redningsberedskap.

Kapabiliteten redningsberedskap skal uten avbrudd opprettholde evnen til «øyeblikkelig innsats fra flere samvirkepartnere for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilte opprettede organer eller ved særskilte tiltak», jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020).

For å opprettholde kapabiliteten redningsberedskap har Justis- og beredskapsdepartementet definert følgende virksomheter som må støtte oppunder redningsberedskapen:

- Hovedredningssentralen (HRS)
- Lokale redningssentraler (LRS)
- Redningshelikoptertjenesten
- Frivillige redningsorganisasjoner
- Telenor Kystradio
- Redningsselskapet
- Luftambulansetjenesten
- Avinor
- Havindustritilsynet

Denne listen legger grunnlaget for planlegging og tilrettelegging for å opprettholde redningstjenesten som kritisk samfunnsfunksjon.

Risikoen for høyt personellfravær grunnet blant annet kriser, konflikter og krig bør møtes gjennom kontinuitetsplanlegging. DSB har til hjelp utarbeidet [Veileder i kontinuitetsplanlegging - Opprettholdelse av kritiske funksjoner ved høyt personellfravær](#) (DSB, 2020).

Forsvaret har en fritaksordning for personer som dekker en samfunnskritisk funksjon. Virksomhetene bør kartlegge og søke om fritak for disponering og frammøte for nødvendig nøkkelpersonell som ivaretar redningsberedskapens kritiske samfunnsfunksjoner også ved krise, konflikt og krig. Informasjon om fritaksordningen finnes på Forsvarets hjemmesider.

3.5 Beredskapsnivåer i redningstjenesten.

Tilstrekkelig tilgjengelig redningsberedskap er nødvendig for at søk- og redningstjenesten skal kunne redde mennesker fra akutte ulykkes- og faresituasjoner i tide.

Beredskapsnivåene benyttes for å beskrive balansen mellom evnen til den kjente redningsberedskapen opp mot antatt behov faresituasjoner har for redningsberedskap. Nivåene kan benyttes på nasjonale, regionale og lokale ansvarsområder, så vel som hos samvirkepartnere innenfor redningstjenesten.

3.5.1 Grønt beredskapsnivå

Grønt beredskapsnivå tilsvarer redningstjenestens normale og grunnberedskap som normalt er på vakt gjennom hele året. Det tilsvarer vakt umiddelbart tilgjengelig, dimensjonert med personell, materiell og reaksjonstid for å håndtere kategori 1 hendelser. Ingen ekstraordinære tiltak er nødvendig.

3.5.2 Gult beredskapsnivå

Gult beredskapsnivå er en uavklart situasjon som krever økt oppmerksomhet og det kan være behov for ekstraordinære tiltak.

Varslet ekstremvær, meget stor skredfare, økt aktivitet i forbindelse med ferier, større militærøvelse, sesongbaserte aktiviteter av lengre art og nedetid på beredskapsressurser kan være eksempler på når gult beredskapsnivå settes.

Alvorlige hendelser og katastrofe hendelser kan påføre den totale redningsberedskapen en belastning som fører til gult beredskapsnivå og redusere evnen til å håndtere andre redningshendelser.

Innkalling av beredskapsledelsen i egen organisasjon, og forsterkende tiltak innenfor eget ansvarsområde bør vurderes, eksempelvis styrking, fremføring eller flytting av normal beredskapen. Oppdatert situasjonsforståelse fordrer økt rapportering og informasjonsdeling i egen organisasjon samt mellom ansvarsområder og aktører innenfor samfunnssikkerhet og beredskap gjennom møter, konferanser og statusrapportering.

3.5.3 Rødt beredskapsnivå

Rødt beredskapsnivå tilsier at redningsberedskapen er i sterk ubalanse. Redningsberedskapen er sterkt redusert og/eller en faresituasjon sannsynliggjør betydelig større behov for redningsberedskap enn tilgjengelig.

En askesky som sperrer luftrommet i Norge for bruk av redningshelikoptre, kan være eksempel på når rødt beredskapsnivå bør vurderes satt.

En kategori 3 hendelse kan påføre redningsberedskapen en belastning som fører til rødt beredskapsnivå, og redusere evnen til å håndtere andre redningshendelser.

Beredskapsledelsen på flere ansvarsområder og nivåer settes under press. Informasjonsbehovet er stort, og rapporteringen i linjen gir begrenset situasjonsforståelse. Aktørene må i større grad

håndtere situasjonen basert på selvstendige vurderinger. Mobilisering av betydelige ressurser til redningsberedskap og omlegging av drift er nødvendig hos flere aktører. Dette må til for å sikre tilfredsstillende redningsberedskap når det er behov for ekstraordinære tiltak ut over det normale.

3.6 Prinsipper

3.6.1 Samvirkeprinsippet

Samvirkeprinsippet er en av bærebjelkene i norsk redningstjeneste, prinsippet ble første gang beskrevet i denne sammenhengen i St.meld. [86 \(1961-62\)](#) ([stortinget.no, 1962](#)). Prinsippet er i dag tatt inn som det fjerde krisehåndteringsprinsippet i Norge, jf. [St.meld. 5 \(2020-2021\)](#) ([regjeringen.no, 2020](#)), i tillegg til ansvarsprinsippet, likhetsprinsippet og nærhetsprinsippet. Redningstjenesten utøves som et samvirke mellom offentlige organer, frivillige organisasjoner, private virksomheter og personer. Alle offentlige organer (statlige, kommunale og fylkeskommunale) som har kapasitet, informasjon eller kompetanse egnet for redningsformål, plikter å bidra i redningstjenesten med til enhver tid tilgjengelig kapasitet og kompetanse.

I tråd med samvirkeprinsippet plikter offentlige institusjoner selv å bære alle utgifter som påløper i forbindelse med sitt bidrag til redningstjenesten. Offentlige institusjoner skal også stille ulike rådgivningsfunksjoner og redningsrelevante data mv. kostnadsfritt til disposisjon for HRS og lokale redningssentraler.

Samvirkeprinsippet er det som oftest fremheves når man snakker om redningstjeneste. Årsaken er at store avstander, krevende værforhold og tidvis knappe ressurser krever at aktørene både før, under og etter hendelsene, jobber sammen på tvers av etater og organisasjoner for å redde liv. Samvirkeprinsippet må forstås som en plikt til å samarbeide, dele erfaringer og bidra med egne kapasiteter i felles oppgaveløsning. Samvirkepartnerne i redningstjenesten bør delta på relevante faglige arenaer, dele planverk seg imellom og harmonisere eget planverk og operasjonsmønster slik at det fungerer innenfor rammen av den samvirkende norske redningstjenesten. I førsteinnsats vil det innebære å kjenne til de viktigste oppgavene for de ulike samvirkepartnerne og kunne løse oppgaver også utenfor eget ansvarsområde om det er det som kreves for å redde liv.

Samvirke skal med andre ord forstås som noe mer enn en intensjon om godt samarbeid.

Samvirkeprinsippet er en forpliktelse til å legge til rette for, trene og teste at de ulike ressursene og kapasitetene fungerer sammen på hensiktsmessig måte.

Samvirkeprinsippet gjenspeiles bl.a. gjennom at redningstjenesten ledes av en redningsledelse satt sammen av ulike offentlige og frivillige aktører både ved HRS og LRS.

3.6.2 Ansvarsprinsippet

Det organet som har ansvar for funksjoner eller oppgaver til daglig, har også ansvaret for disse under en redningsaksjon, uavhengig av omfang og årsak til denne, jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020).

3.6.3 Likhetsprinsippet

Den organisasjon man opererer med under større hendelser og kriser, skal i utgangspunktet være mest mulig lik den organisasjon man har i dagligdagse redningshendelser.

3.6.4 Nærhetsprinsippet

Kriser skal organisatorisk håndteres på lavest mulig nivå.

3.6.5 Prinsippet om integrert tjeneste

Redningstjenesten er en integrert tjeneste, noe som innebærer at den omfatter alle typer redningsaksjoner knyttet til land-, sjø- og luftredningstjeneste. Akkurat denne dimensjonen er ett av de spesielle kjennetegnene ved den norske redningstjenesten. Det at det samme lederapparatet har ansvar uansett type hendelse, reduserer rommet for tvil om ansvarsforhold og fare for forsinkelser i oppstarten av aksjoner. Prinsippet om at redningstjenesten er integrert under en felles ledelse, gjør det også lettere å samle erfaring og utvikle tjenesten.

3.6.6 Koordineringsprinsippet

Redningstjenesten koordineres i forberedelser og innsats gjennom HRS og underlagte lokale redningssentraler.

3.7 Geografisk ansvarsområde for den norske redningstjenesten

Internasjonalt fordeles geografiske ansvarsområder inn i Søk og Rednings Regioner (SRR).

Redningstjenestens geografiske ansvarsområde er i tillegg til norsk territorium med Svalbard, Jan

Mayen, de sjø- og havområdene og luftrommet over som til enhver tid er fastsatt av Norge i samråd med nabostater på grunnlag av internasjonale overenskomster, hvor Norge har forpliktet seg til å yte redningstjeneste. Norge er i tillegg bundet av internasjonale avtaler som forplikter ut over det fastsatte geografiske ansvarsområdet.

Den enkelte hovedredningssentralens geografiske ansvarsområde fastsettes i [Instruks fra Justis- og beredskapsdepartementet](#) (regjeringen.no, 2020). Ved behov skal de to Hovedredningssentralene overta eller bistå i hverandres redningsaksjoner eller bistå i utførelsen av andre oppgaver.

Justis- og beredskapsdepartementet har i [Instruks for politimesterne for Hovedredningssentralen Sør-Norge og Hovedredningssentralen Nord-Norge](#) (regjeringen.no, 2020) delt det norske ansvarsområdet mellom HRS Nord-Norge og HRS Sør-Norge ved breddegrad 65° N på sjø og ved grensen mellom Nordland og Trøndelag politidistrikter på land.

Etter beslutning fra den aktuelle HRS kan en lokal redningssentral også bli bedt om å lede og koordinere redningsaksjoner utenfor eget distrikt.

3.8 Jan Mayen

Jan Mayen er en del av Kongeriket Norge med 12 NM territorialfarvann. Øya ligger geografisk i islandsk søk- og redningsregion (SRR). Innbyggerne på øya er personell fra Forsvaret og Meteorologisk institutt. Organisasjonsplan for redningstjenesten i Norge omfatter Jan Mayen. Stasjonssjefen har i redningstjenesten rollen som innsatsleder under ledelse og koordinering fra HRS Nord-Norge og LRS Nordland.

3.9 Internasjonale forpliktelser for sjø- og luftredningstjenesten

Det overordnede internasjonale rammeverket for redningstjeneste på sjø og i luft fremgår av den [Internasjonale konvensjonen om søk og redning til sjøs](#) (SAR-konvensjonen) (Lovdata, 1979), [Overenskomst om internasjonal sivil luftfart](#) (ICAO-konvensjonen) (Lovdata, 1944) og [Internasjonal konvensjon om sikkerhet \(for menneskeliv\) til sjøs](#), (SOLAS-konvensjonen) (Lovdata, 1974).

SAR-konvensjonen

SAR-konvensjonen ble ratifisert av Norge 9. desember 1981 og retter seg i hovedsak mot myndighetene og redningstjenesten. SAR-konvensjonen har bestemmelser om organisering av redningstjenesten til sjøs, krav om samarbeid mellom kontraherende stater samt operasjonelle prosedyrer og prosedyrer for skipsrapportering.

SOLAS-konvensjonen (Safety Of Life At Sea)

SOLAS-konvensjonen ble ratifisert av Norge 17. februar 1977. Konvensjonen omhandler sikkerheten til personell og skip på sjøen. Konvensjonen er underlagt [International Maritime Organization \(IMO\)](#).

ICAO (International Civil Aviation Organization) Annex-12

[Annex-12](#) (ICAO, 2012), i overenskomst om internasjonal sivil luftfart, er luftfartens SAR-konvensjon.

3.10 Norges traktatforpliktelser på redningstjenesteområdet

Det foreligger også en rekke bi- og multilaterale traktater som har innvirkning enten direkte eller indirekte på redningstjenesten.

3.11 Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR)

NRR har som mål å være et organ for å utvikle og styrke samhandlingen mellom sentrale samvirkepartnere innen landredning. Rådet vil også være en naturlig møteplass for deltagerne til å drøfte aktuelle problemstillinger og utfordringer, samt gi innspill og andre redningsfaglige tilbakemeldinger til Justis- og beredskapsdepartementet.

Mandat: NRR skal på grunnlag av de overordnede prinsipper og rammer som foreligger for redningstjenesten bidra til, og være en støtte for, Justis- og beredskapsdepartementets arbeid for sikker og formålstjenlig redningstjeneste.

Rådet bør blant annet:

- Utveksle erfaring og informasjon med målsetting om å styrke redningstjenesten og samvirke mellom relevante aktører.
- Bidra til utvikling av redningstjenesten, blant annet ved å utarbeide faglige veiledere for tjenesten i et samvirkeperspektiv. Dette kan inkludere å vurdere behovet for, samt å nedsette arbeidsgrupper for utvikling av fagveiledere, eller utgjøre en referansegruppe for denne typen fagutvikling.
- Etter anmodning eller på eget initiativ understøtte Justis- og beredskapsdepartementet med råd og informasjon.

4 Redningstjenestens organisasjonsplan og generelle rammeverk

4.1 Organisasjonsplan for redningstjenesten.

[Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020) er fastsatt av regjeringen ved kgl.res. Den er hjemlet i [politilovens § 27](#) (Lovdata, 2021) som et supplement til Kongens instruksjonsmyndighet. Justis- og beredskapsdepartementet (JD) fastsetter underliggende instruksjer og mandater, se kapittel [1-5 i organisasjonsplanen](#). [Instruksene retter seg mot politimesterne](#) (regjeringen.no, 2020) som leder HRS og LRS. [Mandatene retter seg mot redningsledelsene](#) (regjeringen.no, 2022) ved HRS og LRS.

I organisasjonsplanen fastsettes redningstjenestens organisering og rutiner for samarbeid, ledelse, koordinering, ansvar og oppgaver. Formålet er å ivareta en integrert redningstjeneste på land, i sjø og i luft basert på et samvirke mellom offentlige, frivillige og private aktører.

I tillegg til den kongelige resolusjonen er sjø- og luftredningstjenesten regulert gjennom internasjonale overenskomster som Norge er part i, blant annet [SAR-konvensjonen](#) (International Convention on Maritime Search and Rescue) (Lovdata, 1979) og [ICAO-konvensjonen](#) (Convention on International Civil Aviation) (Lovdata, 1944) med etterfølgende endringer.

Redningstjenesten koordineres administrativt av JD. Den utøves som et samvirke under ledelse av to hovedredningssentraler (HRS) med underordnede lokale redningssentraler (LRS), én i hvert politidistrikt, i tillegg til Sysselmesteren på Svalbard.

Det er JD som gir nærmere instruksjer, mandat og retningslinjer for utøvelse av redningstjenesten, jf. instruksene og mandatene gitt i medhold av kgl.res. nevnt over.

Politimesteren i Nordland politidistrikt er gitt myndighet til å lede HRS Nord-Norge, og politimesteren i Sør-Vest politidistrikt er gitt tilsvarende myndighet til å lede HRS Sør-Norge. Politimestrene i de 12 politidistriktene er gitt myndighet til å lede de respektive lokale redningssentralene (LRS). Samme myndighet har Sysselmesteren på Svalbard for sitt ansvarsområde.

Politimesterens funksjon som leder av HRS, og således som leder av redningsledelsen der, kommer i tillegg til rollen som leder for politidistriktet i hhv. Nordland og Sør-Vest politidistrikter.

Politimesteren i politidistriktene er leder av de lokale redningssentraler. Dette følger av [organisasjonsplanen](#). Dessuten har politiet ansvar for å iverksette og organisere redningsinnsats inntil dette koordineres av LRS og/ eller HRS. Politiet skal for eksempel iverksette søk hvis noen er savnet under slike omstendigheter at det er reell grunn til frykt for at vedkommende kan omkomme eller bli alvorlig skadet. Bestemmelsen innebærer også at politiet må ha forberedt en beredskap for å ta seg av slike oppdrag, jf. [Politi-loven § 27](#) (Lovdata, 2021).

4.2 Sentral krisehåndtering

Regjeringen har det øverste ansvaret for beredskapen i Norge, herunder det overordnede politiske ansvaret for både styringen og håndteringen av det forebyggende arbeidet og kriser som oppstår. Kriserådet er det høyeste koordineringsorgan på administrativt nivå, jf. punkt 8 i [Instruks for departementenes arbeid med samfunnsikkerhet](#) (samfunnsikkerhetsinstruksen) (Lovdata, 2017) og [veilederen til denne](#) (regjeringen.no, 2019).

Sentral krisehåndtering i Norge er basert på tre hovedelementer: Ansvaret for krisehåndtering og koordinering ligger i lederdepartementet, koordinering på tvers av sektorene sikres gjennom Kriserådet, og Krisestøtteenheten (KSE) bistår med støttefunksjoner til lederdepartementet og Kriserådet. Ved alvorlige hendelser og katastrofer hvor redningstjenesten er involvert, vil normalt Justis- og beredskapsdepartementet (JD) være lederdepartement.

Krisestøtteenheten (KSE) skal støtte lederdepartementet og Kriserådet i deres koordineringsfunksjoner og er permanent sekretariat for Kriserådet. KSE har kompetanse i strategisk krisehåndtering og har kapasiteter i form av infrastruktur som mobile tekniske løsninger og personell som andre departementer kan benytte i sin krisehåndtering. Det sivile situasjonscenteret er organisert som en del av Krisestøtteenheten, og er fast kontaktpunkt for informasjon til og fra JD ved ekstraordinære hendelser og kriser.

4.3 Planhierarki i redningstjenesten

I dette dokumentet benyttes nivåinndeling for å beskrive forholdet mellom de ulike styrende dokumentene i redningstjenesten. Det er ikke sikkert dette harmonerer med inndelingen i egen fagetat eller organisasjon. Nivåinndelingen gjelder for det som er felles i redningstjenesten, der flere ressurser møtes og skal jobbe sammen for å redde liv innenfor rammen av definisjonen av

redningstjenesten. Dokumenter på alle nivåer er forankret i organisasjonsplan for redningstjenesten med tilhørende instruksverk.

Nivå 1 – strategisk nivå – systembeskrivende

Denne håndboken er et dokument på nivå 1 og er normativt for dokumentene på nivåene under. Håndboken beskriver den norske redningstjenesten på systemnivå med overordnet beskrivelse av roller, oppgaver, ansvar og kapasiteter for de ulike ressursene.

Nivå 2 – operasjonelt/faglig nivå – faglig normerende

På operasjonelt nivå ligger felles veiledere som gjelder for alle aktørene i redningstjenesten. Forutsetningen for at et dokument skal være et nivå 2-dokument, er at dokumentet er gyldig for hele redningstjenesten, og at det er utviklet og implementert i fellesskap, til eksempel:

- [Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten](#) (HRS, 2018)

Nivå 3 – taktisk nivå

På dette nivået ligger dokumenter som er sentrale for utøvelse av en enkelt fagfunksjon eller en bestemt type innsats. Dokumentet kan være gyldig for kun én eller få av aktørene i redningstjenesten, men er en forutsetning for aktørens arbeid i redningstjenesten. Eksempler på nivå 3-dokumenter er:

- [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved søk etter savnet person på land](#) (HRS, 2022)
- [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved snøskredulykker](#) (HRS, 2019)
- [Nasjonal veileder for masseskadetriage](#) (Hdir, 2020)
- [Nasjonal veileder for helsetjenestens organisering på skadested](#) (Hdir, 2020)

Betegnelse ovenfor benyttes ulikt i de forskjellige etater og organisasjoner. For å unngå misforståelser anbefales det at alle bruker denne nivåinndelingen i egen organisering av planverket i redningstjenesten.

4.4 Planverket i redningstjenesten

Norge er et land med robust infrastruktur, desentralisert bosetting og en relativt liten befolkning. Dette medfører at Norge har noe færre erfaringer med alvorlige hendelser og katastrofer enn andre land. Derfor bør de mest sentrale aktørene bidra med å hente inn erfaringer fra hendelser utenfor Norge, når det gjelder planverk og erfaringslære.

Planverket i redningstjenesten skal reflektere den totale redningsinnsatsen, det betyr at HRS/LRS må ha kontakt med de ulike aktørene for å få innspill til faglige momenter, oversikt over ressurser og avstemme de rutinene som ligger til grunn for varsling, mobilisering og gjennomføring av selve redningsoperasjonen.

Det er viktig at planverket forankres på øverste nivå i organisasjonen, og at det er godt kjent for de som eventuelt skal løse oppdragene. Aktiv bruk av planverk i hendelser er det beste grunnlaget for at planverket blir kjent og blir oppdatert. Tiltakskort/sjekklistene bør være lett tilgjengelig for de som skal benytte det.

Et godt planverk legger opp til en grunnleggende god organisering som kan tilpasses ulike hendelser ut fra behov. I utviklingen av planverket må det tas høyde for usikkerhet, for eksempel at det inntreffer en hendelse man ikke har tenkt på eller har erfaring med. Den enkelte aktør i redningstjenesten er selv ansvarlig for å utvikle og vedlikeholde eget planverk i henhold til redningstjenestens planverk.

4.5 Samordnet planverk

Redningsplanverket må gjenspeile samvirketanken i redningstjenesten, og at planarbeidet samordnes med de andre aktørene i redningstjenesten.

Planverket må revideres ved behov, og da i samråd med redningsledelsen.

4.6 Vedlikehold av planverk

Vedlikehold av planverk kan utføres ved faste revisjoner eller som en kontinuerlig prosess for oppdatering basert på tilbakemeldinger. Som en del av planprosessen er det nødvendig å ha prosedyrer for erfaringslæring fra hendelser og øvelser. På den måten vil man avdekke feil eller avvik ved planverket og iverksette korrigerende tiltak. SAR-rapport systemet kan benyttes til å høste erfaringer fra tidligere hendelser.

Det er nødvendig at man fastsetter revisjonsintervaller for å evaluere om målsetningen med planverket er nådd. Det er viktig at de som bidrar inn i hendelser og øvelser på alle nivå, er med på å påvirke og utformer planverket.

4.7 Planprosessen

Arbeidet med å utvikle en plan til bruk i redningstjenesten bygger på erfaring fra tidligere hendelser, anerkjent kunnskap på fagfeltet fra forskning eller erfaring, risiko- og sårbarhetsanalyser og krav i regelverk. Selve planprosessen er viktig for læring og utvikling i organisasjonen, og det er viktig at denne er så bred som mulig slik at læring kan skje i hele organisasjonen. Det er grunnleggende viktig å arbeide med å operasjonalisere planverket i tiltak som gjennomføres i den daglige tjenesten, å drive opplæring og ikke minst å sikre lojalitet til planverket for at planverket skal være et viktig støtteverktøy.

4.8 Nasjonal veileder for planlegging og samvirke i redningstjenesten

[Nasjonal veileder for planverk og samvirke i redningstjenesten](#) (HRS, 2018) gir et utgangspunkt for å utarbeide lokalt tilpasset redningsplanverk. Veilederen inneholder maler for de vanligste hendelsestypene, og det henvises til disse for detaljer.

Hendelsestypene som er listet opp i veilederen, skal gi et grunnlag for å sammenligne eget planverk med mulige hendelser. Listen over hendelsestyper er ikke ment å være bindende, men hver aktør skal vurdere hvordan de kan tilpasse sine behov. Noen distrikter har ikke kystlinje, mens andre har spesielle utfordringer som ikke er i listen, for eksempel skred fra Åkneset eller vulkanutbrudd på Jan Mayen.

Veilederen er retningsgivende for videre utarbeidelse av eget planverk. Malene som er utarbeidet, foreslår momenter som må vurderes og innspill til utarbeidelse av tiltakskort. Det er lagt spesielt vekt på den initiale håndteringen med oppstart av aksjon og mobilisering av ressurser.

5 Funksjonen den norske redningstjeneste: Ansvar og ledelse

5.1 Hovedredningssentralen – HRS

HRS leder og koordinerer alle typer redningsaksjoner (land-, sjø- og luftredningstjeneste). Dette skjer enten direkte fra avdelingen i Nord-Norge eller fra avdelingen i Sør-Norge eller gjennom oppdrag til underlagte lokale redningssentraler (LRS), [jf. Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020). HRS har pådriveransvar for å vedlikeholde og videreutvikle samvirket innen redningstjenesten mellom hendelsene. HRS har blant annet fått i oppdrag å føre tilsyn med lokale redningssentraler.

Både HRS og LRS har en redningsledelse som utgjør ledelsesapparatet på overordnet nivå. Det er utarbeidet en egen instruks for redningsledelsen.

5.2 Hovedredningsentralenes redningsledelse

Ved hver av de to avdelingene finnes det en redningsledelse sammensatt av sentrale samvirkepartnere og med politimestrene med ansvar for Sola og Bodø som ledere:

- Forsvaret
- Luftfartstilsynet
- Kystverket
- Sjøfartsdirektoratet
- Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
- Helsedirektoratet
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Politidirektoratet

Tilbys å delta:

- Avinor
- Telenor Maritim Radio
- Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum
- Redningsselskapet

HRS kan benytte faglige rådgivere når det anses hensiktsmessig.

Arbeidet i HRS redningsledelse er forankret i [Mandat for redningsledelsene ved Hovedredningsentralen Sør-Norge og Hovedredningsentralen Nord-Norge \(HRS\) \(regjeringen.no, 2022\)](#).

5.3 De lokale redningsentralene – LRS

Politimesteren i politidistriktet skal lede LRS og redningsledelsen i tråd med [Organisasjonsplan for redningstjenesten \(Lovdata, 2020\)](#). Visepolitimester, eller den politimesteren bemyndiger, er stedfortreder for politimesteren i vedkommende sin rolle som leder av LRS og redningsledelsen. Både politimesteren og visepolitimesteren/stedfortrederen skal ha oppdatert kompetanse om redningstjenesten og stabs- og kriseledelse, slik at aktuell lederrolle til enhver tid kan ivaretas.

De lokale redningsentralene leder og koordinerer normalt landredningsaksjoner, men kan også etter avtale med HRS bli bedt om å koordinere redningsaksjoner i umiddelbar nærhet av land, for eksempel der en hendelse skjer i havn eller drukningsulykker fra land. Den enkelte lokale redningsentralen utfører normalt sin virksomhet fra det aktuelle politidistriktets operasjonssentral.

De lokale redningssentralene er underordnet HRS og kan om nødvendig overta ledelses- og koordineringsansvaret fra en lokal redningssentral under en redningsaksjon. Etter beslutning fra HRS kan LRS også lede og koordinere redningsaksjoner utenfor eget distrikt.

5.4 De lokale redningssentralenes redningsledelse

Hver LRS består av en redningsledelse sammensatt av de viktigste samvirkepartnerne innen landredning, med politimesteren som leder. De statelige samvirkepartnerne i redningsledelsen består av representanter for:

- Helsedirektoratet
- Kystverket (der det er relevant)
- Forsvaret
- Sivilforsvaret
- Statsforvalterens beredskapsorganisasjon

Tilbys å delta:

- Avinor (ev. annen luftfartsmyndighet)
- Brann- og redningstjenesten
- Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF)

Utover dette kan det, forutsatt tilstrekkelig avtalegrunnlag og godkjenning fra HRS, gjøres lokale tilpasninger i sammensetningen av den lokale redningsledelsen.

Arbeidet i redningsledelsen ved de lokale redningssentralene (LRS) er forankret i [Mandat for redningsledelsene ved lokale redningssentraler \(LRS\)](#) (regjeringen.no, 2022).

5.5 Politimesterens stab

Ved ekstraordinære hendelser og kriser kan det være nødvendig å tilpasse ledelsessystemet etter oppgavene som skal ivaretas. Ledelsessystemet kan styrkes igjennom forsterket linje eller etablering av politimesterens stab. De fleste hendelser bør løses innenfor den ordinære linjen, og når det benyttes stabsløsning, bør situasjonshåndteringen tilbakeføres til linjen så raskt som mulig. Staben vil i prinsippet ha de samme arbeidsoppgavene uansett type hendelse, men ulik sammensetning og størrelse. Hensikten vil være å få en effektiv ledelse og koordinering av politidistriktets ressurser.

Hovedoppgaven til stab vil være å bistå politimester med beslutningsstøtte, planlegging, iverksettelse og gjennomføring av tiltak. Når stab er etablert, er stabssjef øverste leder på operasjonelt nivå.

Politimesterens stab består av følgende funksjoner:

- Stabssjef
- P1. Personell
- P2. Etterretning og etterforskning
- P3. Operasjon
- P4. Logistikk
- P5. Informasjon
- P6. Juridisk
- P7. Evakuerte og pårørende
- P8. Oppgaveavhengig.
- Rådgiver
- Liaison

5.6 Politidistriktets operasjonssentral

Operasjonssentralen er døgnbemannet og leder politidistriktets operative virksomhet. Den daglige bemanningen består normalt av en operasjonsleder, oppdragsledere og operatører.

Operasjonssentralen har ordremyndighet over operative innsatspersonellet i politidistriktet og ansvar for iverksettelse og koordinering av tiltak. I det daglige ledes LRS av operasjonsleder på vegne av politimesteren i det enkelte politidistrikt, og kan utvides med stab og LRS redningsledelsen.

Operasjonssentralen ivaretar LRS-funksjonen når redningsledelsen ikke er samlet.

LRS skal varsle HRS ved ethvert mulig redningstilfelle, og operasjonsleder skal, i samråd med vakthavende redningsleder på HRS, ta avgjørelsen om innkommet melding er å betrakte som et søk- og redningstilfelle. Endelig beslutning tas av vakthavende redningsleder.

Politiet har et selvstendig ansvar for å iverksette og organisere redningsinnsats i medhold av [Politi-loven § 27](#) første ledd (Lovdata, 2021). Operasjonsleder skal i samarbeid med innsatsleder vurdere hvilken aksjonsplan som skal benyttes.

5.7 Særskilt om den lokale redningssentralen på Svalbard

Den lokale redningssentralen på Svalbard utøver sin virksomhet fra Sysselmesterens kontor.

Ansvarsområdet omfatter landområder innenfor Svalbard sysselmesterdistrikt og eventuelt andre områder etter pålegg fra HRS.

Redningsledelsen ledes av sysselmesteren. Helsetjenesten skal være representert i redningsledelsen.

Representanter for følgende lokale organer tilbys å delta i redningsledelsen på nærmere fastsatt

måte: brann- og redningstjenesten, Telenor Svalbard AS, Avinor (eventuelt annen lokal luftfartsmyndighet), aktuell helikopteroperatør, representant for frivillige organisasjoner, Longyearbyen lokalstyre og Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S. Ved behov kan rådgivere innkalles.

5.8 Representantenes rolle i redningsledelsene

Det enkelte medlem av redningsledelsen skal, med sin fagkunnskap og fullmakter, bidra til å ivareta redningstjenestens mål om å redde mennesker fra død eller skade, som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner. Medlemmene i redningsledelsen må ha inngående forståelse for prinsippene som gjelder for redningstjenesten: Ansvarsprinsippet, samvirkeprinsippet, prinsippet om integrert tjeneste og koordineringsprinsippet. Det enkelte medlem skal holde seg orientert om relevant regelverk og retningslinjer som regulerer egen funksjon.

Medlemmene i redningsledelsen skal stille med de nødvendige fullmakter og være oppdatert innenfor sitt fagfelt med hensyn til hvilke ressurser som er tilgjengelige og som kan stilles til disposisjon. Det er spesielt viktig at medlemmet har god oversikt over sårbarheter i egen sektor og kunnskap om mulige kompenserende tiltak ved en samtidighetskonflikt. Måten det enkelte medlemmet skal samhandle med sin etat/organisasjon på, både mellom og under hendelser, skal være avklart. Dette inkluderer også hvordan medlemmet kan utvide tildelte fullmakter på ved behov.

5.9 Ansvar og koordinering offshore

HRS har alltid det overordnede koordineringsansvaret for all redningstjeneste innenfor norsk ansvarsområde. Petroleumsloven og HMS-forskriftene regulerer operatørens ansvar for beredskapen på norsk sokkel. Operatøren og andre som deltar i virksomheten, er selv ansvarlige for å ivareta egen beredskap etter disse bestemmelsene. Operatøren skal lede og koordinere innsatsen av beredskapsressursene ved fare- og ulykkesituasjoner inntil eventuelt offentlige myndigheter overtar koordineringen. Det er derfor viktig at operatør holder HRS oppdatert ved fare- og ulykkesituasjoner. På denne måte utøves samvirkeprinsippet også på norsk sokkel, jf. [Retningslinjer for samarbeid ved fare- og ulykkesituasjoner i petroleumsvirksomheten](#) (HRS, 2021). Relevant er også [Havbunnsmineralloven](#) (Lovdata, 2024) som beskriver retningslinjer for Sikkerhet og beredskap for utvinning av mineralforekomster på kontinentalsokkelen.

Operatøren er ansvarlig for å iverksette beredskapstiltak på grunnlag av fare- og ulykkessituasjoner samt å koordinere innsatsen av samtlige beredskapsressurser, herunder områderessurser og eksterne ressurser. Ved hendelser hvor innretningen selv kan ivareta egen beredskap, er operatøren ansvarlig for redningsaksjonen innenfor sikkerhetssonen.

Søk- og redningsaksjoner utenfor sikkerhetssonen er i utgangspunktet den offentlige redningstjenestens koordineringsansvar, men annet kan avtales mellom operatør og HRS dersom dette er hensiktsmessig. Operatøren har imidlertid en generell forpliktelse til å bidra ved fare- og ulykkessituasjoner også utenfor sikkerhetssonen.

HRS vil på anmodning yte bistand i form av koordinering av søk, redning og evakuering. På eget initiativ vil HRS i tillegg kunne høyne beredskapen og eventuelt omdisponere relevante ressurser selv uten slik anmodning fra operatør.

5.10 Statsforvalteren og kommunal kriseledelses rolle

På lokalt nivå er det kommunen som har ansvaret for å håndtere en del av konsekvensene i en pågående redningsaksjon, og skal gi nødvendig helsehjelp og opprettholde tjenester og funksjoner. Dersom kommunen eller eier av kritiske samfunnsfunksjoner har behov for støtte i krisehåndteringen, kan statsforvalteren som regional samordningsmyndighet invitere regionale aktører med ansvar for kritiske infrastruktur og kritiske funksjoner til å møte i Fylkesberedskapsrådet. Fylkesberedskapsrådets rolle er da å bistå statsforvalterens samordning av krisehåndteringen. Det forventes at politimesteren (eller stedfortreder) orienterer om den pågående redningsaksjonen.

Når uønskede hendelser truer liv og helse, er dette alltid et ansvar for redningstjenesten. JD som samordningsmyndighet på sivil side kan ta rollen som lederdepartement. Når konsekvenshåndteringen skal håndteres nasjonalt, tar DSB i sitt samordningsansvar og understøtter JD i dette arbeidet. Det kan innebære å etablere varslings- og rapporteringsrutiner og beredskapsmøter (med statsforvalterne) vertikalt, og invitere sentrale beredskapsmyndigheter og -aktører. Ved behov kan DSB ta initiativ til samvirkekonferanser for aktører på etatsnivå som er involvert i krisehåndtering, jf. [Støtte og samarbeid: En beskrivelse av totalforsvaret i dag](#) (regjeringen.no, 2018). Hensikten er å få oversikt over situasjonen, forstå og vurdere mulig utvikling.

I denne rollen har DSB mulighet til å anmode både EU og Forsvaret om bistand. Som samordner holder DSB JD orientert om situasjonen, og tilsvarende gjør de andre sentrale beredskapsmyndighetene overfor sitt departement.

Statsforvalteren har et ansvar for regional samordning ved kriser og uønskede hendelser i hele krisespekteret. Dette innebærer også å bidra til tilførsel av ekstra ressurser, samt videreformidle dette til kommunene eller andre aktører. Dette gjelder også Forsvarets støtte til sivile aktører i krisehåndtering etter gjeldende regelverk og prosedyrer.

Kommunen har ansvar for beredskap i sine tjenester og funksjoner, og for å gi befolkningen nødvendig helse- og sosialhjelp. Kommunene skal være forberedt på å delta og bidra med ressurser som er samordnet med politiet og øvrige ressurser som er tilgjengelige for redningsinnsats. Kommunene skal ha tilstrekkelig helseberedskap etter helseberedskapsloven.

I tillegg til kommunens eget ansvar, har en rekke andre eksterne aktører et beredskaps- og krisehåndteringsansvar for sine funksjoner i kommunen. Dette innebærer at kommunen som lokal myndighet er gitt et ansvar for å samordne konsekvenshåndteringen ved uønskede hendelser lokalt. I henhold til [Sivilbeskyttelsesloven](#) (Lovdata, 2022) er det krav om at kommunen har en forberedt kriseledelse og en overordnet beredskapsplan, herunder en plan for evakuering. Kommunens kriseledelse skal samordne krisehåndteringen lokalt og sørge for tverrfaglig dialog og opp mot statsforvalteren, og kanalisere mulige behov for bistand.

Når politiet anmoder kommunene om å etablere evakuert- og pårørendesenter (EPS), skal kommunen ha en forberedt evakueringsplan.

5.11 Kommunens rolle når redningstjenesten avsluttes

Særlig ved større redningshendelser, vil det være flere restoppgaver i innsatsområdet, som ikke hører inn under redningstjenesten eller SEAO, men som må ivaretas av kommune og/eventuelt ulykkeseier. Ressursene som er tilført under redningstjenesten vil da trekke seg ut av innsatsområdet. Oppgavene som gjenstår, og som ikke dekkes av særskilte opprettede etater, kommer inn under kommunal beredskapsplikt. Noen eksempler på slike oppgaver kan være f.eks.

logistikk inn og ut av området, sikring av område, hente medisiner innenfor avsperrert området.

5.12 Rednings- og beredskapsråd

Statsforvalteren skal samordne samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket og være pådriver og veileder i dette arbeidet. Statsforvalteren skal videre oppnevne et beredskapsråd.

Fylkesberedskapsrådet ledes av statsforvalteren og skal ha medlemmer fra politiet, Forsvaret, Sivilforsvaret, frivillige organisasjoner og statlige og fylkeskommunale etater som har vesentlige beredskapsoppgaver. Rådene er ikke operative eller besluttsende organer og har ingen formell rolle knyttet til organisasjonsplan for redningstjenesten, men skal bidra til god kontakt og gjensidig bistand og samarbeid.

For å styrke samarbeidet mellom aktørene i redningstjenesten er det opprettet rednings- og beredskapsråd i alle politidistriktene/LRS-områdene. Rednings- og beredskapsrådene omfatter alle etater, virksomheter og frivillige organisasjoner, som har en rolle både i redningstjenesten og andre beredskapssituasjoner i fredstid. Rådet skal være et eget forum, og må ikke forveksles med – eller erstattes av – lokal redningsledelse. Rådene skal være en arena for å få kjennskap til aktørens ressurser og kapasiteter. Rådene er ikke operative eller besluttsende organer og har ingen formell rolle knyttet til [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020), men møtes for felles og tverrfaglig kunnskapsbygging på initiativ av politiet, jf. kapittel 3.3.4 i [St.prop. 1 \(2015-16\)](#) (regjeringen.no, 2016).

6 Redningshendelser

Variasjoner i organisering, ledelse, samband og ressurser gjør det hensiktsmessig å dele hendelsestypene i redningstjenesten i tre hovedkategorier: land-, sjø- og lufthendelser.

HRS leder og koordinerer alle typer redningsaksjoner (land-, sjø- og luftredningstjeneste). Dette skjer enten direkte fra avdelingen i Nord-Norge eller fra avdelingen i Sør-Norge, eller gjennom oppdrag til underlagte lokale redningssentraler.

6.1 Landhendelser

Landhendelser ledes og koordineres normalt av de lokale redningssentralene. Dersom det er hensiktsmessig, utpekes en innsatsleder som leder innsatsen på hendelsesstedet. Landressursene

har hovedsakelig tilgang på nødnett, som er primærsamband ved landredning. Nødnett er TETRA (Terrestrial Trunked Radio) basert og kan sammenkobles med Svenske RAKEL og Finske VIRVE. Primært samband på Svalbard benevnes Syssenett, og er ikke kompatibelt med nødnett.

6.1.1 Søk etter savnet person på land

Håndtering av søk etter savnet person er en stor gruppe redningsaksjoner. Rammeverket for dette er beskrevet i [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved søk etter savnet person på land](#) (HRS, 2022). Veilederen er godkjent av Justis- og beredskapsdepartementet og utgitt av HRS med faglig forankring i NRR. Veilederen beskriver metoder, organisering, ledelse og ikke minst taktisk modell for gjennomføring av innsatsen. Veilederen revideres jevnlig.

6.1.2 Redningstjeneste ved snøskredulykker

For detaljert beskrivelse av dette vises det til [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved snøskredulykker](#) (HRS, 2019), som er utviklet i fellesskap mellom alle samvirkepartnerne, og som er godkjent av redningsfaglig råd.

6.2 Sjøhendelser

Sjøhendelser ivaretas gjennom et felles internasjonalt rammeverk, [IAMSAR](#), publisert av FN-organene [International Civil Aviation Organisation](#) (ICAO) og [International Maritime Organisation](#) (IMO). Sjøhendelser ledes og koordineres normalt av HRS. Telenor Kystradio er samlokalisert med HRS og har ansvar for radiosambandet i store deler av norsk søk og redningsregion til sjøs. Maritim radio utgjør kommunikasjonsleddet mellom nødstedte, HRS og fartøyressursene på sjøen.

6.2.1 Ubåthendelser

[Internasjonal Submarine Escape and Rescue Liaison Office](#) (ISMERLO) er en organisasjon som koordinerer den internasjonale beredskapen innen ubåtreddning. ISMERLO er en militær organisasjon med fokus på det humanitære målet om å redde liv til sjøs. [IMO/ ICAO IAMSAR](#) (IMO, 2024) og [NATO ATP-57](#) (NATO, 2023) omhandler redningsoperasjoner under vann.

HRS koordinerer normalt søk og redning gjennom Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH) ved sunket eller antatt sunket ubåt. Medisinsk Evakuering (MEDEVAC) og overflatesøk etter mannskap som har forlatt ubåten er HRS sitt ansvar.

6.3 Lufthendelser

Lufthendelser koordineres av HRS og er ivaretatt gjennom et felles internasjonalt rammeverk, [IAMSAR](#) (IMO, 2024), publisert av ICAO og IMO. Lufthendelser ledes og koordineres normalt av HRS. Hvilken hendelseskategori som bør benyttes, etter at havari er verifisert, avhenger av om havaristedet er på land, sjøen eller på/ved lufthavn. Nødmeldinger og samband i luftfarten formidles på egne dedikerte frekvenser på flyradio, ivaretatt av lufttrafikkjenesten. Ved deltakelse av to eller flere luftressurser kan HRS utpeke en koordinator lokalt, for å bidra til sikker og effektiv luftkoordinering.

6.4 Overskridende hendelser

Enkelte typer hendelser gjelder for mer enn en hendelsestype, og enkelte ulykker kan treffe flere hendelsestyper parallelt. CBRNE hendelser kan skje både på land og/eller på sjøen. Person i vann kan være både i ferskvann som en landhendelse, og i havet som en sjøhendelse. Nødsignaler er hendelser som gjelder alle tre hendelsestypene. En redningshendelse kan etterfølges av krisehåndtering i et annet format og under andres ansvarsområde.

God krisehåndtering avhenger av forståelse av ansvar og roller. Redningstjenesten må være forberedt på å koordinere redningshendelser før, under og etter at krisehåndtering er ivaretatt av andre ansvarlige etater. Begreper, prosedyrer og konsepter er utarbeidet for å beskrive parallelle krisehåndteringer og samvirke.

6.4.1 Pågående livstruende vold (PLIVO)

PLIVO-prosedyren beskriver grunnleggende prinsipper på taktisk og operasjonelt nivå ved nødetatenes håndtering av hendelser med pågående livstruende vold mot flere personer. Prosedyren skal være et verktøy for god samhandling, slik at nødetatene skal ha bedre forutsetninger for å redde liv, og begrense skade i en ekstrem situasjon. Prosedyren skal ikke medføre noen endring i nødetatenes primæroppgaver. Forsvarlig gjennomføring av en PLIVO-aksjon forutsetter at det involverte innsatspersonellet har felles forståelse for handlingsmønsteret, og kunnskap om egen og andre etaters kompetanse, ressurser, ansvar og oppgaver.

Ledere og innsatspersonell på operasjonelt og taktisk nivå i alle etater skal tilstrebe å ha en felles situasjonsforståelse fortløpende gjennom hele oppdraget.

Det vil ofte pågå en parallell eller etterfølgende redningsaksjon for å håndtere konsekvensene av voldsutøvelsen. Det skal være tydelig hvilken del av innsatsområdet som er trygt for denne delen av oppdraget.

6.4.2 CBRNE-hendelser

Det er utarbeidet en "Nasjonal CBRNE-prosedyre for nødetatene og nødemeldesentralene", tilgang til prosedyren krever innlogging via id-porten på «Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin (NAKOS)». Prosedyren beskriver samhandling ved meldingsmottak, varsling, utrykning og etablering av CBRNE-innsatsområde.

Hensikten med prosedyren er å legge til rette for et forutsigbart handlingsmønster og en felles situasjonsforståelse. Prosedyren skal anses som normerende og retningsgivende for nødetatene og nødmeldesentralenes planlegging og håndtering av slike hendelser. Prosedyren medfører ikke endring av etatenes primæroppgaver. De overordnede prinsippene om ansvar, likhet, nærhet og samvirke ligger til grunn i all håndtering. Prosedyren retter seg mot nødmeldesentralenes og innsatspersonell. Den består av tre hoveddeler:

- Beskrivelse av handlingsmønster.
- Organisering av CBRNE-innsatsområdet.
- Rutine for ekstern varsling og rådgivning.

For CBRNE-hendelser har DSB også utgitt [Håndbok for nødetatene – Farlige stoffer – CBRNE](#) (DSB, 2016). Håndboken er et nordisk samarbeidsprosjekt og omhandler hendelser der personer utsettes for farlige kjemiske stoffer, biologiske agens, radiologisk stråling, kjernefysisk materiale eller eksplosiver.

Den medisinske behandlingen er beskrevet i [Nasjonal faglig retningslinje for håndtering av CBRNE-hendelser med personskade](#) (Hdir, 2017) utgitt av Helsedirektoratet og sist revidert i 2017. For en bredere fremstilling av fagområdet vises det til [Håndbok i NBC \(CBRNE\)-medisin](#) (Helsebiblioteket.no, 2024).

6.4.3 Radiologisk- og/eller atomhendelser

Delegering til kriseutvalget etter [strålevernloven](#) (Lovdata, 2000) fastsetter organiseringen av atomberedskapen i Norge med bl.a. et eget Kriseutvalg for atomberedskap (KU-atom) under ledelse av [Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet](#) (DSA), og med delegerte fullmakter til Kriseutvalget i akuttfasen av en atomhendelse. Radiologisk- eller atomhendelser (RN-hendelse) kan skyldes uhell,

ulykker eller vilde handlinger koblet til radioaktive kilder brukt i industri (oljeindustri for eksempel), kilder brukt i sykehus, reaktorer og modulære reaktorer (både i land og til sjøs), og knyttet til transport av radioaktivt materiale. Slike hendelser kan øke risikoen for eksponering for radioaktive stråling fra en kilde og/eller eksponering for radioaktive forurensing (radioaktivt støv, røyk, partikler eller lignende).

Når det oppstår en RN-hendelse som krever øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade er dette flere hendelser: en RN-hendelse, en redningshendelse i et mulig RN miljø og ev. en politihendelse. Dette vil være en overskridende hendelse, som omhandles tidligere.

Delegering til Kriseutvalget for atomberedskap (KU-atom) etter [strålevernloven](#) (Lovdata, 2000) fastsetter organiseringen av atomberedskapen i Norge med blant annet KU under ledelsen av DSA. Dette vil si at en RN-hendelse ligger i ansvarsområdet til DSA frem til KU er samlet. Redningsoppdraget knyttet til RN-hendelsen ligger i Redningstjenestens ansvarsområdet.

[Ansvarsforhold: Atomberedskap og Redningsaksjoner, Samhandling mellom Kriseutvalget for Atomberedskap og den Norske Redningstjenesten](#) (Strålevernhefte 32) gir en beskrivelse av rollene DSA, KU og Redningstjenesten har i en slik hendelse.

Som beskrevet under kapitlet 6.4.2 CBRNE-hendelser foreligger det blant annet en [Nasjonal faglig retningslinje for håndtering av CBRNE-hendelser med personskaade](#) (Hdir, 2017) utgitt av Helsemyndighetene, samt [Håndbok for Nødetatene: Farlige Stoffer – CBRNE](#) (DSB, 2016) utgitt av DSB, som gir informasjon og anbefalinger på hvordan et redningsoppdrag i et RN-miljø på land kan organiseres. DSA har i tillegg utgitt [Triage, Monitoring and Treatment of People Exposed to Ionising Radiation Following a Malevolent Act](#) (DSA, 2009).

[Nordic Handbook for Search and Rescue in a Maritime Radiological / Nuclear Emergency \(RNSARBOOK\)](#) og [Nordic Action Cards for Maritime RNSAR \(RNSARCARDS\)](#) (HRS, 2023) er et nordisk samarbeidsprosjekt for å presentere operative prosedyrer til å organisere et redningsoppdrag og tiltakskort basert på de operative prosedyrene. [RNSARBOOK](#) gir en innføring til RN-faget tiltenkt aktørene i redningstjenesten og en innføring til redningsarbeidet tiltenkt for DSAs personell og medlemmer av KU-atom.

6.4.4 Helseoppdrag eller redningsoppdrag

Personer som har behov for helsehjelp er som hovedregel helsetjenestens ansvar, også når de befinner seg utenfor vei. Dersom personens posisjon er kjent, vil det vanligvis være AMK-sentralene som koordinerer innsatsen. Dersom helsetjenesten ikke selv har ressurser til å ta seg frem til pasienten og/eller trenger bistand til å få pasienten transportert til medisinsk behandling, er det AMK-sentralenes ansvar å anmode øvrige nødetater, frivillige organisasjoner eller andre om bistand til dette. Det er de regionale helseforetakene sitt ansvar å sørge for at det er inngått nødvendige avtaler om slik bistand, herunder krav om kompetanse. De regionale helseforetakene har inngått en sentral samarbeidsavtale med Norsk Folkehjelp og Røde Kors, blant annet om oppdrag utenfor vei og bistand ved katastrofer og større ulykker. Avtalen danner grunnlag for inngåelse av eventuelle lokale avtaler mellom helseforetak og Norsk Folkehjelp og Røde Kors sine distrikts- og lokalorganisasjoner.

I situasjoner der den/de som har behov for helsehjelp er vanskelig tilgjengelig, eller det kreves en større ressursinnsats enn det helsetjenesten alene kan stille med, vil oppdraget gå over til å bli et redningsoppdrag.

I de situasjoner der posisjonen til den/de som har behov for helsehjelp ikke er kjent, og det må iverksettes søk, er det et redningsoppdrag. Da redningsaksjoner kan innebære høy risiko for innsatsmannskaper, bør behovet for økt akuttmedisinsk beredskap vurderes. AMK skal derfor rutinemessig orienteres om pågående redningsoppdrag.

6.4.5 Søk etter antatt omkommet (SEAO)

Politiet har ansvar for søk etter personer som antas å være omkommet (SEAO). Ordningen gjelder Norges landterritorium, vassdrag og innsjøer, norske territorialfarvann og internasjonale havområder, som er erklært som den norske redningstjenestens ansvarsområde. Politidirektoratet har gitt nærmere retningslinjer.

Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for søk etter personer, som antas å være omkommet. Direktoratet har delegert gjennomføringen til politimestrene i henholdsvis Sør-Vest og Nordland politidistrikt, i tråd med gitte retningslinjer til politimestrene i de øvrige politidistriktene.

Politidistriktene skal ha faste kontaktpersoner for SEAO som skal være bindeledd til de to koordinerende politidistriktene.

I tråd med retningslinjene fra Politidirektoratet kan det benyttes bistand fra flere samvirkepartnere, hvis hendelsens omfang fordrer det, med enkelte av disse er det inngått egne rammeavtaler

6.4.6 Redningstjeneste i krise, konflikt og krig

Forpliktelsene til å hjelpe mennesker i nød er, som nevnt innledningsvis i håndboka, forankret i nasjonale og internasjonale lover, konvensjoner og resolusjoner. Å søke etter og redde mennesker i nød er en grunnleggende humanitær handling og forpliktelse også i krise, konflikt og krig.

Internasjonal humanitærrett (IHL), også kjent som krigens folkerett, inkluderer prinsipper og regler for å ivareta det humanitære under væpnet konflikt. Den legger grunn for at alle parter tar de nødvendige skritt for å redde liv og sikre innsatspersonell og de som er i nød, uavhengig av nasjonalitet eller tilhørighet. IHL rett og forpliktelser omfatter søk og redning, og [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020) er den nasjonale planen for ivaretagelse av denne humanitære tjenesten.

Redningsberedskapen vil potensielt utfordres med hendelser med høyere antall involverte og kompleksiteten på hendelsen. Effektiv kommunikasjon og logistikk vanskeliggjøres, da krigssituasjoner ofte involverer ødelagte infrastrukturer og vanskeligheter med å nå rammede områder. Sivil beredskap, inkludert redningstjenesten, må ha alternative tiltaksplaner og tilpasse seg disse komplekse forholdene for å kunne koordinere nødvendig hjelp. Sikkerheten til redningsressursene vil være truet. IHL og [Genève-konvensjonen](#) (Lovdata, 1949) regulerer hvordan humanitær innsats utføres i krigssituasjoner. En korrekt opptreden er nødvendig for å ha rett på beskyttelsen regulert i IHL. F.eks.: Det er forbudt å benytte sanitetsluftfartøy for å oppnå militær fordel over motparten, eksempelvis samle inn eller videresende etterretningsdata. Militære luftfartøy som er involvert i søk og redning vil fortsatt være lovlige mål, med mindre de er beskyttede sanitetsluftfartøy og operasjonene utføres i overensstemmelse med de generelle reglene i IHL, jf. [Manual i krigens folkehjelp](#) (Forsvarets Høgskole, 2013).

7 Redningstjenestens ressurser og kapasiteter

Redningstjenesten bruker svært mange ulike ressurser gjennom et år. De mest sentrale ressursene er kortfattet beskrevet i dette kapitlet fra et overordnet nivå med vekt på rolle, ansvar og forankring. Det er viktig å understreke at redningstjenesten bruker de ressursene som anses nødvendig for å løse redningsoppdraget, derfor skal man ikke forstå dette som en komplett liste over ressurser.

Kystverket ved [BarentsWatch-programmet](https://www.barentswatch.no/) (Barentswatch.no, 2017) har utviklet et felles register for redningsressurser. Denne tjenesten fra BarentsWatch er en samling av informasjon om ressurser fra offentlige etater, frivillige organisasjoner og private virksomheter. Felles ressursregister er nærmere omhandlet under kapitel «14 Digitalt samvirke».

7.1 Politiet

Politiet er en sentral aktør i samfunnets beredskap mot alvorlig kriminalitet, som terrorisme, ulovlig etterretningsvirksomhet, sabotasje og gjengkriminalitet, og mot ulykker og naturkatastrofer. Politiet skal være forberedt på hendelser som kan kreve en større, koordinert politiinnsats. Politiets beredskap består av den samlede tilgjengelige kapasiteten og kompetansen innen operativ innsats, etterforskning, etterretning, sivil rettspleie og påtale. Politiets oppgaver er de samme i fred, krise og væpnet konflikt.

Samfunnsoppdrag

Politiets samfunnsoppdrag er å forebygge og bekjempe kriminalitet og skape trygghet for befolkningen.

Organisering

Politidistriktene og politiets særorganer skal løse samfunnsoppdraget innenfor sine respektive områder. De skal på selvstendig grunnlag håndtere alle politioppgaver som kan oppstå i forbindelse med tilsiktede uønskede handlinger og utilsiktede uønskede hendelser i en normalsituasjon, og ved ekstraordinære hendelser og kriser.

Politidirektoratet (POD) utgjør det nasjonale operasjonelle nivået i politiet og har et særskilt ansvar for beredskap og krisehåndtering. POD skal etablere og vedlikeholde nasjonal polisiær situasjonsforståelse og bidra til nasjonal tverrsektoriell situasjonsforståelse. Ved ekstraordinære hendelser og kriser er POD ansvarlig for nødvendig samordning og prioritering av innsats som krever svært mye av kapasiteten og kompetansen i ett eller flere politidistrikter. POD er medlem i HRS sin redningsledelse.

Skal politiets beredskapsoppgaver og ansvaret for koordinert innsats ivaretas, er det avgjørende at politiet har rolleforståelse og et øvingsmønster som ivaretar samvirke med andre nød- og beredskapsetater.

Politiet vil gjennom åpen og tydelig kommunikasjon under ordinære så vel som ekstraordinære hendelser og kriser bidra til å rettidig og pålitelig informasjon. Dette er viktig for å opprettholde tillit til politiet og myndighetene.

7.1.1 Nasjonale beredskaps- og bistandsressurser ved Oslo politidistrikt ved helikoptertjenesten

Herunder Politiets helikoptertjeneste er politiets nasjonale beredskapsressurs innen luftfart. Politiets helikoptertjeneste kan bidra med søk, observasjon, foto- og videodokumentasjon og transportstøtte ([PBS1](#), POD, 2020).

7.1.2 Politiets hundetjeneste

Politiets hundeevipasjer (hundefører og hund) har kompetanse til å kunne løse en rekke oppgaver. Politiet bruker to typer politihunder – patruljehunder og søkshunder. Patruljehunder kan benyttes i ulike sammenhenger, blant annet ved ettersøking i redningstjeneste, som maktmiddel ved pågripelser og objektsikring samt til sporing og søk etter personer og bevis. Patruljehundene kan ha tilleggskompetanse innen kriminalsøk (søk etter biologisk materiale som blod, sæd, lik og likrester, våpen og narkotika) og lavinesøk (vinterutdanning) ([PBS1](#), POD, 2020).

Søkshunder benyttes til søk etter ulike luktbilder, blant annet narkotika (også sporsøk), brennbare væsker, biologisk materiale, bomber og eksplosiver. Enkelte søkshunder kan ha tilleggskompetanse innen redningssøk og våpen- og lavinesøk ([PBS1](#), POD, 2020).

7.1.3 Politiets dronetjeneste

Dronetjenesten i norsk politi har derfor utviklet en rekke søketeknikker med mål om å forbedre mulighet for funn under dronesøk, og å harmonisere disse teknikkene med den etablerte søkemetodikken som er beskrevet i "sykkelhjulmodellen" for SAR-operasjoner. Alle politidistrikt har minst seks dronepiloter ([Politiet.no, 2024](https://www.politiet.no)).

Politiets hjemmelsgrunnlag, rolle og oppgaver

Prinsippet om et statlig politi og politiets maktmonopol er nedfelt i [Politi-loven § 1](#) (Lovdata, 2021), som fastsetter at det er staten som skal sørge for den polititjenesten samfunnet har behov for.

Politiet skal beskytte personer, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde offentlig orden og sikkerhet og enten alene eller sammen med andre myndigheter verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet. I tillegg skal politiet yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner.

Politiets primæroppgaver er beskrevet i [Politi-loven § 2](#) (Lovdata, 2021). For å kunne ivareta oppgavene er politiet gitt omfattende fullmakter i [Politi-loven §§ 7](#) og [27](#) (Lovdata, 2021). Utfyllende bestemmelser er gitt i politiinstruksen. Rammene for politiets adgang til å bruke makt er regulert i [Politi-loven § 6](#) (Lovdata, 2021).

[Politi-loven § 27](#) tredje ledd pålegger politiet å iverksette nødvendige tiltak for å avverge fare og begrense skade i forbindelse med ulykkes- og katastrofesituasjoner. Bestemmelsen innebærer at politiet har et akutt, **sektorovergripende** ansvar for å håndtere ulykker og katastrofer i fredstid på alle samfunnsområder. I akuttfasen har politimesteren myndighet til å fatte beslutninger på andre myndigheters ansvarsområde – inntil dette ansvaret overtas av den ansvarlige myndigheten i henhold til ansvarsprinsippet.

Politiet er blant annet ansvarlig for evakuering, generell bistand til befolkningen, vakthold og sikring, samt etterforskning. Politiet har et særskilt ansvar for å lede søk etter antatt omkomne og ta hånd om døde, og til å varsle pårørende.

7.1.4 Politiets beredskapssystem

[Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD,2020) er politiets fundament for en enhetlig og effektiv håndtering av så vel ordinære som ekstraordinære hendelser og kriser. Systemet beskriver

forutsetninger, prinsipper og mekanismer for politiets rolle, ansvar og oppgaver innenfor samfunnets samlede beredskap for å forebygge og håndtere hendelser, i samvirke med andre aktører.

PBS består av tre deler:

- PBS I: Retningslinjer for politiets beredskap
- PBS II: Politidirektoratets styringsdokumenter (direktiv, rundskriv, operasjonsplaner og ordre)
- PBS III: Politidistriktenes planverk

Til sammen utgjør disse delene en helhetlig dokumentasjon av politiets beredskapssystem, som er et oversiktlig og fleksibelt beredskapsplanverk som er utarbeidet for at politiets oppgaver skal kunne håndteres på en effektiv måte.

7.2 Helsetjenesten

Samfunnsoppdrag/mandat:

Formålet med norsk helseberedskap er å verne om liv og helse og bidra til at befolkningen kan tilbys nødvendig medisinsk behandling, pleie og omsorg i kriser og katastrofer både i fredstid og krig. Helseberedskap er forvaltningens og helse- og omsorgstjenestens forberedelser for å forebygge og håndtere helsemessige konsekvenser av ulykker, kriser og katastrofer.

Organisering:

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har nasjonalt ansvar for helseberedskapen, herunder ansvar for at beredskapen i sektoren er samordnet samt koordinering av håndteringen innad i helsesektoren ved store sektorovergripende og tverrsektorielle kriser. Departementet samordner tiltak og kommunikasjon med andre berørte departementer.

Helsedirektoratet (Hdir) skal ut ifra sin myndighetsrolle bistå HOD med nødvendige tiltak når en krisesituasjon truer eller har inntruffet, og bidra til at samvirket blir ivaretatt innad i helse- og omsorgssektoren og overfor andre sektorer. Direktoratet gir råd, iverksetter vedtatt politikk og forvalter regelverk. Direktoratet gir retningslinjer og veiledning til kommunene via Statsforvalteren, og tilrettelegger for øvelser og kompetansetiltak.

Regionale helseforetak (RHF) - Helse Nord, Helse Midt-Norge, Helse Vest og Helse Sør-Øst - skal

sørge for at befolkningen har tilbud om spesialisthelsetjeneste i sin region. RHF-ene eier helseforetak som har ansvar for å tilby spesialisthelsetjenester slik som sykehustjenester, akuttmedisinsk beredskap og medisinsk nødmeldetjeneste (AMK, medisinsk nødnummer 113). RHF-ene har felleseide virksomheter som blant annet Helsetjenestens driftsorganisasjon for Nødnett HF og Luftambulansetjenesten HF (fly og helikopter).

Helse Nord RHF og Universitetssykehuset i Nord-Norge HF har plikt til å utarbeide beredskapsplaner for Svalbard og områdene rundt for de tjenestene de har ansvar for, med Longyearbyen sykehus som hovedaktør.

Kommunene har et helhetlig ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap og har en sentral rolle i forebygging, beredskapsplanlegging og krisehåndtering. Kommunene skal sørge for nødvendige helse- og omsorgstjenester for alle som oppholder seg i kommunen, bla. Legevaktsentral, døgnskuttinuerlig legevakt. Kommunene skal samordne sine beredskapsplaner internt og med aktuelle samarbeidsparter.

7.2.1 Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK)

Nødnummer 113 skal benyttes ved ulykker og alvorlige hendelser der det er behov for akuttmedisinsk hjelp, og blir betjent fra AMK-sentraler. Det er flere AMK-sentraler innen hvert RHF. AMK-sentralen er kommunikasjonsknutepunkt for varsling internt i helsetjenesten når en ekstraordinær situasjon har intruffet. Ved hendelser der innsats fra andre nødetater er nødvendig, vil AMK iverksette trippelvarsling eller SAR-varsling. I hvert RHF er det utpekt en regional AMK-sentral (R-AMK) som har overordnet koordineringsansvar i regionen. Disse er lokalisert i Tromsø, Trondheim, Bergen og Oslo.

7.2.2 Legevaktsentral / Legevakt

Alle kommuner har en legevaktordning for øyeblikkelig helsehjelp hele døgnet. Noen legevaktordninger har legebiltjeneste. Ved å benytte Nasjonalt legevaktnummer 116 117 kommer man i kontakt med legevaktsentralen i området man oppholder seg. Legevaktsentralen er kommunikasjonsknutepunkt for varsling internt i kommunehelsetjenesten når en ekstraordinær situasjon har intruffet. Legevaktsentralen skal gi medisinskfaglige råd og veiledning, prioritere, registrere, iverksette og følge opp henvendelser om behov for øyeblikkelig hjelp, blant annet å videreformidle henvendelser til helse- og omsorgstjenesten i kommunen, lege i vakt, fastlege, jordmor, kriseteam og andre relevante instanser.

7.2.3 Ambulansetjeneste

Helseforetakene disponerer ambulanseressurser (bil, båt). Oppdrag til ambulansetjenesten blir formidlet og fulgt opp fra AMK-sentraler. Hvite transportambulanser og Helseekspress-busser kan utgjøre en ekstra transportkapasitet under større hendelser og katastrofer.

7.2.4 Ambulansehelikoptertjenesten

14 legebemannede ambulanshelikoptre fra 13 baser er stasjonert i Arendal, Lørenskog (2 stk.), Ål, Dombås, Stavanger, Bergen, Førde, Ålesund, Trondheim, Brønnøysund, Harstad (midlertidig), Tromsø og Kirkenes. Basene har døgnkontinuerlig tilstedevakt med en aktiveringstid på inntil 15 minutter. Alle baser er oppsatt med legebil til bruk i nærområdet og når været ikke tillater flyging. Tjenesten styres og koordineres fra fire dedikerte AMK-sentraler (AMK-LA) i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø.

Det er inngått samarbeidsavtale med svenske landsting langs grensen om gjensidig bruk av hverandres ambulanshelikoptre i grenseområdet. Tilsvarende avtale er inngått mellom Helse Nord og grenseområdene inn i Finland, både for luftambulanse og prehospitaltjenester for befolkning og besøkende i grenseområdet.

7.2.5 Ambulanseflytjenesten

Tjenesten består av 10 ambulansfly fra 7 baser. Ambulanseflyene er stasjonert på Gardermoen (2 stk.), Ålesund, Brønnøysund, Bodø, Tromsø (2 stk.), Alta (2 stk.) og Kirkenes. Flyene er bemannet med sykepleier og lege ved behov. Ambulanseflytjenesten koordineres operativt fra Flykoordineringssentralen i Tromsø, og behov for ambulansfly rettes til lokal AMK.

7.2.6 Nasjonale helseressurser

Nasjonale helseteam er organisert gjennom RHF-ene og kan aktiveres på kort varsel. Det er rutiner og prosedyrer for etablering og utsendelse av helseteam ved kriser i utlandet, samt som forsterkningsressurs ved kriser i Norge.

Nasjonal behandlingstjeneste for CBRNE-medisin er en nasjonal behandlingstjeneste for personer utsatt for kjemiske stoffer, biologiske agens, radioaktiv stråling og eksplosiver (CBRNE-skader). CBRNE-senteret er etablert ved Oslo Universitetssykehus HF, og skal bistå med tjenester og rådgivning til helsetjenesten samt statlige og kommunale myndigheter ved behov.

Nasjonal behandlingstjeneste for avansert brannskadebehandling er lagt til Helse Vest RHF og etablert ved Haukeland universitetssykehus. Avdelingen samarbeider med andre nordiske land ved behov for å øke kapasiteten i tråd med nordisk brannskadeplan, som aktiveres av Helsedirektoratet ved behov.

Giftinformasjonen har døgnåpen tjeneste som gir råd til helsetjenesten, nødetatene og publikum om behandling av akutte forgiftninger.

Kapabiliteter (evner):

Organisering i innsatsområde– lederfunksjoner

Helsetjenestens innsats ledes av innsatsleder helse (ILH) og medisinsk leder helse (MLH). Disse bærer hvite refleksvester merket med «Innsatsleder helse» og «Medisinsk leder helse». Det vil variere hvilke øvrige lederroller det er hensiktsmessig å ta i bruk. Særlig vil antall pasienter og geografiske forhold påvirke dette.

SAR – grupper i ambulansetjenesten

Ambulanseavdelingen ved Oslo Universitetssykehus HF har etablert en egen beredskap for Urban søk og redning (USAR), som er søk, redning og behandling av pasienter som befinner seg et sted hvor de selv ikke kan evakuere, og den ordinære redningstjenesten eller helsevesen ikke kommer til. Sykehuset Telemark HF har etablert egen SAR-gruppe tilknyttet ambulansetjenesten i Rjukan og Notodden.

Ambulansehelikoptre som SAR ressurs

Basene er oppsatt med utstyr for å kunne utføre enkle søk- og redningsoperasjoner slik som underhengene operasjoner (over land og vann) med fast tau, vann- og overflateredning, samt bakkeredning i bratt lende, snøskred, bre og is-dekkede flater og urbant miljø.

Forsvarets samarbeid med helsetjenesten

Helsedirektoratet kan anmode Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) om bistand til flytransport av personer som trenger medisinsk overvåkning, behandling og pleie under transporten. Forsvaret eier og drifter strategiske luftevakueringskapasiteter. Den samlede kapasiteten kalles Strategic Evacuation (STRATEVAC). Flyene kan brukes ved innenlands- og utenlandstransport og bemannes med forhåndsutpekt uniformert helsepersonell. Flyene klargjøres på 24 – 36 timer, og kan ta sittende pasienter og bårepasienter.

7.3 Brann- og redningsvesen

JD har det overordnede myndighetsansvaret for brannvernet og redningstjenesten. Departementet skal blant annet fastlegge mål, prinsipper og retningslinjer for tiltak mot brann og andre hendelser.

DSB er direkte underlagt JD og er sentral tilsynsmyndighet på brannområdet og nasjonal brannmyndighet. DSB skal understøtte departementets arbeid med å videreutvikle samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, skal være myndighet på deler av redningsområdet og skal iverksette regjeringens strategi på området.

Det er kommunenes ansvar å sørge for etablering og drift av brann- og redningsvesen som kan ivareta forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i henhold til [Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver](#) av 14. juni 2002 (brann- og eksplosjonsvernloven) (Lovdata, 2023) på en effektiv og sikker måte. Det er kommunestyret som er kommunens øverste myndighet, og det kommunale brann- og redningsvesenet forvaltes som en del av den kommunale administrasjonen, selv om kommunen kan sette bort hele eller deler av oppgavene til andre kommuner eller virksomheter.

Kommunene er selvstendige, politisk valgte og styrte forvaltningsnivåer. Kommunene er ikke underlagt andre organer enn Stortinget som lovgiver, så lenge ikke andre underordningsforhold følger av lov. Dette innebærer at statsforvaltningen ikke har noen generell styrings-, instruksjons- eller overprøvningsrett overfor kommunene og dermed ikke over brann- og redningsvesenet.

Etter [Brann- og eksplosjonsvernloven](#) kan departementet gi utfyllende bestemmelser til brann- og eksplosjonsvernloven i form av forskrifter der dette uttrykkelig fremgår av loven. Denne myndigheten er delegert videre til DSB, som også kan gi tillatelser og godkjenninger der det kommer frem av loven, og som er klageinstans for vedtak fattet av kommunestyret. DSB skal også føre tilsyn med kommunene og deres etterlevelse av krav i brann- og eksplosjonsvernloven. Brann- og redningsvesenet skal også rapportere til DSB. DSB har ingen instruksjonsmyndighet overfor kommunen eller brann- og redningsvesenet.

De lovpålagte oppgavene til brann- og redningsvesenet følger av [Brann- og eksplosjonsvernloven § 11](#) (Lovdata, 2023), og er å:

- gjennomføre informasjons- og motivasjonstiltak i kommunen om fare for brann, farer ved brann, brannverntiltak og opptreden i tilfelle brann og andre akutte ulykker
- gjennomføre brannforebyggende tilsyn
- gjennomføre ulykkesforebyggende oppgaver i forbindelse med håndtering av farlig stoff og ved transport av farlig gods på veg og jernbane
- utføre nærmere bestemte forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i krigs- og krisesituasjoner
- være innsatsstyrke ved brann
- være innsatsstyrke ved andre akutte ulykker der det er bestemt med grunnlag i kommunenes risiko- og sårbarhetsanalyse
- etter anmodning yte innsats ved brann og ulykker i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen

Brannvesenet har fullmakter til å inneha ledelsen i innsatsområdet ved ulykkesituasjoner inntil ledelsen overtas av politiet, jf. [Brann- og eksplosjonsvernloven § 12](#) (Lovdata, 2023).

Kommunene dekker kostnader til etablering og drift av brann- og redningsvesenet.

7.3.1 Enhetlig ledelsessystem

[Enhetlig ledelsessystem \(ELS\)](#) (DSB, 2011) er et standardisert ledelsessystem som er utviklet for kommunenes brann- og redningsvesen, Sivilforsvaret, de interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (IUA) og Kystverket. ELS er et lederstøtteverktøy som kan benyttes av andre, for eksempel kommunal kriseledelse. Hensikten er benytte et standardisert ledelsessystem til å håndtere hendelser på en profesjonell, effektiv og sikker måte, slik at hendelser håndteres på en gjenkjennbar og forutsigbar måte uavhengig av type og størrelse.

Enhver hendelse ledes av én innsatsleder. Håndtering av hendelser krever at innsatsleder planlegger og leder innsatsen, disponerer ressursene og utfører andre oppgaver som tilligger ledelsen. De ulike funksjonene etableres etter behov, og bemannes med medarbeidere som vurderes best egnet til å ivareta oppgavene som tilligger funksjonen. Flere funksjoner kan dekkes av samme person, og det benyttes ikke mer personell enn situasjonen krever. Ved omfattende og langvarige hendelser er det vesentlig at det tidlig planlegges for rullering og utskiftning av personell for å sikre organisasjonens utholdenhet over tid (dager/uker). Organisasjonen vil på denne måten bli etablert og tilpasset den hendelsen som skal håndteres.

Innsatsleder brann skal benytte ELS for å ivareta brann- og redningsvesenets ansvar ved enhver hendelse uten at det påvirker øvrig ledelse på stedet.

Ledelse av innsatsområdet for brann- og redningsvesenet ivaretas av utrykningsleder, mens overordnet vakt, brannsjef eller hans stedfortreder, leder innsatsen på overordnet nivå.

Brann- og redningsvesenets nasjonal kapasiteter

7.3.2 Redningsinnsats til sjøs – RITS

Brann- og redningsvesenet har etter anmodning plikt til å yte innsats ved branner og andre ulykkessituasjoner i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen.

I [brann- og eksplosjonsvernloven](#) av 2002 (Lovdata, 2023) ble plikten til å yte bistand endret til plikt til å yte innsats.

For å yte innsats til skip ved ulykker i rom sjø har staten inngått avtale med syv brann- og redningsvesen med særlig kompetanse og trening for bistand til skip. Bistanden omfatter brannfaglige råd til skipets kaptein ved at RITS-mannskaper settes om bord på skip fra helikopter eller båt. Staten har inngått avtale om RITS med følgende brann og redningsvesen:

- Oslo brann- og redningsetat
- Larvik brann og redning
- Rogaland brann og redning IKS
- Bergen Brannvesen
- Ålesund brannvesen
- Salten Brann IKS
- Tromsø brann og redning.

Denne beredskapen kjennetegnes ved at det årlig gjennomføres trening med eksempelvis 330-skvadronen, HRS, Kystvakten, Redningsselskapet og rederier. I tillegg gjennomføres det kurs og samtrening med skipenes egne mannskaper.

Kystverket har inngått avtale med brannvesenene i Oslo og Bergen om å ivareta kjemikalieberedskap. Beredskapen går under betegnelsen RITS – KJEM.

7.3.3 Urban Search and Rescue (USAR)

USAR er en beredskap innenfor redningstjenesten som innebærer lokalisering og livredning fra jord, leire eller steinskred, sammenraste bygninger, broer, tunneler eller andre urbane eller industrielle konstruksjoner. USAR-team er ofte samvirke-spesialtrent fra politiets hundetjeneste, redningshelikopter, ambulanspersonell og brann- og redningstjenesten. USAR-teamene har særskilt kompetanse, spesialutstyr og samtrening med redningshelikoptrene. USAR-tjeneste finnes bare

lokalt eller regionalt i enkelte kommuner regioner, der brann- og redningstjenesten har USAR-beredskap. USAR er en del av den redningstekniske beredskapen til brann- og redningstjenesten. Nedre Romerike brann- og redningstjeneste, Oslo brann- og redningsetat, Bergen brannvesen samt Trøndelag brann- og redningstjeneste er brann- og redningstjenester som har USAR-beredskap. Det er kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse som avgjør om brann- og redningstjenesten har USAR-beredskap. Det finnes en FN-sertifisering for USAR-tjenesten, ingen i Norge har denne pr. dags dato.

7.3.4 Skogbrannhelikopter

Skogbrann håndteres normalt på kommunalt nivå, men Staten har en nasjonal ressurs for å bistå brann- og redningsvesen. DSB har avtale om leie av helikopter for å bistå brann- og redningsvesenet ved skogbrannsløkking. Skogbrannhelikopteret bistår ved store eller omfattende eller kompliserte branner der brann- og redningsvesenet har behov for bistand. Brann- og redningsvesenet anmoder om bistand via 110-sentral til HRS Sør-Norge, som operer skogbrannhelikopteret på vegne av DSB. For å sikre en effektiv bruk av helikopteret og bistå brann- og redningsvesen med håndtering av brann i skog og utmark, har DSB etablert en lederstøtteordning med erfarent personell. Tilknyttet skogbrannhelikoptertjenesten er det en avtalebasert nasjonal lederstøtteordning for å gi lederstøtte til den brannsjefen som skal håndtere hendelsen.

Regionale kapasiteter

Det enkelte brann- og redningsvesen dimsjoneres og organiseres etter risiko og sårbarhet i egen brannvernregion og føringer som følger av regelverket. Det innebærer at beredskapen og ressurser vil kunne variere fra region til region. Flere brann- og redningsvesen disponerer personell med særskilt kompetanse og materiell som kan benyttes i redningstjenesten, dette finnes i felles ressursregister.

7.3.5 Nødmeldesentraler for brann (110)

I [brann- og eksplosjonsvernloven § 16](#) (Lovdata, 2023) fremgår det at sentral tilsynsmyndighet kan pålegge kommunene å etablere en nødmeldesentral for mottak av meldinger om branner og andre ulykker innen en fastsatt region. Det er fastsatt 12 regioner, og disse følger politidistriktsgrensene, med noen få unntak.

Det følger av brann- og eksplosjonsvernloven at nødmeldesentralen skal bemannes, utrustes og opereres, slik at den til enhver tid fyller behovet for mottak og registrering av nødmeldinger, varsling av mannskaper og kommunikasjon med innsatsstyrker og den som melder ulykken.

Flere nødmeldesentraler til politi og brann er samlokalisert, og det pågår et arbeid for å samlokalisere flere. I noen regioner er også AMK-sentralen en del av samlokalisert sentral.

7.4 Redningshelikoptertjenesten

Redningshelikoptertjenesten er en dedikert operativ aktør i den norske statens redningstjeneste med søk- og redningstjeneste som sin primær oppgave. Tjenesten omfatter de offentlige redningshelikoptrene som eies av Justis- og beredskapsdepartementet (JD) og opereres av Luftforsvaret, Sysselmesterens helikoptre på Svalbard og eventuelt andre innleide redningshelikoptre for formålet, jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020).

Forvaltningsenhet ved HRS har ansvar for fag og budsjett for tjenesten. Forhold angående de offentlige redningshelikoptrene operert av Luftforsvaret, er regulert gjennom en driftsavtale mellom Forsvarsdepartementet, JD og HRS. De offentlige redningshelikoptrene skal fungere innenfor et flerbrukskonsept, og utfører blant annet luftambulansetjenester, bistand til politiet i tidskritiske situasjoner for å redde liv og helse og andre samfunnsnyttige oppdrag. Redningshelikoptrene har også en rolle i Forsvarets bistand til politiet, blant annet i terrorberedskapen.

JD er ansvarlig for redningshelikoptertjenesten, og står for den løpende disponeringen av helikoptrene gjennom HRS.

Baser

Redningshelikoptertjenesten operert av Forsvaret har følgende baser, med minimum en maskin i beredskap på hver base: Rygge, Sola, Florø, Ørland, Bodø og Banak. Basene har døgntilgjengelig tilstedevakt med en aktiveringstid på 15 minutter. Basene er oppsatt med legebil til bruk i nærområdet og når været ikke tillater flyging.

I tillegg opererer CHC Helikopter Service det som omtales som "Base nord", og det innebærer et redningshelikopter (S92) i Tromsø og to redningshelikopter (Super Puma) i beredskap hos Sysselmesteren på Svalbard.

Kapasiteter

Bakgrunnen for etablering av redningshelikoptertjenesten i Norge er flere store ulykker på sjøen. Store ulykker på sjøen og hendelser langt til havs har vært dimensjonerende faktorer ved valg av helikopter. Tjenesten kan bidra i alle søks- og redningsaksjoner med kapasiteter knyttet til søk etter savnet person, redning og medisinsk behandling og transport:

- Visuelt søk fra luften
- Bruk av varmesøkende kamera
- Peiling av nødsignal fra skip og fly
- Transport av personell og materiell
- Heiseoperasjoner der redningsmann kan fires ned til nødstedt og evakuere direkte om bord i helikopteret
- Kvalifisert medisinsk overvåkning og behandling med egen anestesilege

Det er en rekke former for beredskap som er planlagt med bruk av redningshelikoptre, og flere aktører har forhåndslagret utstyr på basene til 330-skvadronen. Eksempler på dette er alpine redningsgrupper, som har tett samhandling med redningshelikoptertjenesten. På samme måte så har man planlagt for at ressursen kan fly ut dykkere ved dykkerulykker, RITS-lag ved skipsbrann eller skredgrupper/redningshunder ved snøskredulykker.

Besetning

Redningshelikopteret har normalt en besetning på seks personer:

- 2 flygere
- 1 navigatør
- 1 maskinist (heisoperatør)
- 1 redningsmann (ambulansesarbeider og/eller sykepleier)
- 1 anestesilege

AW101 SAR Queen

Helikoptrene har plass til inntil 25 nødstedte, er normalt satt opp med en bære, marsjfart på 278 km/t (149 knop), rekkevidde på 266 nautiske mil (ca. 500 kilometer), og har to redningsheiser. Avanserte av-isingsystemer gjør at helikoptrene opererer i isingsforhold. Dette gir effektivitet i oppdragsløsningen. Redningshelikoptre er utstyrt for sporing av mobiltelefoner direkte i områder uten telenett/dekning og med avanserte løsninger for kameraer og radar 360 grader for å effektivisere søk over land og sjø. Med stor lastekapasitet og mulighet til å senke ned en dør bak i helikopteret åpner, gir dette raskere innsatser med inn- og utlasting av ressurser og nye måter å løse redningsoppdrag på.

Øvrige ressurser

Havindustrien har fast stasjonerte søk- og redningshelikoptre opp mot oljeinstallasjoner med primæroppdrag knyttet til beredskap offshore, men som står til disposisjon for HRS.

7.5 Sivilforsvaret

Samfunnsoppdrag/mandat:

Sivilforsvarets primæroppgave er å beskytte befolkningen i krig. I tillegg er Sivilforsvaret statens beredskapsressurs som gir støtte til nød- og beredskapsaktører ved større/uønskede hendelser.

Sivilforsvarets oppgaver er regulert av [Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret \(Sivilbeskyttelsesloven\)](#) (Lovdata, 2022) og [Genèvekonvensjonen](#) (Lovdata, 1949).

I krig eller når krig truer vil Sivilforsvarets oppgaver være regulert av Sivilbeskyttelsesloven og Genèvekonvensjonene med tilleggsprotokoll. I slike situasjoner vil Sivilforsvaret, i tillegg til forsterkningsrollen innen ordinære sivilforsvarsoppgaver, ha særlige ansvar innenfor: Varsling av befolkningen, evakuering og tilfluktsrom.

Organisering:

Sivilforsvaret er organisert som en underliggende driftsenhet i DSB, og ledes av Sjef Sivilforsvaret.

Sivilforsvaret er inndelt i 20 sivilforsvarsdistrikter med 24/7 vaktordning. Distriktssjefen ved det enkelte sivilforsvarsdistrikt er administrativ og operativ leder av distriktets innsatsavdelinger.

Anmodning om bistand fra Sivilforsvaret rettes til det enkelte sivilforsvarsdistrikt.

Som statlig aktør bistår Sivilforsvaret redningstjenesten i fredstid, og vil på lik linje med andre redningsressurser som helse, brann og frivillige organisasjoner være en del av LRS ved redningsinnsats.

Kapasiteter:

Sivilforsvaret har en innsatstyrke på 8 000 tjenestepliktige kvinner og menn fordelt på ulike innsatsavdelinger over hele landet. Mannskapene i Sivilforsvaret har gjennomført grunnopplæring, og eventuelt befals- o/ eller spesialisert videreopplæring. I tillegg til opplærte og øvede mannskaper med personlig utrusting er innsatsavdelingene knyttet til avdelingslagre med standardisert materiellsatser tilpasset Sivilforsvarets oppgaver og nødvendig tilleggsmateriell etter behovsanalyse for det aktuelle området.

Kapabiliteter (evner):

Sivilforsvaret er en beredskapsaktør med kompetanse innenfor et bredt spekter av oppgaver. Alle tjenestepliktige har gjennomgått en felles standardisert grunnopplæring i tillegg til eventuell spesialisering og/eller befalsopplæring. Følgende fagområder inngår i grunnopplæringen:

- Sanitet
- Brann
- Redning
- Orden og sikring
- CBRN

Sivilforsvaret har i underkant av 300 lokale innsatsavdelinger (LIA). For store og komplekse hendelser har Sivilforsvaret etablert mobile forsterkningsenheter (MFE) i Trondheim, Tromsø, Oppland/Starum, Bergen, Kristiansand og Bodø. Dette er nasjonale kapasiteter som nevnte distrikter er vertsdistrikter for. MFE er oppsatt med store kapasiteter innenfor telt/lys/varme, store strømaggregater, ATV-er med hengere og stor pumpekapasitet. I tillegg har de tyngre kjøretøyer for transport av eget materiell. Sivilforsvaret har videre 17 mobile renseenheter, og i underkant av 130 lokalt utplasserte radiaclag som utfører målinger for DSA.

Sivilforsvarets operative leveranser er blant annet:

- Infrastruktur på innsatsområdet
- Førstehjelp
- Telt, lys og varme
- Brannslukking
- Lensing
- Vannforsyning
- Vakthold-/sikring
- Strømforsyning
- Måling av radioaktivitet
- Dekontaminering
- Søk etter savnet person
- Evakuering
- Logistikkstøtte
- Transportoppdrag utenfor vei

7.6 Forsvaret

Ett av de forsvarspolitiske målene i Norge er at Forsvaret skal bidra til å ivareta norsk samfunnsikkerhet, redde liv og begrense konsekvenser av ulykker, katastrofer, anslag og angrep fra statlige og ikke statlige aktører.

Forsvaret skal støtte redningstjenesten ved akutte hendelser som store ulykker, naturkatastrofer og terror. Som en del av totalforsvarskonseptet, skal Forsvaret støtte det sivile samfunn ved ulykker, kriser, naturkatastrofer og annen fare for liv og helse eller materielle skader, inkludert ved terroranslag.

I dette dokumentet er det Forsvarets rolle som samvirkepartner i redningstjenesten, jf. [Organisasjonsplan for redningstjenesten](#) (Lovdata, 2020), som er utgangspunktet.

7.6.1 Forsvarets operative hovedkvarter – FOH

Forsvaret ved FOH støtter redningstjenesten med søk- og redningsressurser.

Ved støtte til søk og redning på land har Forsvaret betydelige personellressurser. Videre er for eksempel hunde-ekvipasjer, feltvogner, robuste snø- og terrengkjøretøy og luftressurser tilgjengelig.

Ved støtte til søk og redning i tilknytning til det maritime domenet har Forsvaret til enhver tid fartøyer på patrulje. Blant annet patruljerer Kystvakten både kystnært og til havs. Marinefartøyer og øvrige fartøystyper er normalt daglig på seilas og tilgjengelige for støtte ved behov.

Forsvarets luftressurser, herunder maritime patrulje fly og helikopter, er velegnede søksressurser med stor kapasitet og utholdenhet.

Utover Forsvarets egne ressurser har FOH oversikt over utenlandske og/eller allierte staters maritime sjø- og luftfartøyer. Dette er ressurser som er potensielt tilgjengelige for støtte. Denne oversikten er FOH alene om å ha i Norge. Av den grunn er det avgjørende at Forsvaret ved FOH ved behov for Forsvarets ressurser konsulteres for å identifisere tilgjengelige og kapable ressurser best mulig tilpasset operasjonen. Dette skal allikevel ikke være til hinder for at HRS kan ta umiddelbar kontakt med «synlige» ressurser og engasjere disse i operasjonen for å unngå tidstap.

7.6.2 Heimevernet

Forsvarets representant i lokal redningsledelse ivaretas av de respektive Heimevernsdistrikt. Den enkelte HV-distriktssjef har også lokal samarbeidsavtale med respektive politimestre som beskriver samvirke mellom politi og HV på regionalt nivå, spesielt med tanke på trening/øving og objektsikring.

Etter [lov 1. juli 2017 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret mm \(forsvarsloven\) § 17](#), tredje ledd, punkt a (Lovdata, 2024) kan heimevernspersonell (vernepliktige) kalles inn til ekstraordinær tjeneste for bl.a. å avverge og begrense naturkatastrofer eller alvorlige ulykker. Kongen i statsråd bestemmer om vernepliktige kan kalles inn til ekstraordinær tjeneste. Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av ekstraordinær tjeneste, om at Heimevernet kan kalle inn vernepliktige til ekstraordinær tjeneste etter tredje ledd bokstav a, og om hvem som skal kunne be om bistand fra Heimevernet.

7.7 Frivillige rednings- og beredkapsressurser

Frivillige rednings- og beredkapsorganisasjoner har et særskilt beredkapsansvar i det norske samfunnet. De frivillige rednings- og beredkapsorganisasjonene er en desentralisert ressurs med kort reaksjonstid. Organisasjonene er til stede i lokalsamfunnet med verdifull lokalkunnskap, kompetanse og utstyr. Med over 10 000 operative ressurser fordelt over hele landet utgjør de frivillige rednings- og beredkapsorganisasjonene en viktig del av den offentlig organiserte redningstjenesten.

De frivillige rednings- og beredkapsorganisasjonene har en sentral rolle ved leteaksjoner på land, i skog og fjell og ved førstehjelpsinnset, i tillegg til ved hendelser til sjøs. Organisasjonene har grupper som er spesialtrenet iblant annet samband, strandredning, redning i bratt og glatt terreng og grotter, søk med hund, småfly og redningsskøyter.

Det stilles krav i form av grunnopplæring, kontinuerlig trening og deltakelse i redningsaksjoner for å kunne være et frivillig redningsmannskap. Det er også vanlig med fysiske krav for å kunne delta. Utdanning kan grovt deles i en grunnutdanning, fagspesifikk utdanning og trening for å oppnå lederstatus i ulike fag samt instruktørutdanning. Det er vanlig med krav om regelmessig regodkjenning.

De frivillige rednings- og beredkapsorganisasjonene er selvstendige organisasjoner, men flere samarbeider når det gjelder fagutvikling og i påvirkningsarbeid gjennom interesseforumet FORF.

7.8 Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF)

Formålet til FORF er å være et interesseforum for de frivillige organisasjonene som er engasjert i den norske redningstjeneste.

FORF jobber for formålet ved å:

- samle og fremme medlemsorganisasjonenes synspunkter og behov overfor myndigheter og interesse parter
- fremme medlemsorganisasjonenes redningsfaglige kompetanse og arbeide for faglig utvikling i redningstjenesten
- arbeide for et godt samarbeid mellom medlemsorganisasjonene og redningsfaglige myndigheter
- synliggjøre de frivillige organisasjonenes rolle, kompetanse og bidrag i den norske redningstjeneste nasjonalt og lokalt
- arbeide for å utvikle rammevilkårene til medlemsorganisasjonene

Organisering på operasjonelt nivå

Frivillige er representert i redningsledelsen i alle landets LRS og HRS med én representant.

Representanten velges av og blant frivillige rednings- og beredskapsorganisasjoner. Representanten har en [instruks](#) (forf.no, 2023) fastsatt av FORF for utøvelse av sin funksjon både under og mellom hendelser.

Alle organisasjonene varsles av LRS for utkalling til søk- og redningsaksjoner. Politiet kan også kalle ressurser fra frivillige til søk etter antatt omkommet person. AMK kan rekvirere ressurser der det foreligger samarbeidsavtale mellom frivillige og helsetjenesten representert ved lokalt eller regionalt helseforetak, eller via LRS der det ikke foreligger avtale. Også kommunalt og fylkeskommunalt nivå kan be om bistand f.eks. i forbindelse med flom, ekstremvær og pandemi.

Utkalling av ressurser gjøres fortrinnsvis via en konferansesamtale. Denne samtalen bør gå til en i hver beredskapsorganisasjon. Organisasjonene varsler selv internt.

7.9 NLF Flytjenesten

Samfunnsoppdrag/mandat:

NLF Flytjenesten kan levere sivil statsluftfart for utøvelse av toll-, politi- og søk og redningsvirksomhet, samt brannbekjemping, grensekontroll, kystvaktvirksomhet eller lignende aktiviteter eller tjenester som er underlagt statlig kontroll og ansvar, og som utføres i offentlig interesse eller på vegne av et organ med offentlig myndighet:

- Tilby det offentlige samfunnsnyttige flytjenester som kan utføres med klubbens fly og av frivillige mannskaper.
- Organisere flytjenester som flyklubbene utfører for det offentlige.
- Sikre kvaliteten på de tjenester som utføres med klubbens fly.
- Spre informasjon om tjenestene til det offentlige, sentralt og lokalt, for å synliggjøre flyklubbenes betydning for samfunnet.

Organisering:

NLFs Flytjeneste organiserer all samfunnsnyttig flytjeneste som utføres av flyklubber tilsluttet Norges Luftsportforbund (tidligere Norsk Aero Klubb). Flytjenesten ble opprettet 1. mars 1995 ved at NAKs skogbrann-vakttjeneste og NAKs redningstjeneste ble slått sammen. NLFs Flytjeneste er organisert på tre nivåer gjennom et sentralt landsdekkende nivå, korpsledelse som ligger ute i deltakende flyklubber spredt over store deler av landet, og de enkelte mannskapene og kapasitetene i hvert korps.

Kapasiteter:

NLF Flytjenesten består av:

- Ca. 25 flykorps/klubber med ca. 200 frivillige mannskaper spredt fra Kjevik i sør til Tromsø i nord
- Disponerer normalt 4-seters en-motors fly
- Fly kan frakte 2-3 personer, eller ca. 200 kg utstyr

Kapabiliteter (evner):

NLF Flytjenesten kan utføre samfunnsnyttige tjenester ved bruk av flyklubbens fly over sjø og land.

Oppdragstyper:

- Flyging for redningstjenesten (søk) etter anmodning fra HRS eller politiet.
- Søk etter antatt omkommet
- Beredskaps- og overvåkningsoppdrag
- Skogbrannvakttjeneste inkludert assistanse ved slukking av skogbranner
- Andre samfunnsnyttige tjenester som kan utføres med klubbens fly

Responstid og dekningsområde:

- Normal responstid er 1-2 timer fra første kontakt
- Rekkevidden er stor slik at ca. halve landet kan nås fra hver base på 3-4 timer

7.10 Norske Redningshunder (NRH)

Samfunnsoppdrag/mandat:

Norske Redningshunder (NRH) er en frivillig redningsorganisasjon, som trener hunder og førere for tjeneste under redningsaksjoner. Dette gjør oss til en viktig aktør i redningstjenesten i Norge. Vi

bruker hundens fantastiske luktesans til å redde liv. Våre godkjente hundeførere tilkalles av HRS og politiet ved redningsaksjoner.

Organisering:

NRH har rundt 2000 medlemmer fordelt på 17 distrikt. NRHs beredskap er organisert i 12 beredskapsområder, tilsvarende politidistriktene. NRHs beredskap har et overordnet nasjonalt nivå og et koordinerende ledd i alle beredskapsområder. NRHs arbeid i redningstjenesten er i fredstid underlagt LRS, på lik linje med andre redningsressurser.

Kapasiteter:

Alle NRHs 12 beredskapsområder har redningshunder i følgende disipliner:

- Eppersøkning
- Lavine
- USAR

På landsbasis har NRH ca.:

- 300 redningshunder i ettersøkning
- 100 i lavine
- 30 i USAR

NRH har i tillegg ca. 90 operative ledere, som leder NRHs innsats under aksjoner, og 50 kameratstøtter, som følger opp ekvipasjene etter aksjoner.

Kapabiliteter (evner):

NRH leverer en spisset tjeneste med fokus på søk etter savnede personer på land, i snøskred og i sammenraste bygg og jordskred (USAR-hendelser) ved hjelp av hund.

Ekipasjene har en lang utdanningstid, ca. 3 år. De utdannes i tillegg til søk iblant annet orientering, førstehjelp og samband. De er godt utstyrt, og trent i gjennomføring av søksoppdrag som en selvstendig enhet.

7.11 Røde Kors Hjelpekorps (RKH)

Samfunnsoppdrag/mandat:

Alle aktiviteter i Røde Kors- og Røde Halvmåne-foreninger har et hovedoppdrag: å avdekke, hindre og lindre menneskelig nød og lidelse. Arbeidet er forankret i de syv prinsippene (Humanitet, Upartiskhet, Nøytralitet, Uavhengighet, Frivillighet, Enhet og Universalitet) og frivillighet er ett av dem. Med sitt driv, engasjement, deltakelse og involvering er de frivillige og den frivillige innsatsen avgjørende for å kunne gjennomføre oppdraget.

Organisering:

Røde Kors er en frivillig og ikke-statlig organisasjon som i Norge har over 300 lokalforeninger spredt over hele landet, og har koordinerende ledd på distrikt (omtrentlig tilsvarende fylkene), samt et overordnet nasjonalt koordinerende ledd. Lokalforeningen er ansvarlig for alle Røde Kors-aktivitetene i sitt område, og ledes av lokalforeningens styre. Lokale hjelpekorps er en del av lokalforeningen og underlagt denne.

Røde Kors Hjelpekorps er den delen av Røde Kors som er sterkest tilknyttet redningstjenesten. Hjelpekorpsene er den største frivillige aktøren i redningstjenesten i Norge. Hjelpekorpsene bistår i alt fra søk etter savnede personer til støtte under store ulykker og naturkatastrofer.

Røde Kors sitt arbeid i redningstjenesten i fredstid er underlagt LRS, på lik linje med andre redningsressurser som helsevesen, brannvesenet, Sivilforsvaret og andre frivillige organisasjoner.

I krigs- eller katastrofesituasjon vil Røde Kors stille seg til rådighet som en del av totalforsvaret, men med klare begrensninger i hvilke oppgaver Røde Kors-personell kan utføre ut ifra Røde Kors' mandat.

Kapasiteter:

Røde Kors Hjelpekorps består av omtrent 300 hjelpekorps med om lag 13 000 medlemmer, hvorav om lag 6 000 er godkjente, aktive og operative hjelpekorpsere. Hvert år deltar de i over 1 700 aksjoner og er klar til innsats 24 timer i døgnet. I tillegg til trenede og øvede medlemmer har hjelpekorpsene snøscooter, ATV, båt, ambulanser, samband, skredredningsutstyr, m.m. etter behovsanalyse for det geografiske området til det respektive hjelpekorps.

Kapabiliteter (evner):

Røde Kors Hjelpekorps er en bred beredskapsaktør med kompetanse innen ettersøkning, førstehjelp, organisering/ledelse av ulike redningstilfeller ut fra lokale behov. Det betyr at det kan være grupper

som er spesielt trent for vannredning, snøskredinnsats eller bruk av ulike terrengkjøretøy. Størstedelen av oppdragene er innen søk og redning, men Røde Kors kan også løse ulike oppgaver og roller ved et større skadested eller katastrofer.

Røde Kors Hjelpekorps driver fagutvikling, og utdanner sine medlemmer innen områdene søk etter savnet og aksjonsledelse, førstehjelp, tauredning, transport og ambulanse, skred, drone, samband og vannredning.

Et hjelpekorps gjenspeiler ofte det samfunnet det springer ut fra. Forhold som er med på å bestemme aktivitetene er derfor:

- geografiske forhold (fjell, skog, vann, hav og by/bygd)
- infrastruktur (vei, sti, bygninger, offentlig kommunikasjon, tunneller, ferger og tog)
- behov i samfunnet (hvilke tjenester lokalsamfunnet ivaretar selv)
- medlemsmasse og ledelse av hjelpekorpsset (interessen kan styre aktiviteten)

Det er for eksempel naturlig at et hjelpekorps med nær tilknytning til fjellet har andre oppgaver enn et hjelpekorps nær sjøen. Allikevel har alle aktive og godkjente medlemmer samme grunnutdanning innen førstehjelp, samband, søk og redning. Det er videreutdanningen som er behovsstyrt.

7.12 Norsk Folkehjelp Sanitet (NFS)

Samfunnsoppdrag/mandat:

Norsk Folkehjelp Sanitet har som formål å skape trygge lokalsamfunn gjennom beredskap i redningstjenesten, førstehjelpsopplæring og ulykkesforebygging.

En frivillig og lokalt forankret redningstjeneste er sentral når det kommer til å gi trygghet lokalt, og dette har stor betydning for bosettingen i distriktene.

Norsk Folkehjelp Sanitet har ett overordnet mål: å redde flere liv. Organisasjonen fremhever at dyktige mannskaper og riktig utstyr er organisasjonens viktigste verktøy for å få til dette.

Klimarelaterte hendelser og kriser utfordrer oss i økende grad, og som følge av dette setter organisasjonen seg mål om å ha høy kvalitet og kompetanse på mannskaper, opplæring og trening, utstyr og teknologi, instruktører og ledere.

Organisering:

Norsk Folkehjelp Sanitet har ca. 2000 frivillige mannskap i beredskap for samfunnet og er således en bred beredskapsaktør med kompetanse innen søk og redning, førstehjelp, organisering og ledelse.

Norsk Folkehjelp Sanitet er organisert gjennom ca. 70 redningsgrupper som er spredt over hele landet. Lokallagene er organisert etter lokale behov. Dette betyr at noen lokallag har spesialisert seg på vinter- og skredberedskap eller søk- og redningsoppdrag, mens andre lag jobber mest med førstehjelpsberedskap på ulike arrangementer, beredskapsambulansse eller med førstehjelpsopplæring.

I tillegg er Norsk Folkehjelp Sanitet en katastroferessurs som kan løse ulike oppgaver/roller på et større skadested, normalt koblet til søk etter skadde, vurdering, behandling og evakuering av skadde til helsehjelp.

Organisasjonen har et koordinerende ledd på politidistriktetsnivå, samt et overordnet nasjonalt ledd (Sentralt Sanitetsutvalg).

Kapasiteter:

Norsk Folkehjelp Sanitet utdanner mannskaper, instruktører og ledere til redningstjenesten. I tillegg har vi beredskapsfrivillige innen andre fagområder.

Hvert år deltar Norsk Folkehjelp Sanitets frivillige i over 400 aksjoner, og de er klare til innsats 24 timer i døgnet. I tillegg til trente mannskaper har redningsgruppene snøscootere, ATV-er, båter, beredskapsambulanser, skredredningsutstyr, droner m.m. etter behovsanalyse for det geografiske området de opererer i.

Alle mannskapene har kurs i nødnett, slik at de kan kommunisere med samarbeidspartnere under en hendelse.

Kapabiliteter (evner):

Norsk Folkehjelp Sanitet er en landsdekkende organisasjon med høy kompetanse innen fagområdene førstehjelp, søk og redning og koordinering/ledelse.

Norsk Folkehjelp Sanitets lokallag har ulik spisskompetanse ut fra lokale behov. Alle redningsgruppene er trent for søk etter savnet person og redningsaksjoner i terrenget, mens noen av gruppene er spesialisert innen redning ved og i elv/sjø, snøskred, redning i bratt og glatt lende. Felles for alle, er at de har samme grunnutdanning innen søk og redning og førstehjelp.

Norsk Folkehjelp Sanitet er også en katastroferessurs som kan løse ulike oppgaver og roller på et større skadested, normalt koblet til søk etter skadde, vurdering, behandling og evakuering av skadde til helsehjelp.

7.13 Speidernes beredskapsgrupper (SBG)

Samfunnsoppdrag/mandat:

Speidernes formål er å utvikle mennesker til selvstendighet og til å ta aktivt ansvar i samfunnet. «Alltid beredt» er vårt valgspråk. Gjennom vårt forebyggende arbeid, sterke lokale grupper og aktiv deltagelse med voksne speidere i Speidernes beredskapsgruppe er vårt mandat og ta ansvar i redningstjenesten ved behov.

Organisering:

Speiderne er en frivillig medlemsorganisasjon med lokale speidergrupper og regionale beredskapsgrupper. Lokale speidergruppe er en ressurs for kommuner. Regionale beredskapsgrupper er ressurser fra lokale speidergruppe organisert i en enhet per politidistrikt. Disse står til disposisjon for LRS.

Kapasiteter:

Speiderne i Norge består av over 30 000 medlemmer fordelt på 650 lokale og 4 beredskapsgrupper. Gjennom opplæring, øvelser og erfaringer trenes alle medlemmer fra 8 års alderen i å bli robuste mennesker som trener på å kunne klare seg selv i utfordrende situasjonen og kunne hjelpe andre. Være beredt.

Mannskap i beredskapsgruppene trener som andre frivillige i redningstjenesten på søk, sykkelhjulmodell, førstehjelp, nødnett for å være beredt 24 timer i døgnet. Noen lokale beredskapsgrupper trenet mannskap og utstyr som båt, ATV, snøskuter, skredredningsutstyr etter geografiske behov.

Kapabiliteter (evner):

Speidernes beredskapsgrupper har kompetanse innen førstehjelp, organisering/ledelse av ulike redningstilfeller ut fra lokale behov. Det betyr at det kan være grupper som er spesielt trent for sjøberedskap, snøskredinnsats eller bruk av ulike terrengkjøretøy. Størstedelen av oppdragene er innen søk og redning, men kan løse ulike oppgaver og roller ved et større skadested eller katastrofer.

Speiderne driver fagutvikling og utdanner sine medlemmer innen områdene søk etter savnet og aksjonsledelse, førstehjelp, skred, samband og vannrespons.

Alle aktive og godkjente mannskap har samme grunnutdanning innen førstehjelp, samband, søk og redning. Det er videreutdanningen som er behovsstyrt.

7.14 Norsk Grotteforbund/Norsk Grotteredningstjeneste (NGRT)

Samfunnsoppdrag/mandat:

Norsk Grotteforbund, NGF/ Norsk Grotteredningstjeneste (NGRT) er et nasjonalt samarbeidsorgan for enkeltpersoner og lokalorganisasjoner som driver med grotting. I Norge finnes det over 600 marmorgrotter med lengde over 100 meter (den lengste over 20 km). NGF/NGRT har stort fokus på grottesikkerhet og arbeider forebyggende for å hindre at ulykker inne i fjellet oppstår.

Formålet er alle som ferdes i slike miljøer - i hovedsak grottere og forskere - skal kunne ferdes trygt og forsvarlig. Vannfylte grotter (dykking) er eksplisitt ikke innenfor NGRT's mandat.

NGF/NGRT arbeider også med å verne alle grotter m mot miljøfremmed ferdsel og å begrense ferdselen i sårbare grotter.

Organisering:

Norsk Grotteforbund (NGF) er den norske hovedorganisasjonen for Speleologi, og er tilknyttet Europeiske (FSE, ECRA) og internasjonale organisasjoner (UIS). Redningstjenesten er organisert innenfor NGF og omfatter i prinsippet alle NGF's medlemmer. Et eget Responsteam utgjør kjernen i redningsberedskapen og har regelmessige øvelser, samt tre depoter av utstyr. NGF er landsdekkende; de fleste grotter i Norge er lokalisert i Helgeland/Nordland, med noen få i Troms og ellers i landet. Antallet medlemmer er forholdsvis lavt, og en aksjon vil i praksis medføre mobilisering på landsbasis.

Kapasiteter:

Hovedlager av utstyr er i hangaren til 330 skv. i Bodø, som vil besørge transport til grotteinngang så langt mulig. Mindre lagre finnes også i Oslo og i Mo i Rana. Hovedlagerets utstyr dekker alle kjente behov med tanke på bratt lende, rigging, pasienttransport, tørrdrakter, spesialisert samband (det er ingen dekning for normal radio/nødnett innenfor fjellet) osv.

Personellet, med en kjerne på ca. 20 personer, er spredt over hele landet og evnen til å håndtere redning med færrest mulig mennesker vektlegges.

Kapabiliteter (evner):

NGRTs personell har spesialkompetanse rundt ferdsel og redning: Pasienttransport horisontalt/vertikalt; rigging av stup; håndtering av trange passasjer; håndtering av elver/fosser; generell logistikk. På grunn av de spesielle forholdene vil andre redningsetater ikke kunne bidra vesentlig inne i fjellet, men det vil være avgjørende med støtte på utsiden – medisinsk assistanse, pasienttransport, logistikk og etterforsyning ved aksjoner av lengre varighet.

Søk etter savnede kan også være aktuelt, dersom en gruppe ikke melder seg ute innen avtalt tid. NGRT vil da etter beste evne utnytte medlemmenes kjennskap til den aktuelle grotten, f.eks. kart.

Det finnes ikke normalt samband inne i grotter. En ulykke vil dermed normalt varsles ved at noen kommer ut igjen, som kan ta mange timer. Mange grotter ligger langt fra vei i Nord-Norge og det kan mangle dekning ved utgangen. NGRT's personell vil måtte mobilisere fra hele landet, bl.a. innebærer dette reiser med fly. Innmarsj inn i grotten tar minst like lang tid som den opprinnelige gruppen brukte. Totalt forventet responstid vil dermed ofte kunne være 12 timer eller mer. NGRT legger derfor mye arbeid i å informere medlemmene sine for å a) forebygge, og b) oppfordre til egen beredskap for selvredning.

Ved spesielt kompliserte aksjoner kan det være aktuelt å be om hjelp fra utlandet, mest nærliggende er Storbritannia. Via European Cave Rescue Association har NGRT formelle og uformelle kanaler, men vil trenge politisk aksept/invitasjon før en konkret innsats kan iverksettes.

Videoen [I redningens tjeneste](#) (NGRT, 2023) er laget for å vise det spesielle miljøet NGRT opererer i, og elementer som kan inngå i en konkret aksjon.

7.15 Norsk Radio Relæ Liga (NRRL)

Samfunnsoppdrag/mandat:

Norsk Radio Relæ Liga (NRRL) er en landsomfattende medlemsorganisasjon, med grupper over hele landet, fra Svalbard i nord til Kristiansand i sør.

NRRLs formål er å fremme amatørradio, styrke samarbeidet, vennskapet og samhold blant radioamatørene og heve kunnskap og ferdigheter. De ivaretar radioamatørens interesser overfor myndighetene, andre organisasjoner og media.

NRRL er med i den frivillige redningstjenesten og medlem i FORF, og de samarbeider med et stort antall organisasjoner, etater og myndigheter. De deltar jevnlig i møter med blant annet Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom).

Organisering:

NRRL sambandstjenesten utdanner radioamatører til bruk i redningstjenesten og til katastrofe- og kriseberedskap, samtidig organiserer vi beredskap for myndighetene gjennom kontakt med sentrale og lokale politimyndigheter, fylker og kommuner. Våre tjenester er fordelt i de tre områdene kritesamband, redningssamband og øvrige sambandsoppdrag.

Kapasiteter:

Amatørradio er mye brukt over hele verden som nødsamband ved naturkatastrofer og store ulykker når telefon, mobiltelefon og annet samband feiler. Radioamatører kan operere på mange forskjellige frekvenser med forskjellig rekkevidde slik at det alltid finnes en mulighet for å opprette toveis kommunikasjon.

NRRL Sambandstjenesten er norske radioamatørers organisering av nødsamband i kriser og redning, med over 40 aktive sambandsgrupper spredt over hele landet, med ca. 200 aktive i denne tjenesten.

Kapabiliteter (evner):

Kritesamband leveres ved ekom-utfall, ved ekstremvær og andre katastrofer, samt i områder uten etablert telekommunikasjon og lignende. Sambandstjenestens kritesamband omfatter radiosamband globalt, regionalt og lokalt, samt e-post over radio ved bruk av radioamatørens og globale Winlink-infrastruktur.

Kritesamband leveres ved ekom-utfall, ved ekstremvær og andre katastrofer, samt i områder uten etablert telekommunikasjon og lignende. Sambandstjenestens kritesamband omfatter radiosamband globalt, regionalt og lokalt, samt e-post over radio ved bruk av radioamatørens og globale Winlink-infrastruktur.

Redningssamband leveres som kommunikasjonsstøtte til myndigheter og andre organisasjoner ved redningsoppdrag. Sambandstjenestens redningssamband omfatter radiosamband lokalt og i felt,

sporingstjeneste ved bruk av radioamatørens karttjeneste samt teknisk sporing, peiling og signalanalyse.

NRRL kan etablere punkt-til-punkt-samband over relativt store avstander uten bruk av offentlig infrastruktur for å dekke et stort aksjonsområde, eller etablere samband til andre områder eller landsdeler.

7.16 Norske Alpine Redningsgrupper

Samfunnsoppdrag/mandat:

Norske Alpine Redningsgrupper har som hovedformål å bistå politi og den profesjonelle redningstjenesten med redning der terrenget er bratt og farlig å ferdes i uten metoder og utstyr for fjellklatring.

Organisering:

NARG består av 10 lokale grupper fordelt rundt om i landet. Hver gruppe organiserer seg selv slik det er hensiktsmessig med utgangspunkt i de lokale utfordringene.

Totalt består NARG av ca. 250 klatrere med spesialkompetanse på redning. Gruppene rykker kun ut etter utkalling og behovsmelding fra HRS.

Kapasiteter:

Hver gruppe har utstyr tilpasset topografien i området de hører hjemme.

Metodesett er samkjørt for alle gruppene, og felles for alle metodene er at de er taubasert. Alle gruppene har utstyret lagret på et depot som alle medlemmene har tilgang til. Noen grupper har depot på Norsk Luftambulans sine lokale baser, noen sammen med 330 skvadronen og andre har egne depot i nærmiljøet.

NARG har ingen kjøretøy, og er kun utstyrt med utstyr for redning i fjellet.

Kapabiliteter (evner):

Alle NARG gruppene i landet trener regelmessig på samvirkemetoder med de ulike profesjonelle helikoptertjenestene (330 skvadronen, CHC Helikopterservice og Norsk Luftambulans). NARG kan utføre oppdrag sammen med helikoptertjenesten eller alene.

NARG er i stand til å planlegge, risikovurdere og gjennomføre redning på alle fjell i Norge, men er prisgitt vær og forhold. NARG sine klassiske aksjoner består i å hente ut basehoppere, klatrere, og skåraste turgåere fra fjellet. Det er også blitt vanlig å bruke NARG i forbindelse med å hente ut vanskelige tilgjengelige personer fra juv, gondoler eller på via ferrataer.

NARG har også bistått ved søk og redning i samvirke med elveredningsgrupper i dype juv og særdeles vanskelig tilgjengelige steder.

Responstiden på utrykning vil variere fra gruppe til gruppe, og tiden på døgnnet utkallet kommer. Ingen i NARG sitter i beredskap, men alle stiller så fort som mulig. Utkallets natur vil prege responstiden.

7.17 Redningsselskapet (RS)

Mandat og oppdrag:

Redningsselskapets visjon er at ingen skal drukne. Visjonen understøttes av regjeringens nullvisjon for drukning. Redningsselskapets formål er å redde liv, forebygge og berge verder.

Redningsselskapet er viktig ressurs i den kystnære beredskap, men inngår også i den havgående beredskapen med de største redningsskøytene. RS er dimensjonert med personell og materiell til å levere en totalberedskap ut til 50 nautiske mil fra grunnlinjen sør for Lofotodden, og 100 nautiske mil nord for Lofotodden.

Organisering:

Redningsselskapet er en frivillig humanitær forening som består av 70 lokallag (økende i 2024). Redningsselskapets flåte består av faste ansatte, og frivillige mannskap. I alle SAR-oppdrag er redningsskøytene underlagt HRS eller LRS. Hovedkontoret er plassert på RS Noatun i Horten.

Kapasiteter:

Redningsselskapet bemanner 52 operative redningsstasjoner strategisk plassert langs kysten, og de store innsjøene Femunden og Mjøsa. Halvparten av redningsstasjonene er bemannet av fast ansatte sjøfolk, den andre halvparten er bemannet av Redningsselskapets frivillige sjøredningskorps (RSRK). Redningsselskapet er til stede 24/7/365. Redningsselskapets hoved kapasitet består av 56 redningsskøyter mellom 12,4m – 34 meters lengde. RS disponerer nærmere 100 farkoster i den operative flåten, herunder vannscootere, støttefartøy og luftputebåter.

Kapabiliteter:

Alle redningsselskapets kapasiteter har evne til å utføre slep av andre båter. I tillegg utføres (listen er ikke utømmelig, men ment som en indikasjon av redningsselskapets kapabiliteter):

- Slep av fartøy
- Dykking
- Førstehjelp og evakuering av skadde
- Alle kapasiteter er utrustet med Nødnett, VHF og mobiltelefon. Enkelte skøyter har HF i tillegg

- Brannslukking av båter, og brann på land i nærheten av sjø
- Is redning
- Overflateredning
- SAR kompetanse og ledelse som OSC
- Heving av sunket båt
- Transport av andre nødetater eller andre frivillige ressurser
- Sambandsbærer/relay stasjon for nødnett

Redningsselskapet løser omtrent 10.000 oppdrag årlig. Herunder ca. 800 SAR oppdrag som utgjør ca. 70% av den totale mengden SAR oppdrag langs kysten.

7.18 Industrivernet

Samfunnsoppdrag/mandat:

Industrivern er et lovpålagt krav om egenbeskyttelse som gjelder for drøyt 1200 store og mellomstore industrivirksomheter (per 2023). Industrivernet består av lokalkjente ansatte, trent og utstyrt for å håndtere aktuelle hendelser på egen arbeidsplass. Industrivernpliktige virksomheter plikter etter anmodning å yte bistand til annen virksomhet og nød- og beredskapsstatene lokalt. Ordningen er hjemlet i [Sivilbeskyttelsesloven § 23](#) (Lovdata, 2022) og regulert i [Forskrift om industrivern](#) (Lovdata, 2012).

Organisering:

Industrivernet er industriens egen beredskap. Innsatspersonell er normalt personell som har sitt vanlige arbeid i industrien. Hvert industrivern er organisert med fagleder industrivern (innsatslederfunksjon) og tilstrekkelig antall innsatspersoner for raskt å kunne sette i gang med sikker og effektiv førsteinnsats for å redde liv og helse.

Det er industrivern i to av tre kommuner over hele landet – avhengig om hvor det er industri av en viss størrelse. Det er per 2023 over 17 000 personer som er del av industrivern i over 1200 virksomheter.

Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) fører tilsyn med ordningen og har til enhver tid oppdatert oversikt over industrivernene i Norge.

Kapasiteter:

Industrivern har stor variasjon når det gjelder kapasiteter – basert på hvilke hendelser de må regne med å håndtere. Alle skal kunne gjøre en førsteinnsats for å redde liv og helse. De fleste vil også gjøre en innsats for å berge miljø og materielle verdier – sin egen arbeidsplass. Industrivernet skal være forberedt på å møte nødetatene og være kjentmann og lokal rådgiver i det videre redningsarbeidet.

De største industrivernene har egne brannstasjoner med mye personell, ulike kjøretøy, tyngre brannslukningsutstyr, rikelig med pumper, slanger mv. Noen har røykdykkere og/eller kjemikaliedykkere. Enkelte industrivern har omfattende kunnskap og ekspertise om beredskap innen ulike deler av CBRNE-området. Mange av disse er også storulykkevirksomheter og har av den grunn omfattende beredskapskapasitet med mye spesialkompetanse.

Ressursbedrifter for gjensidig assistanse (RFGA) er et samarbeid mellom flere av de største industrivernpliktige virksomhetene i landet. Disse har en avtale om gjensidig bistand ved store og langvarige hendelser. Dette kan dreie seg om tilgang til spesialutstyr, større mengder slukkemiddel (skum) og relevant beredskaps-/redningskompetanse. HRS varsler etter oppsatt varslingsliste. Det er også inngått transportavtale med 335 skvadronen.

Kystnære industrianlegg har ofte båt, og mange har lenser til å håndtere utslipp til sjø.

Alle industrivern skal kunne bidra med førstehjelpskapasitet og personell til lokal bistand ved større hendelser.

Kapabiliteter (evner):

Mindre industrivern skal kunne varsle nødetater og begrense konsekvenser med enklere hjelpemidler frem til nødetatene kommer. Dette vil typisk være innsats knyttet til førstehjelpssituasjoner, branntilløp og mindre kjemikalie søl. De vil i begrenset grad ha personell og utstyr til omfattende bistand utenfor eget område.

Større industrivern innen prosess- og kjemisk industri vil kunne bistå ved kjemikaliehendelser (noen også på flere fagområder innen CBRNE). Kompetanse om stoffer og kjemikalier og hvordan de bør håndteres samt trening i bruk av riktig utstyr, er noen av kapabilitetene til større industrivern.

Mange industrivern kan bistå ved større branner som skogbranner og langvarige, omfattende branner med personell med kunnskap om bruk av pumper og slanger. Noen har også flaskepakker til pusteluft.

En del industri har kaianlegg og følgelig ofte mulighet til å sette ut båt og bistå med lensekapasitet.

8 Krisehåndtering og ledelse ved en redningsaksjon

En redningsaksjon ledes på 3 nivåer; strategisk, operasjonelt og taktisk nivå. Betegnelsene benyttes ulikt i ulike etater og organisasjoner. For å unngå misforståelser anbefales det at alle legger nivåinndelingen ovenfor til grunn i egen organisering.

8.1 Strategisk nivå

Strategisk nivå beskriver ledelsesapparatet på overordnet nivå. Dette nivået består av redningsledelsene i hvert politidistrikt, og redningsledelsen ved de to Hovedredningscentralene. Det er politimesteren i det aktuelle politidistriktet som er øverste leder for LRS' redningsledelse. Politimestrene i Sør-Vest og Nordland politidistrikt er også ledere for HRS redningsledelse. Redningsledelsene hos LRS og HRS vil kunne bli iverksatt innenfor land, sjø og lufthendelser. Ledelsen på strategisk nivå skal ha et langsiktig planleggingsperspektiv for å håndtere hendelsen, og skal situasjonsrapportere etter etablerte rutiner til Justis- og beredskapsdepartement.

8.2 Operasjonelt nivå

Operasjonelt nivå beskriver ledelsesapparatet som gir oppdrag til og som støtter taktisk nivå.

Redningsaksjoner på land på operasjonelt nivå ledes normalt av politiets operasjonsleder fra politidistriktets operasjonssentral. Ved større hendelser kan det operasjonelle ledelsesnivået i lokal redningsentral forsterkes med politimesterens stab og innkalling av redningsledelse ved LRS eller rådgivere til LRS.

Redningsaksjoner på sjøen ledes på operasjonelt nivå fra HRS. Det er vakthavende redningsleder som er øverste leder av en redningsaksjon til sjøs, og som handler på vegne av HRS' redningsledelsen og etter fullmakt fra politimesteren på operasjonelt nivå. Vakthavende redningsleder har en eller flere assisterende redningsledere under seg.

Redningsaksjoner ved hendelser i luften ledes på operasjonelt nivå fra HRS, med vakthavende redningsleder som øverste leder. ACO vil være underlagt HRS.

8.3 Taktisk nivå

Taktisk nivå beskriver innsatspersonell og deres organisering på og ved innsatsområdet. Ledelse på taktisk nivå innebærer direkte ledelse og samordning av innsatsstyrker.

På land ledes en redningsaksjon på taktisk nivå normalt av en koordinerende innsatsleder (IL) fra politiet som oppretter innsatslederens kommandoplass (IL-KO) ved innsatsområdet og knytter til seg aktuelle ledere. Innsatslederen fra politiet skal utøve koordinerende ledelse for hele

redningsaksjonen, i dette ligger det at vedkommende skal sikre godt samarbeid, nødvendig tilgang på ressurser, oversikt over innsatsen og koordinere innsatsen til alle som er på stedet.

På sjøen kan en redningsaksjon ledes på taktisk nivå av en "On-scene coordinator" (OSC), dersom HRS finner dette hensiktsmessig. OSC utpekes av HRS og er en person med maritim søk- og redningskompetanse om bord i et fartøy som koordinerer søk- og redningsinnsats mellom enheter til sjøs. Om bord på et fartøy er det skipets fører eller dennes stedfortreder som leder innsatsen på eget fartøy. Første redningsressurs som ankommer en nøddested på sjøen, skal ta ledelse på stedet inntil HRS treffer annen beslutning.

I redningsaksjoner hvor det er behov for å koordinere flere luftfartøy under innsatsen, kan HRS utnevne en "Air coordinator" (ACO) som sørger for koordinering mellom og effektiv innsats fra fly. ACO kan utøve sin funksjon både fra bakken og fra et luftfartøy.

8.4 Nivåer i det nasjonale beredskapsapparatet

Nasjonalt strategisk nivå benyttes gjerne om det sentrale nivået, dvs. regjeringen, Kriserådet og departementene. Operasjonelt nivå benyttes gjerne om statlige forvaltningsorganer (direktorater, etater og tilsyn) underlagt et departement og som arbeider med hele landet som virkefelt. Taktisk nivå benyttes om regionalt og lokalt nivå. Dette omfatter blant annet politidistrikter og særorgan, statsforvalter, kommuner, og region- og distriktskontorer til statlige forvaltningsorganer, jf. kapittel 3.1 i [St.meld. 13 \(2015-2016\)](#) (regjeringen.no, 2015).

8.5 Felles situasjonsforståelse

For utførelse av redningstjeneste er det avgjørende å ha en presis og likest mulig situasjonsforståelse for å kunne reagere raskt og effektivt.

Det kan være krevende å oppnå felles situasjonsforståelse fordi ulike etater og nivåer vil ha ulike perspektiver på hendelsen og ulikt behov for grad av detaljer. I tillegg blir informasjon raskt utdatert, spesielt i den innledende fasen av en redningsaksjon.

Gjennom St.meld. 5 (2020-2021) (regjeringen.no, 2020) er situasjonsforståelse beskrevet slik:

“Å etablere en felles situasjonsforståelse innebærer å oppfatte enkelthendelser, se ulike hendelser i sammenheng, og tolke sammenheng, og vurdere disse slik at det skapes en forståelse av situasjonens betydning og potensielle utvikling for berørte personer, virksomheter og

samfunnsfunksjoner. Dette gjelder både i en normalsituasjon og under kriser. Situasjonsforståelsen betinger både tilgang til informasjon (herunder etterretning, rapportering og informasjonsdeling) og evne til å nyttiggjøre seg av informasjonen, herunder analysekompetanse og kapasitet”.

Felles situasjonsforståelse kan for redningstjenesten bidra til at hendelsen kategoriseres riktig, responstiden reduseres, og riktige ressurser blir allokert. Til sammen vil dette øke sannsynligheten for en vellykket redningsaksjon.

8.6 Situasjonsrapportering under redningshendelser

Under en redningsaksjon er det LRS/HRS som skal ha den totale oversikten over situasjonen. Det er LRS/HRS som skal formidle situasjonen oppover i linjen til overordnet nivå. Det anbefales at man i størst mulig grad rapporterer direkte i form av f.eks. videokonferanse, liaison eller telefon for å unngå at informasjon forringes i meldingsgangen eller at situasjonsbildet blir utdatert, og for å avtale hvordan informasjonen skal brukes. For å sikre notoritet kan man ta opp konferansene, og det bør skrives et kortfattet referat med aksjonspunkter.

8.7 Prioritet for livreddende innsats første 45 minutter av en hendelse

Utover LRS/HRS skal ingen forvente å motta eller selv etterspørre detaljert informasjon om hendelsen før etter 45 minutter. Unntak her vil være i helt spesielle tilfeller.

Overordnet nivå skal i størst mulig grad unngå å ta kontakt direkte eller gjennom linja med dem som skal iverksette og organisere innsatsen og på den måten forstyrre førsteinnsatsen.

På samme måte må politisk nivå, departement og direktorater kunne forvente at man 45 minutter ut i en hendelse av større omfang kan motta en brief om situasjonen fra LRS/HRS.

Dette må betraktes som en hovedregel, men det kan være situasjoner som er av en slik karakter at overordnet nivå må kjenne til hva som skjer eller gjøre formelle vedtak for å mobilisere rett ressurser, for eksempel ved hendelser med mange drepte, terrorangrep eller forhold som involverer fremmed stat.

8.8 Nødvarsel

Nødvarsel skal brukes til å varsle befolkningen om akutte og alvorlige hendelser som truer liv og helse. Et nødvarsel inneholder informasjon om hva som skjer, og hva du bør gjøre for å beskytte deg selv.

Nødvarsel er en tjeneste fra norske myndigheter. Det er politiet og Sivilforsvaret som avgjør hvilket område som skal varsles og som sender ut selve varselet, jf. [nodvarsel.no](https://www.nodvarsel.no).

Nødvarsel skal brukes ved akutte og alvorlige hendelser med fare for liv og helse. Det kan være hendelser med radioaktivt utslipp, alvorlig terror eller andre ulykkes- og katastrofesituasjoner, hvor befolkningen må varsles raskt. Nødvarsel kan brukes for lokale, regionale og nasjonale hendelser. Systemet skal også testes av og til, jf. nodvarsel.no. Nødvarsel på mobil er et *tillegg* til de kanalene som allerede brukes for å varsle befolkningen. I Norge har vi lenge hatt befolkningsvarsling via tyfoner, som med høy lyd gir signal om at du må oppsøke informasjon.

I en alvorlig hendelse vil viktig informasjon bli delt i mange kanaler, som for eksempel på radio, tv, nettaviser, myndighetenes egne nettsider og på sosiale medier.

8.9 Kommunikasjon

Målet med god kommunikasjon om redningsaksjoner og ekstraordinære hendelser er, utover det primære å redde liv og helse for de berørte, å forhindre unødig frykt og usikkerhet, og ved dette sikre ro og trygghet i befolkningen.

Kommunikasjonen må derfor holde en høy profesjonell og etisk standard, der hensynet til direkte berørte og befolkningen gis høyeste prioritet. Grunntanken er at befolkningen til enhver tid har rett til å få informasjon om hva som foregår der de ferdes og bor, slik at de kan ta egne valg og ellers skaffe seg nødvendig kunnskap om hendelser nær dem. Da kan befolkningen og andre samfunnsaktører selv forebygge og være bedre forberedt på å handle riktig dersom en ytterligere kritisk situasjon skulle oppstå. Behovet for informasjon og kommunikasjon øker markert hvis krisen eller hendelsen truer eller øker i intensitet. God og hyppig ekstern kommunikasjon kan redde liv, dempe unødig frykt og bidra til at oppdraget løses på en god måte.

8.9.1 Kommunikasjonsprinsipper

De overordnede prinsippene for krisehåndtering og prinsippene i [statens kommunikasjonspolitikk](#) (Regjeringen.no, 2024) danner grunnlaget også for kommunikasjon i det daglige samt ved ekstraordinære hendelser, ulykker og redningsaksjoner. Prinsippene skal brukes aktivt for å gi retning, dimensjonering og prioritet til kommunikasjonsarbeidet som utføres i redningstjenesten. «Eier» av selve oppdraget eller hendelsen er også «eier» og ansvarlig for kommunikasjonsbudskapet i forbindelse med dette. Normalt vil dette ligge hos politiet og innsatsleder for oppdraget, eventuelt hos stab eller innsatsledelsen ved aksjonen ved redningsaksjoner på land.

8.9.2 Kommunikasjon før, under og etter hendelser

Kommunikasjon er en pågående prosess med ulikt innhold og ulike oppgaver før, under og etter hendelsen. Forberedelser til, håndtering av og etterarbeid etter hendelser er en løpende del av virksomheten.

8.9.3 Forberedelsesfasen

Grunnlaget for god kommunikasjon legges gjennom daglig trening og systematisk forbedring i hverdagen. Nødetatene kommuniserer vanligvis hver dag om håndtering av pågående operative hendelser. I det daglige har operasjonsleder og innsatsleder ansvaret for denne kommunikasjonen.

For å være beredt til å håndtere større ulykker, krevende redningsaksjoner og ekstraordinære hendelser skal alle aktuelle aktører ha en egen plan for kommunikasjon i krise.

God kommunikasjon om risiko kan påvirke atferd og forebygge og redusere potensialet for skade ved en senere hendelse. En rekke aktører har ansvar for å overvåke og identifisere risiko innenfor sine ansvarsområder i samfunnet og for å informere om disse.

Nettverket av ansvarlige aktører må i sitt planverk så langt som mulig forberede hvordan kommunikasjonsarbeidet skal foregå ved ekstraordinære hendelser. Samarbeidsrutiner for koordinering av kommunikasjon bør etableres på forhånd. For å være best mulig forberedt bør disse samvirkepartnerne på forhånd utvikle budskap og anbefalinger til befolkningen for ulike scenarier og typer hendelser. Aktuelle kanaler bør også diskuteres og være kjent mellom de forskjellige aktørene.

8.9.4 Gjennomføringsfasen

Kommunikasjon om hendelser skal understøtte oppdragsløsningen, blant annet gjennom å ivareta befolkningens behov for informasjon og kommunikasjon.

I varslings- og utrykningsfasen skal politiet, HRS og andre aktører så langt situasjonen tillater det, varsle om at det er mottatt melding om en hendelse og at nødetatene er på vei. Kommunikasjonen

skal trygge og veilede befolkningen så langt det lar seg gjøre før hendelsens karakter og omfang er kjent. I denne fasen skal kommunikasjonen bidra til å redusere befolkningens usikkerhet, understøtte dens evne til å mestre situasjonen og berolige for å redusere emosjonell uro. Det må etableres en velfungerende kommunikasjonsstruktur med helst forhåndsutpekte talspersoner. Kommunikasjonen skal bidra til å skape forståelse for situasjonen og omstendighetene. Det er viktig å forstå folks respons på situasjonen, og gi tydelige budskap om hvordan og hvor befolkningen kan finne informasjon.

I gjennomføringsfasen videreføres og utvikles kommunikasjonen for å redusere usikkerhet, berolige og styrke mestringsevnen. Det vil være behov for å øke forståelsen i befolkningen for situasjonen og å gi råd om aktuelle risikofaktorer. Samarbeidet mellom krisehåndtererne fortsetter i denne fasen.

8.9.5 Normaliseringsfasen

I normaliseringsfasen gis løpende oppdateringer om hvordan situasjonen håndteres og løses. Samtidig er det behov for at aktørene deltar i diskusjoner om årsaker og nye risikofaktorer for å holde befolkningen oppdatert om situasjonen. I normaliseringsfasen legges grunnlaget for gjenreising og gjenoppbygging.

8.9.6 Etterarbeidsfasen

Når innsatsaktørens operative aktivitet trappes ned og avvikles, kan det fortsatt være behov for kommunikasjonsinnsats ut over det normale. Politiet bør i tillegg kommunisere om eventuell etterforskning og annet etterarbeid, og øvrige aktører må også vurdere ytterligere informasjonstiltak

I etterarbeidsfasen må aktørene være forberedt på å bidra i den offentlige debatten om hvordan krisen ble håndtert, inkludert kritikk av enkeltvedtak og innsats. Ved å kommunisere om læringspunkter etableres en ny forståelse av risiko. Læringspunktene må dokumenteres og deles, og det må også besluttes konkrete tiltak for å forbedre krisekommunikasjonen og responsevnen.

8.9.7 Målgrupper

I kriser og ekstraordinære situasjoner oppstår det middelbart et stort behov for informasjon og kommunikasjon. Enkeltmennesker trenger å få vite hvordan de skal forholde seg, hvilke valg de selv

kan ta for seg og sin familie, og hva myndighetene gjør for å løse situasjonen. Kommunens kriseledelse og andre samarbeidsaktører må vite hva de kan formidle til sine innbyggere.

Målgruppene kan være mange og ulike, men kan deles inn i tre hovedgrupper:

- de som er involvert, direkte berørt eller pårørende
- nettverket av virksomheter som er ansvarlige for å håndtere situasjonen • mediene som formidlere av viktig informasjon til befolkningen og samfunnet

Alle berørte aktører må lytte til hvilke behov og spørsmål ulike grupper har. Ved å kommunisere på eget initiativ om status og hvordan situasjonen kan forventes å utvikle seg, kan man være i forkant og dermed begrense antall innkomne telefoner fra media og publikum.

Ledere i de ulike etater og virksomheter har et særskilt ansvar for intern kommunikasjon og oppfølging av egne medarbeidere.

8.9.8 Kanaler

Aktørene må være i stand til å kommunisere via ulike kanaler, til rett tid. Det er aktuelt å kommunisere gjennom redaksjonelle medier, samt egne og andre kanaler på internett. De kanalene som brukes i det daglige, skal også benyttes ved kriser og ekstraordinære hendelser.

Befolkningen søker og deler informasjon og synspunkter på ulike arenaer; i media, på internett og i sosiale medier. Det er derfor viktig å ha systemer på plass som gjør at man kan overvåke hva som sies og hvilke spørsmål som stilles.

De tradisjonelle nyhetsmediene er fortsatt en sentral kanal der befolkningen søker informasjon i de alvorligste krisene. Ulike ansvarlige aktører i hendelser må være beredt til å håndtere en omfattende medieinteresse. Det skjer gjennom løpende publisering av aktuell informasjon og ved å være tilgjengelig for mediene.

Politiet.no er politiets egen kanal for informasjon om politiets virksomhet og tjenester til offentligheten. Vesentlig informasjon fra politiet skal finnes her. I tillegg er [politiloggen.no](https://www.politiloggen.no) en viktig

informasjonskanal for operasjonssentralene, mens applikasjonen «X» brukes av Hovedredningsentralen under akutte hendelser.

9 Beskrivelse av redningsaksjoner

En redningsaksjon kan være enkel og bli løst i løpet av kort tid, eller den kan være kompleks og/eller vare i flere døgn med bruk av store ressurser. De ulike bidragsyterne har ulike tradisjoner og betegnelser for faser og stadier i en redningsaksjon. Denne håndboken tar utgangspunkt i det som er etablert som et felles internasjonalt begrepsapparat for redningstjenesten, og ber om at ulike aktører i størst mulig grad tar hensyn til dette i planleggingen av egen beredskap og utvikling av egne systemer.

Hastegradene er nærmere beskrevet i det internasjonale planverket [IAMSAR](#) (IMO, 2024) og fastsettes av HRS ved både sjø-, luft- og landhendelser.

9.1 Hastegrad på redningsaksjoner

Det er etablert tre hastegrader internasjonalt for å klassifisere hendelsens hastegrad og som et hjelpemiddel til å avgjøre hvilke tiltak som bør iverksettes. De ulike hastegradene er *usikkerhet*, *beredskap* og *nød*.

Ved mottak av den første meldingen bestemmer man hastegraden ut fra graden av bekymring for sikkerheten til den eller de som kan være i nød. Man kan sette en hvilken som helst hastegrad ut fra første melding, men må også justere hastegraden etter hva undersøkelser bekrefter eller ikke bekrefter. Ved en bekymringsmelding (bekymringsmelding er her en felles betegnelse for meldinger som kan indikere at liv og helse kan være truet på en slik måte at det er behov for redningstjeneste) gjør man raskt undersøkelser for å bekrefte personers sikkerhet. Fører ikke disse frem, løftes hendelsen til neste hastegrad. Får man derimot klare indikasjoner på en ulykke, eller nødmelding, skal hastegraden settes til «nød» med en gang.

9.1.1 Usikkerhet

Hastegraden *usikkerhet* brukes når man kjenner til en hendelse som må følges eller undersøkes nærmere, men der man ikke trenger å sende søk- og redningsressurser. Dette kan for eksempel være situasjoner der personer ikke har kommet til avtalt tidspunkt, og videre etterretning trengs. Kommunikasjonssøk (søk etter mobiltelefon eller andre elektroniske spor) kan starte i denne fasen, som brukes når det er usikkerhet rundt sikkerheten til den eller de som kan trenge hjelp. Søk- og redningsressurser bør forhåndsvarsles.

9.1.2 Beredskap

Hastegraden *beredskap* brukes når personer har problemer og kan ha behov for hjelp, men ikke er i umiddelbar nød. Fasen tilsier økt årvåkenhet, men det er ingen kjente farer som krever en umiddelbar redningsaksjon. Søk- og redningsressurser bør varsles og sendes mot skadestedet, dersom det vurderes at situasjonen kan forverres, eller at andre forhold vil gjøre det vanskelig å bistå på et senere tidspunkt. Fasen brukes når undersøkelser eller kommunikasjonssøk i usikkerhetsfasen ikke avklarer situasjonen. Det bør vurderes å sende søk- og redningsressurser for å sjekke aktuelle steder og/eller antatt rute. Andre personer eller ressurser bør bes om å holde utkikk i det aktuelle området, for eksempel melding til båter i området om å holde utkikk etter en båt som kan være savnet.

9.1.3 Nød

Nød brukes når det er mottatt nødmelding eller observasjoner av personer i nød og når tiltak i beredskapsfasen ikke avklarer situasjonen og graden av bekymring for sikkerheten til personer som kan være i nød, er så stor at det rettferdiggjør iverksettelse av en søk- og redningsaksjon, og ellers når det foreligger informasjon som tilsier at det er rimelig sikkert at personer er i fare og trenger umiddelbar redning.

9.2 Kategori på redningsaksjoner

Etter fastsatt hastegrad på redningsaksjonen, bør hendelsene kategoriseres som redningshendelse, alvorlig hendelse eller katastrofe. Denne håndboken legger opp til tre kategorier på redningsaksjoner. Aktørene bør bruke dette ved utvikling av planverk, operative rutiner og fullmakter mv.

Det er redningsleder/operasjonsleder som definerer kategorien på hendelsen enten direkte etter egen vurdering eller etter anmodning fra samarbeidende etater/organisasjoner. Kategoriene er skalerbare.

9.2.1 Redningsoppdrag

Dette er et vanlig redningsoppdrag. Det håndteres rutinemessig, og LRS/HRS er ikke utfordret verken av hendelsens omfang eller kompleksitet. Ved alvorlige hendelser eller katastrofer kan det være nødvendig å tilpasse ledelsessystemet etter oppgavene som skal ivaretas. Ledelsessystemet ved LRS kan styrkes igjennom forsterket linje eller etablering av stab, jf. kapittel 4.1.1 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

9.2.2 Alvorlig hendelse

Kategorien benyttes ved redningsoppdrag der det kan være et høyt antall skadde, en kompleks evakueringsituasjon eller en hendelse som vil kreve bistand utenfor egne ressurser på vakt i området. Ressurstilfanget varierer både med tid på døgnet, tid på året og tid i uken utover at det er naturlige variasjoner i grunnberedskapen som følge av geografiske og demografiske forhold. Flere samtidige hendelser kan også føre til at en hendelse som ellers er håndterbar med normal beredskap, blir en alvorlig hendelse. Eksempel: en trafikkulykke med 8–10 skadde pasienter kan være en alvorlig hendelse i områder med få ressurser, men være håndterbar i mer sentrale områder med stor ressurstillgang.

9.2.3 Katastrofe

En katastrofe i denne sammenhengen forstås som en hendelse som er så stor eller kompleks at den kan kreve ressurser og innsats i et større perspektiv som kan gå utover det kapasiteten til berørt lokal redningssentral kan håndtere. I deler av hendelsens faser vil det kunne være knapphet på både kapasiteter og kapabiliteter. Et høyt antall døde eller kompleksiteten vil også forstås som en katastrofe.

Ved en katastrofealarm vil alle som har beredskapsoppgaver måtte forventes å mobilisere hele bredden av egne ressurser og kapasiteter som er relevante for hendelsen.

Under en katastrofe forventes det at ressursene handler mer autonomt innenfor eget ansvarsområde enn normalt, og det forventes en aksjon med større omfang og varighet. Alvorlig hendelse og katastrofe innebærer at man vurderer å kalle inn redningsledelsen.

9.3 Stadiene i en redningsaksjon

Ovenfor er hastegraden man gir meldinger som kommer inn, beskrevet. Selve redningsaksjonen går i fire stadier som er gitt en felles beskrivelse.

9.3.1 Stadium 1 – første melding – vurderingsfase (situasjonen er uavklart)

Første indikasjon på at noen kan trenge hjelp, kan blant annet basere seg på observasjoner, nødmelding, bekymringsmelding eller melding om at en person ikke har kommet frem til avtalt tidspunkt.

9.3.2 Stadium 2 – første tiltak

Når HRS/LRS mottar første melding, er det hensiktsmessig å iverksette enkelte tidlige tiltak mens man innhenter og evaluerer mer utfyllende informasjon. Etter å ha evaluert tilgjengelig informasjon, setter HRS/LRS en hastegrad basert på graden av bekymring for sikkerheten til personen som kan være i nød.

Avhengig av hvordan hendelsen utvikler seg, kan det være nødvendig å endre hastegrad underveis. HRS/LRS har forskjellige tiltakslister, avhengig av type hendelse og hastegrad. Første tiltak kan blant annet være evaluering og klassifisering av tilgjengelig informasjon, etterretning, kommunikasjonssøk, eller direkte varsling av ressurser.

9.3.3 Stadium 3 – planlegging

På dette stadiet utarbeides spesifikke operasjonsplaner for den aktuelle hendelsen, som plan for varsling av ressurser, plan for søk, plan for redning og plan for evakuering til sikkert sted eller sykehus. Det vil også være behov for en mottaks- og informasjonsplan til pårørende samt en kommunikasjonsplan for media. Dette bygger på redningsplanverket.

9.3.4 Stadium 4 – operasjon

Dette innebærer alle aktiviteter involvert i selve operasjonen, for eksempel søk etter personer, assistanse, redning og evakuering til sikkert sted eller sykehus. I operasjonsfasen vil man fortsatt

drive innhenting og evaluering av informasjon, varsling av ressurser og planlegging av nye og oppfølgende tiltak. I Norge vil man på taktisk nivå strukturere redningsaksjonen ved å dele den inn i fem faser.

A – førsteinnsats

Den første tiden i en redningsaksjon hvor alle ressursene brukes fortløpende etter hvert som de ankommer, for maksimal effekt. I denne fasen kan det være knapphet på ressurser både blant innsatspersonell og ledelse.

B – fullskalainnsats

Det er rikelig med ressurser, de første oppdragene er gjennomført og man har etablert kommandoplass med alle funksjoner til stede.

C – kvalitetssikringsfase

I denne fasen kvalitetssikrer man den innsatsen som er gjort, ofte når man er i en fase der man skal avslutte redningsinnsats.

D – aksjon ikke mulig / avventende fase

I denne operasjonsfasen kan det være at det er behov for redningsinnsats som ikke er mulig å iverksette av sikkerhetsgrunner, etterretning eller forhold hos redningsressursene. Det kan for eksempel være at været ikke gjør effektivt søk mulig, eller at det er behov for å avklare en trussel. Det kan allikevel være grunnlag for å iverksette redningsaksjon og mobilisere ressurser så tett på et mulig skadested som mulig for å sikre rask innsats når forholdene tillater det.

9.3.5 Stadium 5 – Avslutning

Man går over i siste stadium når det er bekreftet at de som var i nød, ikke er i fare, er funnet og er brakt til sikkert sted eller sykehus, eller at bemyndigede personer vurderer det slik at det ikke finnes håp om å finne vedkommende i live. Avslutningen av en redningsaksjon inkluderer blant annet oppfølging av pårørende, demobilisering av ressurser, oppfølging av mannskaper og evaluering av aksjonen.

Før man avslutter en redningsaksjon der de som er savnet, ikke er funnet, må det foretas en grundig vurdering av overlevelsesmuligheten til savnede og en kvalitetssikring av innsatsen som er gjennomført. Det skal søkes så lenge det er håp om å redde liv. HRS tar beslutning om å avslutte pågående søk i samråd med lokal redningsentral i de tilfeller hvor LRS koordinerer hendelsen. Kriterier for dette er opplistet i veileder om planverk og samvirke i redningstjenesten og innebærer blant annet innhenting av en legevurdering og forankring av beslutningen hos politimester.

10 Mottak av nødmelding og mobilisering av redningsressurser

10.1 Mottakere av nødmeldinger

Redningstjenesten kan varsles på flere måter når personer har behov for akutt bistand.

10.2 Politiets nødnummer (112)

Publikum kan kontakte politiet på det landsdekkende nødnummeret 112 ved behov for akutt bistand. Om henvendelsen til politiet gjelder et redningsoppdrag, kontakter politiet uten opphold HRS, og det blir iverksatt en redningsaksjon med nødvendige ressurser.

10.3 Medisinsk nødmeldetjeneste (113 og 116 117)

Medisinsk nødmeldetjeneste er et landsdekkende, organisatorisk og kommunikasjonsteknisk system for varsling og håndtering av henvendelser ved behov for akuttmedisinsk hjelp og kommunikasjon innen helse- og omsorgssektoren, der kommunenes legevaktnumre, nasjonalt legevaktnummer (116 117) og medisinsk nødtelefon (113) inngår.

Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral (AMK) mottar og håndterer henvendelser til medisinsk nødtelefon (113) om akuttmedisinsk bistand. AMK skal gi nødvendig råd og veiledning, prioritere, registrere, iverksette, koordinere og følge opp akuttmedisinske oppdrag.

AMK varsler uten opphold LRS og HRS ved behov for samordnet innsats mellom redningstjenesten og AMK.

10.4 Nødmeldesentral brann (110-sentral)

110-sentralen er en landsdekkende kommunikasjonsberedskap for mottak av meldinger om brann og andre ulykker innen en fastsatt region, som kan omfatte flere kommuner. 110-sentralen har som

primæroppgave å ta imot nødmeldinger, mobilisere mannskaper, etablere samband og loggføre hendelser. Ved behov for samordnet innsats, varsler 110-sentralen uten opphold LRS og HRS ved bruk av SAR-varslings.

10.5 Telenor Kystradio

Kystradioen i Norge har ansvar for radiosambandet til sjøs og mottar nød- og assistansemeldinger fra sjøfarende. Det er Telenor som driver kystradioen, som i tillegg til å motta og videreformidle nød- og assistansemeldinger også omfatter en kommersiell del med blant annet formidling av vær- og sikkerhetsmeldinger. Kystradioen er samlokalisert med HRS. Under redningsoppdrag besørger kystradiostasjonene kontakt mellom redningstjenesten og nødstedt og kontakt mellom skip som går til assistanse, jf. kapittel 11.6 i [St.meld. 5 \(2020-21\)](#) (regjeringen.no, 2020).

10.6 Lufttrafikkjenesten

I Norge drives lufttrafikkjenesten av Avinor, de håndterer og gir informasjon til flytrafikken for at denne skal avvikles på en effektiv og trygg måte. Ved meldinger om fly som har problemer eller er savnet, varsler lufttrafikkjenesten andre relevante myndigheter. Politiet, HRS og lufttrafikkjenesten har en gjensidig varslingsplikt ved hendelser som gjelder flytrafikk. Lufttrafikkjenesten utgjør kommunikasjonsleddet mellom redningstjenesten og luftfartøy som trenger assistanse.

10.7 Hovedredningssentralen

HRS kan varsles direkte om hendelser. HRS kan motta melding om behov for bistand fra andre redningssentraler og nødmelding via nødpeilesender.

10.8 Prinsipper for varslings ved redningsaksjoner

Det etablerte hovedprinsippet for redningstjenesten er hurtig mobilisering av tilstrekkelig ressurser. En hurtig aksjon er en effektiv aksjon fordi man med omfattende nok varslings så raskt som mulig kan begrense omfanget på hendelsen. For hver time som går, vil det potensielle innsatsområde øke og kreve mer ressurser for å søke gjennom. For å få ned responstiden er det god praksis at man gir ressurser et varsel så tidlig som mulig om at det kan bli behov for innsats. Et slikt forhåndsvarsel vil gjøre det mulig for ressursene å etablere ledelse og forberede mannskap og materiell før en eventuell utkalling. Det er med andre ord tre grunnleggende prinsipper:

- 1) Varsle aktuelle ressurser så raskt som mulig

- 2) Varsle tilstrekkelig med ressurser. Er det etablert at man er i en nød, så skal alle relevante ressurser benyttes
- 3) Forhåndsvarsle når det trolig vil bli behov for redningsinnsats, eventuelt sende ressurser i retning av hendelsen samtidig som det jobbes med å avklare mulige trusler mot innsatsen.

10.9 Ulike typer varsling av redningsressurser

10.9.1 Trippelvarsling

Med trippelvarsling menes varsling mellom 11x-sentralene om hendelser der det kan være behov for respons fra flere nødetater.

Trippelvarsling skal brukes mellom 11x-sentraler for å sikre en rask og korrekt innsats til hendelser hvor det er fare for liv, helse, miljø eller materielle verdier.

Den 11x-sentralen som mottar meldingen, har ansvaret for å iverksette trippelvarsling uten unødig opphold.

10.9.2 SAR-varsling

SAR-varsling er en trippelvarsling med varsling av HRS i tillegg. SAR-varsling skal benyttes når en hendelse åpenbart inkluderer redningstjeneste eller kan utvikle seg til å bli en redningshendelse. Dersom det er tvil om hvordan en hendelse skal håndteres, skal SAR-varsling benyttes. Momenter som vurderes er hendelsens kompleksitet, omfang, varighet og behov for redningsressurser og koordinering.

10.9.3 Selv-mobilisering

Erfaring fra hendelser i Norge tilsier at det kan oppstå helt eller delvis svikt i kommunikasjonen. Det er også kjent at nødmeldesentraler i starten av en hendelse kan ha så stor arbeidsbelastning, at de kun kan drive direkte varsling og ledelse av egne ressurser. Det bør derfor være klargjort for alle aktørene i redningstjenesten når de bør selv-mobilisere, og sender representanter til redningsledelse og/eller direkte til innsatsområdet. Dette må drøftes i den enkelte redningsledelse og nedfelles i planverket for LRS/HRS.

11 Organisering av innsatsområdet

Kapitlet vektlegger det som er felles for aktørene i redningstjenesten: de øverste lederfunksjonene og overordnet organisering i innsatsområdet. Tilgang på ressurser, utfordringer i selve hendelsen

med tanke på geografisk utbredelse, værforhold eller terreng kan føre til at man må tilpasse organiseringen. Det viktige er at intensjonene i det som beskrives her er ivaretatt. For å sikre at det fungerer best mulig på innsatsområdet viser erfaring at det viktig å legge likhetsprinsippet til grunn.

Innsatsen bør gjennomføres så likt som mulig enten det er et redningsoppdrag, alvorlig hendelse eller en katastrofe. For å lykkes med det må aktørene også ikle seg sine respektive lederroller uavhengig størrelsen på hendelsen. Knapphet på ressurser kan innebære at alle må være forberedt på å løse oppgaver utover de som følger direkte av eget ansvarsområde, spesielt tidlig i hendelse.

11.1 Avgrensning

Siden det er redningstjenesten som beskrives i dette dokumentet, er kun den prehospital delen av helsetjenestens innsats som er med, og det er kun redningstjenestedelen av politiets ansvar i innsatsen som beskrives. Politiet kan ha andre oppgaver knyttet til etterforskning eller til å bekjempe en trussel som ikke er redningstjeneste. Disse oppgavene omtales ikke her, selv om den sistnevnte kan være en helt nødvendig forutsetning for å kunne gjennomføre redningsaksjonen så sikkert som mulig.

På samme måte omtales heller ikke psykososiale tiltak i dette dokumentet utover den første akutte håndteringen på skadested og evakuering av uskadde til evakuertsenter.

11.2 Overordnet mål med innsatsen

Felles mål for innsatsen er å redde liv og begrense skade. Alle ressurser uansett fagetat må prioritere den innsatsen som er viktigst for å redde liv.

11.3 Stedlig ledelse

11.3.1 On-scene coordinator

Formålet med en on-scene coordinator (OSC) er å lede og koordinere innsatsen ved sjøhendelser. Normalt vil HRS ivareta koordinering, men når to eller flere SAR-enheter er i innsats i samme oppdrag/område, vil det noen ganger være en fordel å utpeke en stedlig leder. Det er HRS som utpeker OSC, ved behov. Dette kan være en søke- og redningsenhet (SRU), et skip eller fly som deltar

i søket, eller andre som er i stand til å håndtere OSC oppgaver. Første SAR-enhet på stedet vil normalt påta seg OSC oppgaven inntil HRS bestemmer noe annet.

11.3.2 Koordinering luft

HRS leder og koordinerer luftinnsatsen på et overordnet nivå. Ved kystnære hendelser og over land er det utarbeidet Nasjonale retningslinjer for koordinering av luftressurser i redningstjenesten (HRS, forventes ferdig i 2024).

I hendelser med flere luftressurser over sjøen vil det være hensiktsmessig for HRS å utpeke og koordinere luftressursene gjennom funksjonen Aircraft Coordinator (ACO) beskrevet i IAMSAR Vol II 1.2.5 (IMO, 2024).

Formålet med ACO-funksjonen er å opprettholde høy flysikkerhet og effektiv samhandling i en søk- og redningsaksjon. ACO-funksjonen skal sees på som en samhandlende, støttende og rådgivende tjeneste. ACO skal normalt utpekes av HRS, eller hvis det ikke er praktisk mulig kan OSC peke ut ACO.

ACO-funksjonen vil normalt bli utført av den enhet med den mest passende kombinasjonen av kommunikasjonsmidler, radar, GNSS (Global Navigasjons Satellitt System), utdannet personell for effektivt å koordinere involvering av flere fly/helikopter/droner SAR-operasjoner, samtidig som flysikkerheten opprettholdes.

Generelt er ACO ansvarlig for rapportering til HRS, men ACOs koordinering on-scene må imidlertid samordnes tett med OSC dersom det er utpekt.

Oppgavene til ACO kan utføres fra en passende landenhets som Lufttrafikk-tjenesten (ATS), fra HRS eller fra fly, helikopter, skip eller offshore installasjon, avhengig av behov og kvalifikasjoner.

ACO kan tildeles følgende oppgaver:

- koordinere luft og drone ressursene i et definert geografisk område

- bistå med å opprettholde flysikkerhet ved å gi sikkerhetsrelatert informasjon;
 - gjennomføre flyt-planlegging (eksempel: angi ankomstpunkt (point of entry) og avgangspunkt (point of exit)).
 - prioritere og tildele oppgaver til enhetene.
- koordinere deknningen av søkeområder;
 - videreformidle kommunikasjon (releplattform/kan også være den eneste oppgaven)
 - sende nødvendige situasjonsrapporter til HRS og OSC.

11.3.3 Koordinering på land

Innsatsleder

Innsatslederen utpekes av LRS og har det øverste ansvaret i innsatsområdet. Vedkommende skal koordinere den samlede redningsinnsatsen og rapporterer i linjen til LRS. Innsatslederen er normalt en polititjenesteperson med særskilt trening og godkjenning. For å bekle denne rollen er det nødvendig med bred erfaring, relevant utdanning og ikke minst kjennskap til de andre aktørene.

Innsatslederrollen kan også innehas av leder fra brannvesenet eller leder fra Sivilforsvaret inntil politiet ankommer skadested.

Innsatslederen skal utøve koordinerende ledelse i innsatsområdet, herunder ha oversikt over den totale innsatsen og legge til rette for at alle samvirkepartnere får gode arbeidsforhold, et godt samarbeid og størst mulig grad av felles situasjonsforståelse. Innsatslederen skal også legge til rette for at de ulike lederne i innsatsområdet har en strategi for å løse oppdraget på den mest hensiktsmessige måten.

11.4 Innsatsledere fra helse, brann og Sivilforsvaret

Helsetjenestens og kommunalt brann- og redningsvesens øverste ledere på stedet heter henholdsvis innsatsleder helse og innsatsleder brann. I hendelser hvor sivilforsvaret bistår vil øverste befal i innsatsen benevnes innsatsleder Sivilforsvaret. For å unngå forveksling med innsatslederen fra politiet omtales disse som IL BRANN, IL HELSE og IL Sivilforsvaret.

Andre samvirkepartnere i redningstjenesten skal ikke bruke betegnelsen innsatsleder.

11.5 Fagledere

Organisasjoner som har ledere som ikke utøver et sektoransvar (politi, helse, brann), men som har en faglig rolle som er definert og gjenkjennbar for de øvrige aktørene i innsatsen, opererer med betegnelsen *fagleder*. Formelt må man anse fagledere som faglig rådgivende, for eksempel:

- Fagleder politi
- Fagleder søk
- Fagleder skred
- Fagleder hund
- Fagleder klatring
- Fagleder jernbane
- Fagleder industri
- Fagleder samband
- Fagleder luft/drone

Flere av disse funksjonene ivaretas av representanter fra de frivillige organisasjonene. Eksempler er fagleder søk, fagleder skred og fagleder hund.

Betegnelsen fagleder skal forbeholdes ledere med et definert faglig ansvar som har en kompetanse som er kjent for samvirkepartnerne i redningstjenesten, og oppgaver som er tydelig beskrevet i taktiske veiledere og planverk.

Når politiets koordinerende innsatsleder utpeker en egen fagleder politi, så er det for å ha en egen leder som tar seg av politioppgavene i hendelsen, slik at innsatsleder kan ivareta overordnet stedlig koordinering og ledelse.

11.6 Delledere

Et stort innsatsområde i full drift krever mange ulike lederfunksjoner. Hver enkelt innsatsleder vil ha et sett med delledere som ivaretar ulike elementer i sektoransvaret som innsatslederen forvalter.

PBS 1 beskriver i politiets ulike ledere i innsatsen.

Nasjonal veileder for helsetjenestens organisering på skadested beskriver de ulike lederne som helsetjenesten trenger for å gjøre effektiv triage, behandling og evakuering fra innsatsområdet.

[Nasjonale veiledere for søk etter savnet person på land](#) (HRS, 2022) og [Nasjonal veileder for redningstjenesten ved snøskredulykker](#) (HRS, 2019) beskriver viktige delleder-funksjoner i IL-KO, bl.a. søksplanlegging og ressursstyring. Disse bekles oftest av representanter fra de frivillige organisasjonene.

Store hendelser kan ledes gjennom at man sektoriserer, slik at et sett med ledere har ansvar for en avgrenset del av den totale innsatsen, se kapittel 11.12 Sektorisering av innsatsområde.

11.7 Merking av ledere

De øverste lederfunksjonene skal være tydelig merket med navn og egen farge på markeringsvest. Dette er viktig for å raskt gi oversikt over de ulike lederne både innad i egen etat og for andre samvirkepartnere som skal samarbeide i skadested.

Innsatsleder politi – grønn vest	Delledere – følger fargen til respektiv innsatsleder/sector/organisasjon
Innsatsleder helse – hvit vest	
Innsatsleder brann – rød vest	Fagledere – gul vest med tydelig funksjonstittel (f.eks.: skred, søk, søksleder og ressursstyrer)
Innsatsleder Sivilforsvaret- oransje vest	

11.8 Organisering av innsatsområde

Innsatsområdet er et nærmere definert område hvor innsatsen settes inn. Dette er normalt avgrenset av en ytre sperring.

Politiet vil, bortsett fra ved mindre hendelser, som regel definere både et åsted (avgrenset av en indre sperring) og et innsatsområde (avgrenset av en ytre sperring) [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020). Det er politiets etablering av innsatsområde som legges til grunn i redningstjenesten. I de fleste redningsaksjoner vil det ikke være et åsted, men et hendelsessted. Under dette kapitlet vil politiets beredskapssystem legges til grunn, og den skalerbare modellen for etablering av innsatsområde benyttes.

I tillegg vil det bli definert et fareområde dersom det i etterkant av hendelsen kan være farlig å oppholde seg i området. Politiet kan i slike tilfeller blant annet regulere ferdselen, forby opphold i området og beordre virksomhet stanset. Innsatslederen vil blant annet rådføre seg med brann- og redningsvesenet når farlige områder skal defineres, jf. [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

INITIAL SIKKERHETSAVSTAND

Initial sikkerhetsavstand bestemmes av nødmeldesentralen for brann og redning ved utkalling av ressursene. Den baserer seg på tilgjengelig informasjon og største antatt fare. Initial sikkerhetsavstand kvalitetssikres og avløses av soner som fastsettes av innsatsleder brann ved

ankomst. Ved E-hendelser settes innledende sikkerhetsavstand av politiets operasjonssentral og soneinndeling av innsatsleder politi. Anbefalinger til sikkerhetsavstander gis i [Håndbok for nødetatene: Farlige stoffer – CBRNE](#) (DSB, 2016).

11.9 Innsatslederens kommandoplass

Det legges vekt på tre funksjoner i ILKO ved søk og redningsaksjoner, innsatsledelse, søksplanlegging og ressursstyring, jf. [Nasjonal veileder søk etter savnet på land](#) (HRS, 2022).

Ved behov oppretter innsatslederen kommandoplass (IL-KO), der den samlede innsatsen på taktisk nivå ledes og koordineres.

Ved valg av IL-KO er det viktig å avveie behovet for overblikk og tilgang til gode kommunikasjonssystemer mot behovet for nærhet til åstedet for å kunne utøve lederskap og få førstehånds kjennskap til situasjonen. Det er en forutsetning at innsatslederen og andre ledere på taktisk nivå både har et overblikk over det som foregår, og selv blir sett av aktørene på innsatsområdet, jf. kapittel 9.5.1 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

IL-KO må dimensjoneres etter oppgaven, og kan besettes med fagledere, delledere og et tilstrekkelig antall personer til å ivareta nødvendige støttefunksjoner som etterretning, samband, kartplotting, ressursoversikter og mediehandtering. Støttefunksjoner kan delegeres til både politi og sivile, alt etter mannskapenes kompetanse. I tillegg kommer eventuelle rådgivere og liaisoner i IL-KO.

Sperringer

Avsperring og regulering av trafikk i innsatsområdet bør gjøres så raskt som mulig. Sperretjenesten skal sørge for opprettelse av en indre og en ytre sperring, slik at blant annet åsted og samleplasser ikke blir tilgjengelige for uvedkommende. Det må også sørges for nødvendig trafikkregulering, slik at utrykningskjøretøy og annen nødvendig transport kommer frem. Sperre- og trafikkjenesten ivaretas av politiet, jf. kapittel 9.5.2 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Venteplasser

Venteplassen for bistandsstyrker (STY) opprettes i noe avstand fra åstedet. Den bør opprettes i hus eller telt, og det bør være muligheter for forpleining og hvile. Venteplassen er underlagt politiet.

Venteplassen for ambulanser bør plasseres så nær samleplassen for skadde som mulig. Andre kjøretøy må kunne passere uten at ambulansene hindres. Venteplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.3 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Helikopterlandingsplass

Helikopterlandingsplassen (HELP) legges så nær opptil samleplassen for skadde som mulig, for å unngå omlasting fra ambulanse til helikopter. Helikopterlandingsplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.4 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Samleplass for evakuerte

Samleplasser for evakuerte (EVAK) opprettes ved behov for å ta hånd om evakuerte fra åstedet. Til samleplassen evakueres personer som ikke trenger umiddelbar medisinsk behandling. Samleplassen opprettes i nærheten av åstedet, men helst skjermet og i noe avstand fra det, gjerne på en skole, et hotell, et forsamlingslokale eller lignende. De evakuerte skal registreres og bør skjermes fra media og publikum. Samleplassen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.5 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Dersom de evakuerte trenger ytterligere omsorg, opprettes det et evakuertsenter, som er et oppholdssted for fysisk uskadde med behov for hjelp som samtaletenester, omsorg, varsling av eller gjenforening med pårørende.

Samleplass for skadde

Helsetjenesten oppretter en samleplass for skadde ved behov for å ta hånd om skadde fra et åsted før de transporteres videre til sykehus. Samleplassen bør opprettes så nær åstedet som mulig, slik at innbæringsveien blir kort. Fortrinnsvis bør den etableres i hus, telt eller lignende. Dersom man har et oversiktlig antall pasienter, tilstrekkelig ambulanskapasitet og en rimelig transportavstand, er det generelt ikke behov. Samleplassen er underlagt helsetjenesten, jf. kapittel 9.5.6 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Evakueringspunkter

Ved evakueringspunktene (EP) skal skadde og uskadde som transporteres eller følges ut av innsatsområdet, registreres. Så langt det er mulig, skal det registreres hvor de transporteres. Dette gjelder også de som skal til evakuertsenteret. Evakueringspunktene bør ligge så nær både samleplatsen for skadde, innlastingsplatsen for ambulanser og helikopterlandingsplatsen som mulig. Ved behov for flere evakueringspunkter skal det føres logg ved alle. All loggført informasjon fra evakueringspunktene skal fortløpende eller snarest mulig meldes inn til operasjonssentralen eller politidistriktets registreringscenter. Evakueringspunktene er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.7 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Håndtering av døde

Det skal normalt ikke opprettes en samleplats for døde. Døde skal så vidt mulig forbli urørte og håndteres som åsted. Ved dødsfall på en samleplats for skadde opprettes en samleplats for døde på et egnet sted etter avtale med innsatslederen, og i samråd med etterforskningslederen eller en kriminaltekniker. Samleplatsen er underlagt politiet, jf. kapittel 9.5.8 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

11.10 Masseskadetriage

Hensikten med [Nasjonal veileder for masseskadetriage](#) (Hdir, 2020) er å øke sannsynligheten for at helsetjenesten kan håndtere alvorlige hendelser og katastrofer, uavhengig av hvor i landet det skjer. Veilederen skal sikre at alle typer personell benytter en hensiktsmessig arbeidsmetodikk og lik kategorisering av skadde i det prioriteringsarbeidet som må utføres når det er ubalanse mellom antall skadde og tilgjengelige behandlings- og transportressurser. Den beskriver evakueringslinjer og hvordan hastegradsvurdering hvor det er en hendelse med et stort antall skadde hvor behovet for behandlings- og transportressurser overskrider tilgjengelig kapasitet. Veilederen gir anvisninger på masseskadetriagering både for helsepersonell og annet innsatspersonell. Den angir at pasienter som ved en masseskadehendelse skal transporteres til sykehus eller annet behandlingssted, rutinemessig skal triageres som rød (akutt), gul (haster), grønn (vanlig), grå (avventer) og svart (livløs). Veilederen gir også anbefalinger angående merkeutstyr til triagering.

11.11 Soneinndeling i et innsatsområde (tre-sonesystemet)

Et innsatsområde kan deles inn i ulike soner. Sonene brukes for å sikre at rett personell med rett kompetanse har trygge arbeidsforhold, og at man er bevisst hvilket beskyttelsesutstyr som må benyttes i hver enkelt sone. Det er både risikoforhold og taktiske forhold som kan bestemme hvilke personellkategorier som skal være i de ulike sonene.

I dag er soneinndelingen innarbeidet ved PLIVO- og CBRNE-hendelser, for utfyllende beskrivelse se respektive nasjonale prosedyrer som ligger på [NAKOS sine hjemmesider](#). Tankesettet er overførbart til trafikkulykker, skredulykker og andre hendelser der man har et område med høy risiko, store personellressurser og behov for å tenke sikkerhet gjennom hele innsatsen. I PLIVO-prosedyren og ved CBRNE-hendelser brukes de engelske termene HOT – WARM – COLD.

Det bør i størst mulig grad benyttes norske ord og uttrykk for å unngå misforståelser. Derfor viser skissen under inndeling med benevnelsene:

- HOT RØD SONE: Område med livsfare. Beskyttelsesutstyr er nødvendig.
- WARM GUL SONE: Område med mulig helsefare. Beskyttelsesutstyr er nødvendig.
- COLD GRØNN SONE: Område som regnes som trygt. Beskyttelsesutstyr ikke nødvendig.

GRØNN SONE vil være den delen av et innsatsområde der det er venteplass for hjelpestyrker, etablert innsatsledelse og samlepass for skadde.

11.11.1 Skisse for soneinndeling av innsatsområde

11.12 Sektorisering av innsatsområde

Sektorisering betyr at det deles opp i avgrensede oppgaver enten geografisk eller ut fra andre kriterier, og at det etableres en organisering med ledere og innsatsmannskaper som jobber selvstendig i sin sektor, men koordinert med innsatsen for øvrig. Ved innsats med stort geografisk omfang, mange skadde eller kompliserende faktorer knyttet til for eksempel organisasjon, kommunikasjon eller angrepsveier, kan det være hensiktsmessig å sektorisere innsatsen. Aktørene i redningstjenesten må i planverk, øvelsesplaner og bemanning være forberedt på å sektorisere innsatsen. Dette innebærer å kunne øke tilgjengelige lederressurser samt ha en plan for kommunikasjon fra innsatsområdet på ulike talegrupper og planer for samhandling med operasjonelt nivå.

11.13 Nasjonal veileder for katastrofehendelser

Nasjonal veileder for katastrofehendelser (HRS, 2024) har som formål å gi økt kunnskap om de mest alvorlige redningshendelser som Norge kan stå ovenfor.

Begrepet katastrofe skal dekke redningshendelser hvor potensialet er så omfattende at det overgår redningsberedskapens evne til øyeblikkelig innsats for å redde et større antall menneskene fra død eller skade. Begrepet katastrofe knyttes til hendelseskategorien beskrevet i kapittel " 9.2.3

Katastrofe" og internasjonalt til det som IMO/ICAO betegner som Mass Rescue Operations (MRO): «Search and rescue services characterized by the need for immediate response to large numbers of persons in distress, such that the capabilities normally available to SAR authorities are inadequate».

12 Evaluering og erfaringslære

Den norske redningstjenesten utøves som et samarbeid mellom en rekke samarbeidspartnere. De har sine interne prosesser med fag- og organisasjonsutvikling som må henge sammen med utviklingen i den felles rammen som redningstjenesten utgjør.

I organisasjonsplanen for redningstjenesten er HRS og redningsledelsen ved disse gitt et særlig pådriveransvar for å vedlikeholde og videreutvikle samarbeidet innen redningstjenesten mellom hendelsene.

Å bidra til videreutvikling av redningstjenesten er også en sentral oppgave for alle med lederansvar og særlig for redningsledelsen ved HRS/LRS og Nasjonalt Redningsfaglig Råd.

12.1 Rapportering fra hendelser

Redningshendelser er en viktig kilde til erfaring, læring og analysearbeid som kan videreutvikle både det faglige og organiseringen i redningstjenesten. Grunnlaget for å kunne rapportere erfaringer fra en hendelse er å sørge for notoritet for de beslutningene og vurderingene som er gjort i redningsaksjoner. Kartgrunnlag, logg og annen dokumentasjon er viktig for å sikre et slikt grunnlag for utvikling. Den kvalitative delen av erfaringslæring kan utarbeides på grunnlag av hvordan erfarne ledere vurderer det som er gjort i hendelsen. Når det er rom for det, vil en rask første gjennomgang på ledernivå identifisere mulige læringspunkter som bør følges opp.

12.2 SAR-rapport

Alle hendelser skal rapporteres i et felles verktøy som heter SAR-rapport. Det er operasjonsleder fra politiet som er ansvarlig for å fylle ut rapporten. De ulike ressursene som har gjort innsats i hendelsen, fyller ut sine rapporter om den samme hendelsen for å få med spesifikke erfaringer fra hver enkelt aktør. Rapportene gjør det mulig å hente ut statistikk og erfaringer innenfor ulike kategorier av hendelser og geografisk område. Kvantitativt forutsetter læring at aktørene rapporterer i samme formater for å ha et grunnlag for statistikk fra hendelser.

12.3 Erfaringslære etter hendelser og øvelser

Erfaringslære handler om å systematisere læringspunkter og bestep praksis fra hendelser og øvelser for å dele det som kan føre til endringer eller videreføring av måten innsatser gjennomføres på. Det anbefales at man møtes jevnlig på tvers av organisasjonene slik at man kan drøfte erfaringer og sammen se hva man må endre i planverk, rutiner og regelverk.

Offentlige og frivillige samvirkepartnere innenfor redningstjenesten bør følge opp funn og læringspunkter fra evaluerings-/erfaringsrapporter etter hendelser og øvelser. Funn og læringspunkter skal konkretiseres i en ledelsesforankret tiltaksplan. En tiltaksplan skal være en plan for hvordan de ulike funnene i evalueringen skal følges opp, av hvem og med hvilken tidsfrist. Tiltaksplanen skal behandles og godkjennes av ledelsen. Oppfølging av øvelser og hendelser skal ikke anses som avsluttet før alle punktene i tiltaksplanen er fulgt opp tilfredsstillende. Se fig. læringshjulet.

Redningsledelsene ved HRS og LRS er viktige arenaer for å dele erfaringer på tvers av etater og organisasjoner og også ulike perspektiver på håndtering av de samme hendelsene.

12.4 Utvikling gjennom øvelser og samtrening.

Øvelser og samtrening er viktige virkemidler for å øke samfunnets evne til å håndtere kriser og å styrke arbeidet innenfor redningstjenesten. Gjennom øvelser og samtrening kan aktørene teste og videreutvikle systemer, funksjoner og kompetanse eller påvise effekt av gjennomførte tiltak og endringer.

DSB er en god kilde til fagstoff om arbeid med øvelser, øvelsesmetodikk og eksempler på oppsummerte erfaringer etter større øvelser, jf. [DSBs øvingsveileder](#) (DSB, 2016).

Øvelser og samtrening er viktige verktøy for å holde en organisasjon i høy nok beredskap, teste håndtering av ulike scenarier og ikke minst planverket må være samordnet. Aktørene i redningstjenesten øver på flere nivåer.

12.5 LRS øvingsutvalg

For å utvikle kvaliteten på redningstjenesten og samvirket mellom aktørene, må det jevnlig avholdes øvelser. Samvirkeprinsippet er et av de grunnleggende prinsippene hvor det bl.a. står at "alle aktører har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig samvirke både i det forberedende arbeidet og under redningsaksjoner». For å imøtekomme dette kan det opprettes et øvingsutvalg som skal stå for gjennomføring av øvingsaktiviteten. Øvingsutvalgene kan bestå av representanter fra nødetatene, Sivilforsvaret, Forsvaret og Statsforvalteren og ledes av politiet. Redningsselskapet, Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum (FORF), Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) og eventuelle andre sentrale samvirkepartnere i distriktet, gis tilbud om å være med. Øvingsutvalgene kan, der det er relevant, søke samarbeid med høyskoler og universitet som tilbyr studier innenfor samfunnsikkerhet og beredskap.

12.6 Risiko og sårbarhetsanalyser

DSB skal ha oversikt over risiko og sårbarhet i samfunnet. De skal være pådriver i arbeidet med å forebygge ulykker, kriser og andre uønskede hendelser. DSB har en fagrolle i det arbeidet, og har ansvar for å følge med på forhold som påvirker samfunnets beredskap, og for å sammenstille kunnskap og erfaringer og opptre som nasjonal normgiver på deres arbeidsfelt.

DSB gjør analyser av risikoer og sårbarhet som kan være nyttig input til kompetansebygging, øvelser og håndtering av hendelser og planverk.

ROS-analyser er et viktig grunnlag for videreutvikling av redningstjenesten. I takt med nye trusler og et endret risikobilde må redningstjenesten utvikle nye metoder og handlingsmønstre. Ofte vil kommuner være en viktig kilde til lokal ROS-analyse, men ROS-analysetankesettet er grunnleggende for alle som utvikler planverk til bruk i redningstjenesten.

12.7 Internasjonale erfaringer

Norge er et lite land med et lavt folketall. Det vil være begrenset med erfaringer fra større hendelser. Det er derfor viktig at alle aktørene i redningstjenesten har et blikk på hva som skjer internasjonalt og bringer erfaringer tilbake til redningstjenesten. Noen eksempler på samarbeid om erfaringer er:

Arctic Lessons Learned Arena (LLA)

LLA er et prosjekt finansiert gjennom Arktisk Råd / EPPR for å skape en arktisk rettet database som skal fungere som et lagringssted for rapporter etter hendelser og øvelser i nordområdene. LLA lagrer rapporter innenfor SAR, oljevern og Radionukleære hendelser.

Gjennom LLA sikrer man kunnskapsdeling mellom de arktiske landene, samtidig som også beredskapsplanleggere og akademiske institusjoner kan få tilgang til informasjonen.

International Search and Rescue Incident Database (ISRID)

Databasen ble utviklet for analyse av SAR-statistikk fra hele verden. Pr. 2022 var over 150 000 SAR-hendelser samlet inn. HRS leverer data til ISRID.

NORDRED

[Nordred](#) (Nordred, 2024) er et nordisk samarbeid i redningstjenesten. Medlemslandene er Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Formålet med Nordred er å fremme samarbeid innen redningstjenesten mellom medlemslandene på ulike måter, både når det gjelder samarbeid om å utvikle redningstjenesten, men også operativt samarbeid i redningssituasjoner. Samarbeidet er basert på en egen rammeavtale.

Landsbjørg (ICE-SAR)

FORF og [Landsbjørg på Island](#) har en samarbeidsavtale (2016) om gjensidige støtte når det gjelder opplæring, utvikling av standarder og bidrag med kompetanse på konferanser og kurs.

IKAR (Den internasjonale fjellredningskommisjonen)

[IKAR](#) er et internasjonalt redningsfaglig forum hvor frivillige organisasjoner/etater innen alpin fjellredning innhenter og utveksler erfaringer innen fagområdene fjellredning, skredredning, flyredning og fjellmedisin. Gjennom deltakelse på IKAR-konferansen blir redningstjenesten oppdatert på ny internasjonal kunnskap innen alpin fjellredning i tillegg til at man blir oppdatert på nyheter innen utvalg og bruk av redningsutstyr.

The International Maritime Rescue Federation (IMRF)

[IMRF](#) er en internasjonal, ikke-statlig organisasjon som støtter maritime søke- og redningsorganisasjoner (SAR) med utvikling av maritim SAR rundt om i verden. Arbeidet spenner over noen av de viktigste utfordringene som maritim SAR står overfor og er viktig for å heve og opprettholde felles standarder, samt forbedre den generelle globale SAR-evnen.

12.8 Arenaer for erfaringslæring og utvikling

Lokalt er LRS rett sted for å drøfte erfaringer. Redningsledelsen ved LRS og LRS bør jevnlig gjennomgå redningsaksjoner innen eget ansvarsområde og evaluere om man brukte rett ressurser, om situasjonen ble håndtert bra nok eller om det er erfaringer som fører til revisjon av planverk.

Nasjonalt er Redningsfaglig Råd (NRR) og redningsledelsene ved HRS arenaer for å ta opp behov for endring i planverk, rutiner og regler som berører redningstjenesten. Det er også her den enkelte fagetat må dele informasjon fra sitt virke som kan ha betydning for de andre aktørene.

Det er ulike konferanser som har samfunnsikkerhet, beredskap og redningstjeneste som tema. Disse er viktige for utvikling av redningstjenesten. I planlegging av slike konferanser bør representanter fra NRR, delta i utarbeidelse av programmet.

Det finnes etter hvert mange utdanninger innenfor redningstjeneste og beredskap. Det er viktig at de som har ansvar for slike utdanningsløp, sikrer input til utdanningen fra redningstjenesten.

12.9 Tilsyn

HRS gjennomfører jevnlig tilsyn med lokale redningsentraler. Tilsynsvirksomheten gjøres ut fra mandat fastsatt av Justis- og beredskapsdepartementet. Overordnet mål er å avdekke utfordringer knyttet til samvirke, koordinering, rolleavklaring og samtrening mellom aktørene i redningstjenesten med sikte på at LRS skal være best mulig egnet til å ivareta sitt ansvar og oppgaver innen

redningstjenesten, jf. [instruks om hovedredningsentralenes tilsyn med lokale redningssentraler](#) (regjeringen.no, 2015).

13 Samband i redningstjenesten

Godt fungerende samband er en forutsetning for at redningsaktørens mange oppgaver skal kunne løses raskt og effektivt, både internt i egen etat og på tvers av organisasjoner og etater.

13.1 Nødnett

Nødnett er et nasjonalt, digitalt samband for politi, brann- og helsetjeneste, samt andre aktører med nød- og beredskapsansvar. Nødnett gir sikker kommunikasjon både internt og på tvers av organisasjonene. Med Nødnett kan brukerne kommunisere i felles talegrupper på tvers av organisatoriske og geografiske grenser samt internt i egen organisasjon i forhåndsdefinerte talegrupper. Nødnett er bygd ut for bruk i Fastlands-Norge.

13.1.1 Systemoversikt

En oversikt over tekniske løsninger og tilgjengelige funksjoner, informasjon og råd om riktig bruk av Nødnett er beskrevet i dokumentet [Nødnett i bruk](#) (DSB, 2024), det eies og forvaltes av DSB.

13.1.2 Grenseoverskridende kommunikasjon

Nødnett er sammenkoblet med finske Virve og svenske Rakel ved hjelp av TETRA-standarden ISI (Inter System Interface). ISI tillater kommunikasjon mellom ulike nett og mulighet for å migrere radioterminaler til andre nett. Dette gjelder både på strategisk og operasjonelt nivå.

Radioterminalene kan flyttes mellom radionettene slik at det er mulig å kommunisere med svensk og finsk innsatspersonell i felles talegrupper. Brukere av Nødnett som bistår i aksjoner kan kommunisere både med norske, svenske og finske radioterminaler. For å kommunisere over grensen må radioterminalene være konfigurert med egen programvare og lisenskode. Det er laget felles retningslinjer for bruk av tjenestene i Sverige og Finland, jf. dokumentet [Grenseoverskridende kommunikasjon](#) (DSB, 2024).

13.1.3 Prosedyrer

For å sikre riktig og lik bruk av Nødnett er det utarbeidet sambandsreglement som skal sikre entydige og enhetlige prosedyrer og rutiner for kommunikasjon ved intern og ekstern samhandling på tvers av organisasjoner og brukergrupper. Sambandsreglementene består av flere nivåer:

Nivå 1 Felles sambandsreglement for Nødnett.

Reglementet beskriver hvordan nødetatene og samvirkepartnere skal samvirke, gjennom entydige prosedyrer og rutiner for kommunikasjon mellom brukerne. Politidirektoratet (POD) har forvaltningsmessig ansvar for Felles sambandsreglement for Nødnett. Nødetatene og beredskapsaktører skal planlegge sine operative prosedyrer med forankring i dette dokumentet.

Nivå 2 Nasjonalt nivå for den enkelte organisasjon/etat.

Hver brukerorganisasjon/etat utarbeider nasjonale sambandsreglement/prosedyrer for egne brukergrupper.

Nivå 3 Regionalt/lokalt innen den enkelte organisasjon/etat.

Hver brukerorganisasjon/etat utarbeider sambandsreglement/prosedyrer tilpasset regionale/lokale forhold.

Nødnett skal understøtte kommunikasjon med samarbeidende organisasjoner. Reglementene skal beskrive hvilke funksjoner den enkelte organisasjon har tilgang til, og hvordan disse skal brukes. Sambandsreglementene skal harmoniseres med samarbeidende aktører for å sikre god samhandling mellom innsatspersonell.

Taktiske veiledere til bruk i redningstjenesten må ha en egen del om samhandling i nødnett.

13.2 Maritim radio

Til daglig ivaretar Telenor Kystradio lyttetjeneste og det maritime sambandet mot fartøy på sjøen. HRS leder og koordinerer sjøredning på maritim radio gjennom kystradioen som er samlokalisert både i Stavanger og Bodø. Maritimt samband mellom og mot fartøy på sjøen er regulert i internasjonalt regelverk. [Internasjonal konvensjon om sikkerhet \(for menneskeliv\) til sjøs](#), (SOLAS-konvensjonen) (Lovdata, 1974) og [ITU Radio Regulations](#) (RR) (ITU, 2020) setter minimumsstandarder for sikkerhet innenfor samband til sjøs. Norsk lovverk setter ytterligere krav til maritim VHF-radio om bord og lytteplikt. Dette gjelder også politi-, brann- og ambulansébåter. Alle fartøy som har VHF-radio montert, har også lytteplikt på nød- og kallekanal 16.

13.3 Flyradio

Samband mellom og mot luftfartøy er regulert i internasjonalt regelverk. I det daglige ivaretas dette av Avinor på dedikerte frekvenser. Under en redningshendelse er det HRS som koordinerer kommunikasjon med luftfartøy. Redningshelikopter, ambulanshelikopter, politihelikopter og brannhelikopter har Nødnett om bord for nødvendig kommunikasjon/koordinering med innsatspersonell på bakken.

13.4 Alternativ kommunikasjon

13.4.1 Offentlig telenett

Varsling fra publikum om hendelser skjer vanligvis over offentlige telenett. Trippel- og tverrvarsling mellom nødetatene, SAR-varsling og videre varsling til andre samarbeidspartnere skjer også vanligvis over offentlig telenett. Ved større hendelser kan offentlige telenett benyttes for koordinering av innsats, hvis telenettet ikke er overbelastet av sivil trafikk i eller ved hendelsesstedet. Alternativt kan satellittkommunikasjon eller kommunikasjon satt opp av radioamatørtjenesten benyttes som avlastning ved kapasitetsutfordringer.

13.4.2 Satellitt-telefon

Satellittkommunikasjon benyttes for kommunikasjon til skip og fly samt kommunikasjon under hendelser der bakkebasert infrastruktur ikke er tilgjengelig eller er ødelagt. Fra satellitt-telefoner er det mulig å ringe til abonnenter i det offentlige telenettet og til radioterminaler som er innenfor dekning av Nødnetts infrastruktur.

13.4.3 Radioamatørtjenesten

Radioamatørene disponerer en rekke frekvensbånd som gjør det mulig å kommunisere over enhver distanse og under stort sett alle forhold. Norsk Radio Relæ Liga (NRRL), radioamatørenes organisasjon i Norge, har gjennom sine lokale grupper en godt utbygd infrastruktur som gir mulighet for toveis talesamband og å sende og motta e-post over radio i de tilfeller man ikke har lokal tilgang til internett.

En radioamatør har en offentlig utstedt autorisasjon, og en betydelig bred teknisk kompetanse. De kan bistå innen planlegging, feilsøking og feilretting på forskjellige tekniske plattformer og løsninger.

Under søk- og redningsaksjoner kan det leveres sporing av søk- og redningspersonell. Ved hjelp av en sporsender vises søk- og redningspersonellets posisjon på kart.

Radioamatørene kan levere internett til KO, selv på steder med dårlig dekning.

Radioamatørenes kapasiteter er det hensiktsmessig å benytte som reserve- eller avlastningsamband under større hendelser og ved hendelser der man kan forvente dårlig dekning av for eksempel Nødnett og mobiltelefoni, og ved søk- og redningsaksjoner.

13.4.4 Reservesamband

Radioamatørene kan sette opp portable løsninger ut fra situasjon og behov. Gjennom en godt utbygd infrastruktur og portabelt utstyr etableres det reservesamband. Dette kan benyttes til både tale og e-post.

13.4.5 Kommunikasjonsberedskap

Alle organisasjoner bør ha gode planer for hva man skal foreta seg før, under og etter en hendelse som rammer kritisk infrastruktur når det gjelder blant annet kommunikasjon. Om Nødnett ikke virker som normalt, finnes det flere mulighet for fortsatt å bruke Nødnett radioterminaler for å kommunisere sammen i egen organisasjon og mot andre brukere av [Nødnett](#).

Lokal tilgang på basestasjon (LST)

Over 400 basestasjoner er programmert til å virke lokalt dersom basestasjonen mister forbindelsen med resten av Nødnett. En basestasjon kan da operere lokalt i såkalt Local Site Trunking (LST). En basestasjon må på forhånd være aktivert for dette. En slik basestasjon vil automatisk gå i LST-modus når den mister kontakten med kjernenettet og vil forbli i LST til den får kontakt igjen.

Radioterminaler som er tilknyttet en basestasjon mens den er i LST-modus vil kunne operere som "normalt", men kun med andre radioterminaler som er tilknyttet den samme basestasjonen.

Direktemodus (DMO)

Direct Mode Operation (DMO) funksjonen kan benyttes for å oppnå kommunikasjon i et begrenset område. Kontakten mellom radioterminaler i DMO avhenger av terreng, hindringer og avstand.

Eventuelt kan DMO repeater benyttes for å utvide dekningsområdet.

Alle Nødnetts radioterminaler kan kobles til DMO. Hvilke DMO-talegrupper som er tilgjengelig avhenger av hva som er forhåndsprogrammert i radioterminalen. Større brukerorganisasjoner har

egne DMO-talegrupper, og det er opprettet felles DMO-talegrupper som muliggjør kommunikasjon på tvers mellom brukergrupper. Bruken av og tilgang til disse DMO-talegruppene reguleres gjennom sambandsreglement. Ved bruk av DMO under redningshendelser benyttes normalt talegruppe DMO-SAMVIRKE for felles kommunikasjon.

DMO gir også brukere som er utenfor Nødnetts dekningsområde mulighet til lokal kommunikasjon for eksempel inne i bygg, tunneler, parkeringsanlegg og utendørs i områder med manglende dekning.

Det kan være hensiktsmessig å benytte DMO for lokal kommunikasjon på et større skadested med mange Nødnettbrukere for å avlaste Nødnett og begrense radiotrafikken i TMO til det som er nødvendig, selv om man i innsatsområdet har god dekning fra Nødnett.

14 Digitalt samvirke

Fagspesifikke verktøy vil utvikles og vedlikeholdes av etaten(e) som har fagansvaret. Ved tverrfaglig ansvar vil koordinering og samarbeid være forventet. Nasjonalt Redningsfaglig Råd (NRR) vil kunne sette sammen arbeidsgrupper for utvikling og testing av slike støtteverktøy ved behov. Rett digitalisering kan bidra til et mer styrket samvirke i redningstjenesten. Redningstjenesten er spesiell i og med at den benytter ressurser fra mange forskjellige aktører og virksomheter i oppdragsløsningen.. Alle disse har interne digitale fagsystemer som i liten grad kommuniserer med hverandre. Det viktigste digitale verktøy for nødetatene og redningstjenesten så langt er Nødnett. Dette verktøyet har betydd mye i forhold til felles situasjonsforståelse og gitt økt tempo i samvirket mellom aktørene. Nødnett er beskrevet nærmere i kapittel 13.1 Nødnett.

Det er viktig for redningstjenesten at alle aktørene kan samvirke ved en hendelse. Det vil si at de digitale verktøy som hver aktør benytter, bør kunne integreres og kommunisere med systemene til de andre aktørene. Det betyr at om en aktør utvikler et digitalt verktøy for oppgaver i redningstjenesten, så bør følgende prinsipper følges:

- krav til sikkerhet (GDPR) og kontroll på informasjon
- kontroll på hvem som er eier av systemet
- bidra til mer effektiv og enklere løsning av oppdrag

- være tilgjengelig for alle relevante aktører som har behov
- være lett å benytte

Det finnes flere eksempler, som for eksempel Felles Ressursregister og SAR- rapport.

Felles Ressursregister (FRR) er en samling av informasjon om ressurser fra offentlige etater, frivillige organisasjoner og private virksomheter. Felles Ressursregister effektiviserer den operasjonelle innsatsen ved å dele oppdatert informasjon om relevante ressurser på tvers av etater og organisasjoner.

I en nødsituasjon er det avgjørende at de operative etatene, som har beredskap 24/7, har tilgang til kvalitetssikret informasjon om tilgjengelige ressurser, deres kompetanse, utstyr og posisjon. For så å finne, velge ut og varsle de nærmeste og riktige ressurser i en aksjon.

For å ha en robust beredskap og en effektiv koordinering av redningsoppdrag er man nettopp avhengig av slik informasjon om ressurser både før, under og etter hendelser. SAR rapport er et nasjonalt rapporteringssystem for den offentlig organiserte redningstjenesten etter hendelser, og som alle samvirkepartnere benytter. Formålet med systemet er å lære av tidligere aksjoner for å forbedre fremtidige aksjoner og dermed redde flere menneskeliv. Systemet har også en oppfølgingsmodul for utfordringer og beste praksis. Dette fungerer som et saksbehandlingssystem, der hver konkret sak ikke blir lukket før det foreligger en løsning på utfordringen. SAR rapport bør tas i bruk av alle aktørene, både på taktisk og operasjonelt nivå som deltar i redningsaksjoner, slik at bilde på erfaringer etter hendelser blir komplett. SAR rapport er nærmere beskrevet i kapittel 12.2 SAR-rapport.

Det er vesentlige at anskaffelse eller utvikling av nye verktøy må ta høyde for interoperabilitet (systemene må kunne «snakke sammen»). Data må kunne utveksles mellom aktørene, både horisontalt og vertikalt. Det betyr for eksempel at den informasjon som legges inn i aksjonsstøtteverktøyet i ILKO må kunne gjenbrukes på LRS- og HRS-nivå, om nødvendig. Videre at kart som produseres på taktisk eller operasjonelt nivå, må kunne deles mellom aktørene og danne

grunnlag for produksjon av informative kart for publikum, eksempelvis om evakueringsruter og risikoutsatte områder. Det betyr også at et personregistreringssystem bør kunne gjenbrukes på kommunalt nivå for deres behov.

Fagspesifikke verktøy vil utvikles og vedlikeholdes av etaten(e) som har fagansvaret. Ved tverrfaglig ansvar vil koordinering og samarbeid være forventet. NRR vil kunne sette sammen arbeidsgrupper for utvikling og testing av slike støtteverktøy ved behov.

Nødvarsel til befolkning, som er beskrevet tidligere er også et eksempel på digitalt samvirke, der politiet kan sende ut et nødvarsel på vegne av andre myndigheter.

14.1 Politiets registrering av impliserte ved alvorlige hendelser eller katastrofer

Politiet skal i samarbeid med sine samvirkepartnere sikre at personer involvert i en hendelse og at deres pårørende blir ivaretatt, jf. kapittel 11 i [Politiets beredskapssystem](#) (PBS) (POD, 2020).

Politiet har utviklet rutiner for å forenkle registreringen og effektivisere politiets behandling av de involverte for å raskt kunne få tilstrekkelig oversikt og omfanget av hendelsen. Registreringen foregår i samme modul som politiets tipshåndtering.

14.1.1 Instruks og regelverk

Politiinstruksen gir regler om politiets plikt til å identifisere omkomne og sørge for varsling til de pårørende. I tillegg skal politiet sørge for varsling av pårørende til savnede personer eller personer som er kommet til skade.

Politiet har ansvaret for samordning og ledelse av politioppgaver. Samtaler med evakuerte og pårørende bidrar til at politiet får rask oversikt over situasjonen. I den innledende fasen er etterretning og etterforskning viktig for å få overblikk. Dette er oppgaver som i sin helhet er tillagt politiet.

Kommunikasjonen med pårørende, involverte og media er en kritisk faktor. Det forventes at politiet raskt gir riktig og tilstrekkelig informasjon, og derfor viktig at politiet så raskt som mulig innhenter, bearbeider og distribuerer informasjon.

14.2 Felles system for aksjonsstøtte

Det er utviklet et digitalt aksjonsstøttesystem for redningstjenesten. Dette systemet er i første omgang utviklet for bruk ved søk etter savnede personer på land. ILKO gjør nytte av systemet i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av redningsinnsats. Systemet planlegges utviklet videre til bruk ved andre typer redningshendelser (og ved SEAO som gjennomføres i regi av politiet)

14.3 Posisjonsformater

Rett posisjonsformat under redningsoppdrag på land er alltid UTM kartreferanse i kartdatum WGS 84. Dette kravet er ufravikelig da ressursene på bakken opererer på kart som har dette formatet (hovedkartserien for Norge og turkart). I Norge er nå EUREF89 etablert som offisielt kartdatum. Rett posisjonsformat under redningsoppdrag på sjøen er alltid posisjon oppgitt som grader og desimalminutter.

Nødmeldesentraler og HRS skal kunne forstå og konvertere ulike formater slik at dette blir riktig når oppdraget leses ut til redningsressurser som skal i innsats.

De som er i innsats må kunne operere med ulike formater, både på sjø, luft og land.

15 Fagord og begreper i redningstjenesten

Ord kan brukes og forstås ulikt i forskjellige etater. I et samvirkeperspektiv er det nyttig at aktørene i størst mulig grad har et felles språk, og der hvor det ikke er mulig må det være et minimumskrav at ord som må forstås av alle aktører i redningstjenesten er beskrevet, formidlet og forstått.

Denne håndboken inneholder ordliste for akronymer og termer som ofte er brukt i redningstjenesten. Det er i tillegg et digitalt bibliotek for termer på [HRS sin hjemmeside](#).

Hovedvekten i ordlistene er på norske termer, men redningstjenesten, spesielt på sjø og i lufta, er omfattet av et internasjonalt etablert rammeverk der arbeidsspråket er engelsk. På nettsiden til HRS blir det vist til kilder til internasjonale termer.

15.1 Liste over forkortelser

Forkortelse	Forklaring
ACO	Aircraft coordinator
AIS	Automatisk identifikasjon av skip
Aksjons-AMK	AMK-sentral som koordinerer aksjonen
AMK-LA	Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral - luftambulansse. AMK-sentral med ansvar for koordinering av ambulanssehelikopter mht. alarmering og flight following
AMK-sentral	Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral. Ofte brukes bare forkortelsen AMK.
CBRNE	Kjemiske stoffer(C), biologisk agens(B), radioaktive stoffer(R), nukleært materiale (N), og eksplosiver(E)
DSA	Direktorat for strålevern og atomsikkerhet
DSB	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.
ELS	Enhetlig ledelsessystem
EP	Evakueringspunkt
ETA	Estimated time of arrival - beregnet ankomsttid
ETD	Beregnet avgangstid
ETE	Antall minutter til ankomst
EVAK	Samleplass for evakuerte
FH	Forsvarets høgskole
FOH	Forsvarets fellesoperative hovedkvarter
FORF	Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum
FRR	Felles Ressursregister
GIS	Geografisk informasjonssystem
Hdir	Helsedirektoratet
HELP	Helikopterlandingsplass
HEMS	Helicopter Emergency Medical Service
HF	Helseforetak
HOD	Helse- og omsorgsdepartementet
HRS	Hovedredningssentralen
IAMSAR	International Aeronautical and Maritime Search and Rescue Manual
ICAO	International Civil Aviation Organization
ICE-SAR	Islands forening for søk, redning og skadeforebygging
IHL	Internasjonal humanitærrett
ILH	Innsatsleder helse
IKAR	Internasjonal fjellredningskommisjon (International Commission for Alpine Rescue)
IL-KO	Innsatsleders kommandoplass
IMRF	International Maritime Rescue Federation
ISMERLO	International Submarine Escape and Rescue Liaison Office
ISRID	International Search and Rescue Incident Database
ITU	International Telecommunication Union
JD	Justis- og beredskapsdepartementet

Forkortelse	Forklaring
KU-ATOM	Kriseutvalget for atomberedskap
KV	Kystvakten
LA	Luftambulanse
LA FW	Luftambulanse fly (ambulansefly) fixed wing
LA RW	Luftambulanse helikopter (ambulanshelikopter) rotor wing
LAT	Luftambulansetjenesten
LLA	Lessons Learned Arena
LRS	Lokal redningsentral
LV	Legevakt
LVS	Legevakt-sentral (LV-sentral)
MEDEVAC	Medisinsk evakuering
MFE	Mobil Forsterkningsenhet. Nasjonal ressurs i Sivilforsvaret for store og komplekse hendelser.
MLH	Medisinsk leder helse
MRE	Mobil rensenhet i Sivilforsvaret
MRO	Mass Rescue Operation
NAKOS	Nasjonal kompetansetjeneste for prehospital akuttmedisin
NARG	Norske Alpine Redningsgrupper
NFS	Norsk Folkehjelp Sanitet
NGRT	Norske Grotteredningstjeneste
NLF	Norsk Luftsportforbund, flytjenesten
NORDRED	Nordisk redningstjenestesamarbeid
NRH	Norske redningshunder
NRR	Nasjonalt Redningsfaglig Råd
NRRL	Norsk Radio Relæ Liga
OSC	On-scene coordinator
PBS	Politiets beredskapssystem
PD	Politidistrikt
PFT	Politiets fellestjenester
PIT	Politiets IKT-tjenester
PLIVO	Pågående livstruende vold
PO	Politioperativt register
POD	Politidirektoratet
RHF	Regionalt helseforetak
RKH	Røde Kors Hjelpekorps
RITS	Redningsinnsats til sjøs
RN	Radionukleær
SOLAS	International Convention for the Safety of Life at Sea
RS	Redningsselskapet

Forkortelse	Forklaring
SAR	Search and Rescue
SBG	Speidernes beredskapsgrupper
SBS	Sivilt beredskapssystem
SEAO	Søk etter antatt omkomne
SRR	Søk og redningsregion
SRU	Søk- og redningsenhet
STRATEVAC	Strategic Evacuation, Forsvarets kapasitet for evakuering av personer som trenger medisinsk overvåkning, behandling og pleie under transporten, ved hjelp av fly
STY	Venteplass for bistandsstyrker
TELLUS	Politiets kartløsning som primært benyttes på operasjonssentralen for å understøtte oppdragshåndtering.
TransMed	Kartverktøy som brukes på AMK
TransMobile	Kartverktøy/meldingsskjerm i ambulanser
USAR	Urban Search and Rescue

15.2 Liste over termer i redningstjenesten

Termer	Forklaring
Aircraft coordinator (ACO)	Person or team who coordinates the involvement of multiple aircraft in SAR operations in support of the SAR mission coordinator and on-scene coordinator Person eller team som koordinerer flere luftfarkoster under leteaksjoner, for å støtte redningsleder og on-scene coordinator
Akuttmedisin	Kvalifisert medisinsk diagnostikk, rådgivning, behandling og/eller overvåkning ved akutt oppstått eller forverring av sykdom eller skade, herunder akutte psykiske lidelser, der rask medisinsk hjelp kan være avgjørende for liv og helse.
Akuttmedisinsk beredskap	Forberedte tiltak som iverksettes for å sikre befolkningen nødvendige helsetjenester i akutte situasjoner
Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK)	Spesialisthelsetjenestens akuttmedisinske fagsentral for mottak og håndtering av henvendelser om behov for medisinsk nødhjelp og ambulanseoppdrag
Akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus (synonym: prehospital tjeneste)	Medisinsk nødmeldetjeneste, kommunal legevaktordning og ambulansetjenesten
Akuttmottak	Avdeling eller enhet i sykehus med akuttmedisinsk beredskap for mottak, diagnostikk, triage og behandling av pasient med akutt oppstått sykdom, akutt forverring av eksisterende sykdom eller skade
Ambulansefly	Se luftambulanse
Ambulansehelikopter	Se luftambulanse
Beredskap	Planlagte og forberedte tiltak som gjør oss i stand til å håndtere uønskede hendelser slik at konsekvensene blir minst mulig
Beredskapssituasjon	Situasjon med økt beredskap fordi en hendelse har inntruffet eller man forventer at en hendelse vil inntreffe
Berørt	Person som ikke er direkte rammet, men som likevel kan ha behov for støtte
Brannsjef	Den som ivaretar den daglige ledelsen av brannvesenet i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven
Brannvernregion	To eller flere kommuner som samarbeider om gjennomføring av noen eller alle brannvesenets oppgaver
Evakueringslinje (synonym: evakueringsakse)	Transportakse fra innsatsområde til sykehus, legevakt eller evakuertsenter
Evakueringspunkt (EP)	Ved EP skal de skadde og uskadde som transporters eller følges ut av innsatsområde registreres, Om mulig også hvor de transporteres All loggført informasjon ved EP skal snarest mulig meldes inn til politiets operasjonsentral, EP er underlagt politiet

Termer	Forklaring
Evakuert	Skadde eller uskadde personer som evakueres (flyttes) fra et fareområde til et tryggere område
Evakuertsenter	Et evakuerte senter er et oppholdssted for fysisk uskadde personer som har vært involvert i en hendelse, der de kan få informasjon, hjelp til blant annet gjenforening med pårørende, samtaletjenester og omsorg
Grønn sone (synonym: cold zone)	Den ytterste sonen i et skadested som har lavere grad av fare, og det ikke stilles krav til personlig verneutstyr
Gul sone (synonym: warm zone)	Sonen har en moderat grad av fare. Det stilles krav til personlig verneutstyr og kompetanse
Håndtering av døde	Det skal normalt ikke opprettes samle plass for døde, de bør så vidt mulig forbli urørte og håndteres om hendelsessted. Ved dødsfall på en samle plass for skadde opprettes en samle plass for døde på et egnet sted etter avtale med innsatslederen, i samråd med etterforskningslederen eller en kriminaltekniker. Samleplassen er underlagt politiet
Helikopterlandingsplass (HELP)	Den bør legges så nær opp til samle plassen for skadde som mulig, for å unngå omlastning fra ambulanse til helikopter. Denne er underlagt politiet
Helse, miljø og sikkerhet (HMS)	Arbeid som skal gjøres på den enkelte arbeidsplass for å forbedre arbeidsmiljøet samt å redusere skader på det ytre miljø
Helseforetak (HF)	Utøvende virksomhet som yter spesialisthelsetjenester, forskning, undervisning og andre tjenester som står i naturlig sammenheng med dette eller er pålagt i lov
Hovedredningsentral (HRS)	Offentlig virksomhet for ledelse og koordinering av redningsaksjoner
Industrivern	En ordning som sikrer at kvalifisert personell i en virksomhet er tilgjengelig for innsats på kort varsel
Innsatsleders kommandoplass (IL-KO)	Ved behov oppretter innsatslederen et IL-KO, der den samlede innsatsen på taktisk nivå ledes og koordineres
Innsatsområde	En skjematisk oversikt over de forskjellige funksjonene på et større innsatsområde. Hvilke funksjoner som skal ivaretas, vil avhenge av hendelses art, omfang og kompleksitet
Innsatsstyrke	Styrke som kalles ut til innsats ved redningsaksjoner
Katastrofe	Hendelse med høyt antall døde som vil kreve ressurser og innsats i et nasjonalt perspektiv
Kommandoplass (KO)	Sted hvor lederne på et skadested samles, og som de utøver ledelse fra
Kommunal legevakt (ordning)	Organisert virksomhet som gjennom hele døgnet skal vurdere henvendelser om øyeblikkelig hjelp, herunder foreta den oppfølging som anses nødvendig.

Termer	Forklaring
Kriserådet (fullform: Regjeringens kriseråd)	Øverste administrative koordineringsorgan for krisehåndtering på departementsnivå
Krisestøtteenheten (KSE)	Seksjon i samfunnssikkerhetsavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet som ved behov skal yte støtte til lederdepartementet og Kriserådet i deres krisehåndtering
Legevaktsentral	Fagsentral betjent av helsepersonell, normalt for mottak, prioritering og formidling av henvendelse til legevakt eller oppdrag til hjemmesykepleier og jordmor, rådgivning til innringer og varsling av leger ved behov for medisinsk nødhjelp.
Liaison	Et forbindelsesledd mellom ulike organisasjoner, for eksempel staber, formålet er å forbedre informasjonsflyten mellom egen og mottakende organisasjon
Lokal redningsentral (LRS)	Sentral som har det koordinerende ansvaret for redningsaksjoner i det enkelte politidistriktet eller på Svalbard
Luftambulanse	Luftfartøy som er innredet for og brukes til diagnostikk, behandling, overvåking og transport av syke eller skadde pasienter
Luftambulansetjeneste	Beredskap for eller transport av pasienter og helsepersonell med fly eller helikopter i forbindelse med sykdom eller skade som krever hurtig og kvalifisert innsats eller slik transport grunnet lang avstand
Mass rescue operation (mro)	Search and rescue services characterized by the need for immediate response to large numbers of persons in distress, such that the capabilities normally available to search and rescue authorities are inadequate Lete- og redningsoperasjoner der et stort antall personer i nød trenger umiddelbar respons og normalt tilgjengelige lete- og redningsressurser ikke er tilstrekkelig
Masseskadetriage	Strukturert arbeidsmetode for å prioritere skadde på best mulig måte ved hendelser der antallet pasienter overstiger tilgjengelige behandlings- og transportressurser
Medisinsk nødhjelp	Nødhjelp iverksatt av helsepersonell i forbindelse med skade, akutt oppstått sykdom, eller akutt forverring av eksisterende alvorlig sykdom
Medisinsk nødmeldetjeneste	Landsdekkende, organisatorisk og kommunikasjons tekniske system for varsling og håndtering av henvendelser ved behov for akuttmedisinsk hjelp og kommunikasjon innen helse- og omsorgstjenesten, der kommunenes legevaktnumre, nasjonalt legevaktnummer (116 117) og medisinsk nødtelefon (113) inngår
Medisinsk nødmelding	Melding til AMK-sentral eller legevaktsentral om behov for medisinsk nødhjelp

Termer	Forklaring
Medisinsk nødnummer	Telefonnummer (113) som befolkningen kan ringe ved livstruende/akutt sykdom eller skade
Mobilisering	Samling av personell og materiell for å gjøre klar til innsats
Nødetat	Offentlig instans med ansvar for å håndtere befolkningens og samfunnets behov for hjelp i nødsituasjoner
Nødmeldesentral	Døgnbemannet kommunikasjonsentral som tar imot nødmeldinger fra publikum, og som koordinerer operative ressurser
Nødmelding	Melding fra den nødstedte, eller på vegne av den nødstedte til nødmeldesentral
Norsk indeks for medisinsk nødhjelp (NIMN)	Beslutningsstøtteverktøy for personell i AMK-sentral og legevaktsentral som i hovedsak er et verktøy for fastsettelse av hastegrad, valg av respons, medisinsk rådgivning og instruksjon
On-scene coordinator (OSC)	Person som koordinerer søk- og redningsoperasjoner i et bestemt område til sjøs
Operasjonelt nivå	Nivå for å lede, koordinere og støtte taktisk nivå med kompetanse, kapasitet og kommunikasjon samt ivareta innsatsmannskaper og mennesker som er evakuert fra innsatsområde
Pandemi	Epidemi er et utbrudd av en sykdom som sprer seg raskt mellom mennesker i mindre områder, f.eks. influensa, mens pandemi rammer mennesker over et omfattende geografisk område, som f.eks. svineinfluensautbruddet i 2009 og koronaviruset i 2020
Pårørende	Nære personer til de som er involvert i en uønsket hendelse, en ekstraordinær hendelse eller krise
Pårørendekontakt	Pårørendekontakten er de pårørendes kontaktpunkt i politiet. Den skal settes inn så snart som praktisk mulig, og senest når den akutte fasen med å redde liv er over (og man går over i søk etter antatt omkomne). Pårørendekontakten skal holde de pårørende orientert, men også innhente informasjon som kan bidra til å finne og identifisere antatt omkomne
Pårørendesenter	Oppmøtested for pårørende med behov for informasjon, hjelp, omsorg og samtaletjenester, gjenforening med de involverte i en hendelse
Pårørendetelefon	Politidistriktene skal opprette en pårørendetelefon ved hendelser der det er behov for å informere eller på annen måte håndtere mange pårørende
Politisk nivå	Nivå for ivaretagelse av lokale, regionale, nasjonale og internasjonale fellesinteresser som er truet eller utfordret som følge av den oppståtte beredskapssituasjonen

Termer	Forklaring
Primæransvar	Ansvar et etat har for en sektor, funksjon eller tjeneste i en normalsituasjon
Redningsaksjon	Håndtering av en hendelse med fare for liv og helse som krever koordinert innsats fra flere etater eller organisasjoner
Redningshendelse	En hendelse som krever redningstjeneste
Redningstjeneste	Offentlig organisert øyeblikkelig innsats fra flere samvirkepartnere for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner, og som ikke blir ivaretatt av særskilt opprettede organer eller ved særskilte tiltak
Regional AMK (R-AMK)	AMK med overordnet koordineringsansvar i et regionalt helseforetak
Regionalt helseforetak	Statlig eid virksomhet som har ansvaret for spesialisthelsetjenesten i en helseregion
Responstid	Tid fra publikum henvender seg til en nødmeldesentral, til første ressurs er fremme på stedet
Risiko	Sannsynlighet for at en uønsket hendelse kan inntreffe i forbindelse med en redningsaksjon, og mulige konsekvenser av denne
Risikoanalyse	Verktøy for å skaffe seg oversikt over risiko på en systematisk måte
Rød sone (synonym: hot zone)	Den innerste sonen i et skadested som har meget stor grad av fare, og der det stilles størst krav til personlig verneutstyr
Samleplass for evakuerte	Politiet oppretter etter behov en samleplass for evakuerte fra innsatsområde. Til samleplassen evakueres personer som ikke trenger umiddelbar medisinsk behandling. Samleplassen opprettes i nærheten av hendelsesstedet, og er underlagt politiet
Samleplass for skadde	Helsetjenesten oppretter en samleplass for skadde ved behov for å ta hånd om skadde fra hendelsesstedet før de transporters til sykehus (triage). Samleplassen opprettes i nærheten av innsatsområdet, og er underlagt helsetjenesten
Samvirkepartner	Offentlige organer, frivillige organisasjoner og private virksomheter og personer som kan bidra med kompetanse, personell, materiell og/eller infrastruktur under redningsaksjoner
SAR-varsling	Umiddelbar varsling av de to andre nødetatene og HRS, fra den nødmeldesentralen som mottar initial melding som tolkes som mulig redningshendelse
Søksområde	De ytre begrensningene for hvor det er aktuelt for søksenhetene å søke

Termer	Forklaring
Søksoppdrag	Oppdrag som inneholder informasjon om søketeigen og angir ønsket metodebruk i teigen
Sperringer	Avsperring og regulering av trafikk i innsatsområdet. Sperretjenesten skal sørge for opprettelse av indre og ytre sperring, slik at hendelsessted og samleplasser ikke gjøre tilgjengelig for uvedkommende. Sørge for nødvendig trafikkregulering, slik at utrykningskjøretøy og annet nødvendig transport kommer frem
Strategisk nivå	Nivå for å lede og koordinere en innsats for å ivareta en virksomhets overordnede interesser for å sikre videre drift og ivareta omdømme
Taktisk nivå	Nivå for direkte ledelse og samordning av innsatspersonell, og ledelsen kan ha flere nivåer med delledere i et innsatsområde. På taktisk nivå gjennomføres oppdrag gitt av operasjonelt nivå
Territorialt farvann	En stats nærmeste sjøterritorium i SEAO
Trippelvarsling	Umiddelbar varsling av de to andre nødetatene fra den nødmeldesentralen som mottar første melding om en hendelse som krever innsats fra alle nødetatene.
Varsling	Mobilisering og utkalling av ressurser
Venteplasser (STY)	Venteplass for bistandsstyrker opprettes i noe avstand fra hendelsesstedet

16 Vedlegg